

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Päin seiniä” - Tilataideteos Tukikoti Kaislikon nuorten kanssa

Jussila, Maria
Mutanen, Joanna

2015 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

”Päin seiniä” - Tilataideteos Tukikoti Kaislikon nuorten
kanssa

Jussila, Maria
Mutanen, Joanna
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2015

Jussila, Maria & Mutanen, Joanna

”Päin seiniä” - Tilataideteos Tukikoti Kaislikon nuorten kanssa

Vuosi 2015 Sivumäärä 67

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme yhteistyössä Hyvinkäällä sijaitsevan, nuoriso-psykiatrista kuntoutusta tarjoavan tukikoti Kaislikon kanssa. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys pohjautui sosiaalipedagogiikkaan ja sosiokulttuuriseen innostamiseen. Työmme toiminnallinen osuus oli tilataideteos, jonka teimme yhdessä Kaislikossa asuvien nuorten kanssa. Tehtävämme oli innostaa ja ohjata projektia, kun taas nuoret saivat suunnitella tilataideteoksen värimaailmaa ja teemaa myöten. Lopputuloksena syntyi maalaus, jonka yhdessä nuorten kanssa maalasimme Tukikoti Kaislikossa olevan käytävän seinälle.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli vahvistaa Kaislikon nuorten muuttuvaa ryhmää, lisätä nuorten osallisuuden kokemista sekä saavuttaa ryhmänä pysyvä jälki Kaislikon seinälle. Halusimme myös antaa nuorille mahdollisuuden mukavaan ja luovaan toimintaan, jonka tarkoituksena oli yhdessä tekeminen. Oman toimintamme tavoitteena oli kehittää ammatillista osaamistamme ryhmänohjaustyössä sekä oppia toimimaan kuten sosiokulttuurinen innostaja.

Yhteensä tilataideteoksen toteuttamiseen sisältyi kuusi käyntikertaa Kaislikossa. Kolme näistä vierailuista kului tilataideteoksen suunnitteluun yhdessä nuorten kanssa ja loput kolme vierailua kuuluivat tilataideteoksen maalaamiseen. Tilataideteoksen tultua valmiiksi vierailimme Kaislikossa vielä kerran, jolloin keräsimme palautteen toiminnastamme Kaislikon henkilökunnalta. Kaislikon nuorten kanssa kävimme ravintolassa syömässä heti projektin päätyttyä ja samalla keräsimme myös heiltä palautteen. Henkilökunnalta saimme palautteen teemahaastattelulla, kun taas nuorilta palautteen keräsimme vapaasti keskustellen.

Tavoitteet, joita olimme opinnäytetyöllemme laatineet, täyttyivät ja nuoret pitivät tilataideteosprojektia mielekkäänä yhteisenä toimintana.

Asiasanat: nuoret, osallisuus, tilataideteos

Jussila, Maria & Mutanen, Joanna

“Päin seiniä” - Art installation with the youth of Tukikoti Kaislikko

Year	2015	Pages	67
------	------	-------	----

Our practice-based thesis was done in cooperation with Tukikoti Kaislikko, which offers psychiatric rehabilitation for youth in Hyvinkää. The theoretical framework of the thesis was based on social pedagogy and socio-cultural empowerment. The functional part of the thesis was to create an art installation with the youth living in Kaislikko. Our task was to guide and inspire the process, while the youth designed and implemented the whole installation by themselves, including all the colour and theme choices. The end result was a painting done on the corridor wall inside Tukikoti Kaislikko.

The objective of the thesis was to strengthen an evolving group of young people in Tukikoti Kaislikko and increase and achieve amongst its members greater inclusion and permanence within the group. We also wanted to give them the opportunity to participate in a comfortable and creative activity with the aim of working together as a group. Our personal development aim was to improve our professional skills and group leadership while also acting as socio-cultural inspirers.

During the process we visited Kaislikko six times to complete the installation. During three of those visits we were designing the installation with the youth and the last three visits were spent doing the actual painting. After the installation was finished, we did one follow up visit to collect feedback from the Kaislikko staff members. We also went out to dinner with the youth of Kaislikko right after the project had ended. Our goal was to complete the project and collect feedback from them. Feedback from the staff was obtained during a theme interview while the youth were being interviewed in a more informal group discussion.

All the objectives we had set for the thesis were met during the process and the youth had felt that the project was a fun group activity for them.

Keywords: youth, inclusion, art installation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat, tavoitteet ja tarkoitus.....	6
3	Tukikoti Kaislikko	9
	3.1 Nuorten mielenterveys	10
	3.2 Nuorten psykiatrisesta hoidosta	12
	3.3 Nuorten psykiatrisesta kuntoutuksesta	14
4	Sosiaalipedagogiikka.....	15
5	Sosiokulttuurinen innostaminen	18
6	Taidelähtöiset menetelmät	20
	6.1 Luovuudesta ja sen vaikeudesta	23
	6.2 Nuorten suhtautuminen taiteeseen	25
7	Nuoruus	26
	7.1 Nuoren käyttäytymisen muutokset.....	26
	7.2 Nuoruuden kehitysvaiheet lyhyesti	28
8	Osallisuus	28
9	Ryhmäilmiö.....	30
	9.1 Ryhmäytymisen vaiheet	31
	9.2 Ryhmänohjaus	32
10	Toteutus	33
	10.1 Muutokset alkuperäisestä suunnitelmasta	35
	10.2 Käynnit Kaislikossa	35
	10.2.1 Ensimmäinen suunnittelukerta	37
	10.2.2 Toinen suunnittelukerta.....	39
	10.2.3 Kolmas suunnittelukerta	42
	10.2.4 Neljäs käyntikerta.....	45
	10.2.5 Viides käyntikerta	47
	10.2.6 Kuudes käyntikerta.....	48
11	Palaute Kaislikon nuorilta	54
12	Palaute Kaislikon aikuisilta.....	55
13	Pohdinta	59
	Lähteet	62
	Kuvat.....	65
	Liitteet.....	66

1 Johdanto

Toteutimme syksyllä 2014 Tukikoti Kaislikon nuorten kanssa tilataideteoksen Kaislikossa sijaitsevan käytävän seinälle. Suunnittelimme ja toteutimme tilataideteoksen yhdessä nuorten kanssa pyrkien kuitenkin siihen, että taideteoksen ideat ja suunnitelmat lähtivät nuorista itsestään, samoin kuin toteutuskin. Tämän toiminnallisen opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys pohjautuu sosiaalipedagogiikkaan ja sen yhteen suuntaukseen, sosiokulttuuriseen innostamiseen. Toimimme pyrkien innostamisen kaltaiseen toimintaan opinnäytetyön toteutusvaiheessa. Taidelähtöisyys on myös tärkeässä roolissa opinnäytetyössämme. Päädyimme toiminnalliseen opinnäytetyöhön, sillä se tuntui meistä molemmista luonnolliselta ajatukselta; halusimme saada opinnäytetyöllämme jotain tärkeää ja hyödyllistä aikaan. Olemme myös vahvasti sitä mieltä, että toiminnan avulla opimme paljon tehokkaammin kuin pitäytymällä pelkästään teoriassa. Airaksinen ja Vilka toteavat, että toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista, toiminnan järjestämistä tai opastamista (Airaksinen & Vilka 2003, 9). Meidän tapauksessamme opinnäytetyömme on toiminnan järjestämistä.

Aluksi kerromme, miksi päädyimme tähän ideaan ja toiminnallisuuteen sekä avaamme tarkemmin aiheitamme. Kerromme myös, mikä tarkoitus ja mitä tavoitteita toiminnallamme oli. Seuraavaksi avaamme teoriaa toiminnan takaa. Ensin kerromme hieman kohteestamme Tukikoti Kaislikosta. Samalla sivuamme nuorten psykiatrista hoitoa ja kuntoutusta, sillä Tukikoti Kaislikko tarjoaa nuorisopsykiatrista kuntoutusta. Tämän jälkeen avaamme teoreettista viitekehystämme sosiaalipedagogiikkaa ja sosiokulttuurista innostamista ja sitä, kuinka nämä teorialat kytkeytyvät toimintaamme. Jatkamme teoriaa kertomalla taidelähtöisistä menetelmistä ja taidetyöskentelystä. Sivuamme samalla myös teemaa luovuudesta ja siitä, kuinka vaikeaa luovuuden puhkeaminen voi olla. Pohdimme myös hieman nuorten suhtautumista taiteeseen. Kerromme hyvin yleisesti nuoruudesta ja nuoruuden eri kehitysvaiheista. Avaamme myös käsitettä osallisuus, joka nousi tärkeäksi käsitteeksi opinnäytetyössämme. Viimeisenä teoriaosuudessa kerromme ryhmäilmiöstä, ryhmän muodostumisesta sekä ryhmätyöskentelystä. Teoriaosuuden jälkeen esittelemme tilataideteosprojektin kulun ja olemme eritelleet jokaisen käyntikerran samalla analysoiden projektin kehitystä ja nuorten suhtautumista meihin. Toteutuksesta seuraavana on saatu palaute. Keräsimme palautteen toiminnastamme sekä Kaislikon nuorilta että henkilökunnalta. Palaute henkilökunnalta kerättiin teemahaastattelulla. Teemahaastattelun kysymykset löytyvät liitteestä 1. Lopuksi pohdimme omaa oppimistamme ja koko opinnäytetyömme kulkua.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat, tavoitteet ja tarkoitus

Otimme tammi-helmikuussa 2014 yhteyttä Hyvinkäällä sijaitsevaan Tukikoti Kaislikkoon kysyäksämme opinnäytetyön toteuttamismahdollisuudesta kyseiseen paikkaan. Tukikoti Kaislikko

on Hyvinkäällä sijaitseva, nuorisopsykiatrista kuntoutusta lastensuojelun avo- ja laitoshuollon tarpeisiin tarjoava koti. Kaislikko tarjoaa ympärivuorokautista tukea ja ohjausta itsenäistyville nuorille, joista suurin osa tulee nuorisopsykiatrisilta osastoilta. Meidän onneksemme Kaislikon henkilökunta innostui ajatuksesta ja sovimme tapaamisen. Kävimme vierailulla Kaislikossa ja keskustelimme toimitusjohtaja Minna Huittisen kanssa erilaisista mahdollisuuksista opinnäytetyöhön. Alusta asti olimme kaikki sitä mieltä, että opinnäytetyömme, jonka tulisimme toteuttamaan Kaislikkoon, olisi toiminnallinen. Oli erittäin mukava, että Kaislikossakin oltiin innostuneita juuri toiminnallisesta opinnäytetyöstä, sillä olimme itse vahvasti kallistuneet toiminnallisen työn suuntaan. (Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Keskustelimme ja suunnittelimme toimitusjohtajan kanssa, millainen toiminnallinen työ olisi sopiva juuri Kaislikkoon. Ideaksi nousi tilataideteos, jonka tulisimme yhdessä Kaislikon nuorten kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan erään käytävän seinälle. Ajatus tilataideteoksen tekemiseen lähti Tukikoti Kaislikon toimitusjohtajalta Minna Huittiselta ja olimme enemmän kuin innostuneita kyseisestä ideasta, sillä olemme molemmat hyvin kiinnostuneita luovien työmenetelmien käytöstä asiakastyössä ja erityisesti juuri taidelähtöisistä menetelmistä. Päätimme toimitusjohtajan kanssa, että tilataideteos tulee Kaislikossa olevan tyhjän käytävän seinälle, joka lähestulkoon vaati koristukseen jotakin. Tukikoti Kaislikko on talona upea ja se on täynnä värejä. Niinpä tämä tyhjä, valkoinen käytävän seinä ei sovi Kaislikon muuhun sisustukseen tai talon luonteeseen, joten siitäkkin syystä taideteos tuli tarpeeseen.

Vaikka tilataideteoksella oli myös ihan sisustuksen ja tyylin kannalta tarkoituksensa, meidän tavoitteemme oli kuitenkin luoda nuorille mahdollisuus ideoida, suunnitella ja toteuttaa yhdessä, ryhmänä pysyvä jälkensä Tukikoti Kaislikon seinälle. Halusimme antaa nuorille mahdollisuuden luovuuden heräämiseen yhteisen toiminnan avulla. Toimintamme tavoitteita olivat myös nuorten ryhmän vahvistaminen sekä osallisuuden kokemisen lisääminen. Koska Tukikoti Kaislikko on nuorten koti, halusimme, että tilataideteoksesta tulisi juuri Kaislikon ja sen asukkaidensa näköinen. Meillä ei siis ollut mitään tarkkaa suunnitelmaa, mitä seinälle tultaisiin tekemään, ennen kun pääsimme tutustumaan nuoriin sekä yhdessä nuorten kanssa suunnittelemaan seinää. Me olimme mukana tässä taideprojektissa pelkästään innostajan ja mahdollistajan roolissa. Haluamme myös painottaa sitä, että emme pyrkineet haukkaamaan toiminnallamme niin sanotusti liian suurta palaa. Tarkoitamme tällä sitä, että käsitimme sen, että projektimme oli aika lyhyt, joten emme ehtineet luoda nuoriin tarpeeksi pitkäkestoista ja luottamuksellista suhdetta niin, että heille olisi ehtinyt muodostua suuria voimauttavia ja eheyttäviä kokemuksia. Halusimme toiminnalla kuitenkin pyrkiä siihen, että nuoret kokisivat mukavaa, yhteistä ja yhteisöllistä, luovaa toimintaa. Halusimme näyttäytyä luotettavina turvallisinä aikuisina, jotka tarjoavat taidelähtöistä tekemistä koko ryhmän toiminnaksi ja voimaksi.

Toiminnallisen opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys pohjautuukin sosiaalipedagogiikkaan ja sen yhteen suuntaukseen sosiokulttuuriseen innostamiseen. Toimintamme tässä nuorten taideprojektissa oli vahvasti juuri sosiokulttuuriseen innostamiseen nojaava ja pyrimme toimimaan kuin innostajat, motivoiden ja herkistäen nuoria osallistumaan. Sosiokulttuurisen innostamisen keskeisiä käsitteitä ovatkin yhteisöllisyys, herkistyminen, osallistuminen, luovuus, dialogi ja toimintaan sitoutuminen. (Kurki 2000, 14.) Halusimme myös ehdottomasti korostaa luovien ja taidelähtöisten menetelmien tärkeyttä ja ainutlaatuisuutta opinnäytetyössämme. Tavoitteena meillä olikin herätellä nuorissa luovuutta ja yhdessä tekemistä sekä toteuttaa ehkä pienimuotoinen irtiotto arjesta. Tutustuimme teorian tietoon luovien ja taidelähtöisten menetelmien käytöstä erityisesti nuorten kanssa työskentelyssä. Taidelähtöisten menetelmien käyttöä on tutkittu hyvin vähän, mutta onneksi kiinnostusta taidetyöskentelyä kohtaan on nähtävillä nykyisin yhä enemmän. Esimerkiksi Päivi Känkänen (2013.) on tutkinut taidelähtöisten menetelmien käyttöä juuri lastensuojelussa ja hänen julkaisunsa Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa - kohti tilaa ja kokemuksia, toimi hyvänä teoriapohjana.

Meille oli myös tärkeää tukea Tukikoti Kaislikon nuorten ryhmätoimintaa ja ryhmäytymistä. Siitä syystä tämän tilataideteos-projektin yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi nousivat nuorten ryhmäytymiseen vaikuttaminen sekä mahdollistaa nuorille mukava, luova ja taidelähtöinen yhdessä tekeminen, joka mahdollisesti tiivistää nuorten välejä ja saa porukasta yhtenäisemmän. Tarkemmin sanottuna halusimme luoda nuorille mukavan yhdessä tekemisen muodon, joka mahdollisesti saisi ryhmää läheisemmäksi ja toisi myös uusille nuorille ryhmään kuulumisen tunnetta. Kaislikon asukkaiden ryhmä elää koko ajan ja jokin aika sitten ryhmästä oli lähtenyt asukas, joka oli pitänyt ryhmän tiiviinä, joten halusimme edistää opinnäytetyöllämme muuttuvan ryhmän dynamiikkaa ja auttaa ryhmän muutosprosessissa. Tämä taideprojektin tarkoitus oli siis mahdollistaa nuorille luovan ajattelun ja suunnittelun ohella mielekästä yhdessä tekemistä ja taiteen ja värien terapeutista vaikutusta, mutta koska tilataideteos on pysyvä ja se jää Tukikoti Kaislikon käytävän seinän koristeeksi, se antaa myös nuorille kokemuksen pysyvyydestä. Mielestämme on hyvin arvokasta, että nuorten itsensä ideoima, suunnittelema ja toteuttama taideteos myös jää Kaislikon seinälle ja toimii ehkäpä myös toivottavasti mukavan kokemuksen muistutuksena vaikka päivittäin.

Kävimme Kaislikossa useamman kerran seinän suunnittelun ja nuoriin tutustumisen tiimoilta. Halusimme suunnittelukerroilla herätellä nuoria miettimään muun muassa, mitä kaikkea taide voi olla tai mikä kaikki on taidetta. He saivat pohtia ja miettiä niin itsekseen kuin ryhmänäkin, minkälainen maalaus seinään sopisi. Millainen sopisi Kaislikkoon? Ja millainen sopisi kuvastamaan juuri heitä ryhmänä? Nuoret saivat suunnittelussa täysin vapaat kädet ja he saivat täysin itse päättää, mitä seinälle maalattiin. Totta kai oli tiettyjä kiellettyjä merkkejä tai aiheita, joita seinälle ei saanut maalata, kuten esimerkiksi alkoholi, mutta muuten aihe, värit ja toteutus olivat täysin vapaat. Suunnitelman tultua kolmen suunnittelukerran jälkeen val-

miiksi maalasimme kolmena maanantaina nuorten kanssa seinän. Seinän maalaamisen jälkeen keräsimme niin nuorilta kuin Kaislikon aikuisiltakin palautetta projektista sekä meidän työkentelystämme. Pyrimme näillä tutustumis- ja suunnittelukerroilla olemaan enemmänkin toiminnan mahdollistajia ja nuorten innoittajia, kuin niinkään itse suunnittelijoita. Halusimme myös luoda nuorille mukavaa sekä elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia tuovaa toimintaa. Kuten Känkänen toteaa, että hyvin pienimuotoisenkin tekemisen avulla pääsee jo käsiksi elämyksiin ja näin ollen varsinainen tekeminen muodostuu usein paljon tärkeämmäksi kuin itse lopputulos (Känkänen 2013, 137). Halusimme tukea juuri näitä tekemällä muodostuvia elämyksiä.

3 Tukikoti Kaislikko

Tukikoti Kaislikko Oy on nuorisopsykiatrista kuntoutusta lastensuojelun avo- ja laitoshuollon tarpeisiin tarjoava ympäristö, joka tuottaa ympärivuorokautista tukea 15-21-vuotiaille nuorille, joista suurin osa tulee Kaislikkoon nuorisopsykiatrisilta osastoilta. Kaislikon henkilökunta eli aikuiset tukevat ja kannustavat nuoria laittamaan elämänsä taas järjestykseen ja Kaislikon toiminta-ajatuksena onkin ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja saattaa ja tukea nuoren kehityskasvuun sekä tukea nuorta siirtymään tulevaisuudessa takaisin kotiin tai vaihtoehtoisesti itsenäiseen elämään. Kaislikko sijaitsee Hyvinkäällä, kauniissa omakotitalossa keskustan tuntumassa. Kaislikossa on tilat seitsemälle nuorelle ja jokaiselle heistä on oma huone ja sen lisäksi mukavat yhteiset tilat. Este Kaislikkoon pääsulle on väkivaltaisuus sekä hoitamaton päihderiippuvuus. Nuorten asuminen ja kuntoutuminen Tukikoti Kaislikossa perustuu arjen sujumisen opetteluun, johon kuuluu muun muassa koulunkäynti ja harrastukset, siivous ja ruuanlaitto, vuorokausirytmä, rahankäytön hallinta sekä vuorovaikutus ja tunteet. Kuntoutuminen Kaislikossa perustuu myös yhteisöllisyyteen, nuorten omaan sitoutumiseen, yhdessä tehtyyn tulevaisuudensuunnitelmaan sekä yhteistyöhön nuoren vanhempien ja muiden tahojen kanssa. (Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Ennen kuin nuori tulee asuman Kaislikkoon, hän käy tapaamassa kaikkia Kaislikon työntekijöitä eli aikuisia, jolloin samalla selvitetään, onko Kaislikko juuri oikea paikka kyseiselle nuorelle, ja samalla nuori voi miettiä, onko hän valmis sitoutumaan Kaislikon sääntöihin ja elämään. Kaislikkoon tullaan joko terveydenhuollon maksusitoumuksella jälkihoitona sairaalajakson jälkeen tai sosiaalihuollon maksusitoumuksella avohuollon tukitoimenpiteenä tai huostaan otettuna. Kun nuori sitten tulee Kaislikkoon, hänen kanssaan tehdään yhteistyösopimus, jossa käyvät ilmi nuoren oikeudet ja velvollisuudet Kaislikossa. Samalla nuoren kanssa tehdään yhdessä myös pitkántähtäimen suunnitelma ja tulevaisuudensuunnitelma, joissa käydään läpi nuoren tarpeet ja ongelmat, esimerkiksi, missä arjen tilanteissa nuori tarvitsee apua. Suunnittelussa on myös mukana nuoren kannalta tärkeät tahot, kuten vanhemmat, sosiaalityöntekijä ja opettaja, ja samalla sovitaan mahdollisesti terapian aloittamisesta tai tuetaan nuorta

jatkamaan jo alkanutta terapiaa. Tulevaisuudensuunnitelmia tarkistetaan tarpeen mukaan noin kahden kuukauden välein. Kaislikosta ollaan muutenkin hyvin tiiviissä yhteistyössä nuoren perheen ja verkoston kanssa. (Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Nuorten elämään Kaislikossa kuuluu koulunkäynti tai opiskelu- tai työpaikan hakeminen. Jos nuorella ei ole koulua tai hän on sairaslomalla, hän osallistuu Kaislikon työharjoitteluun arkipäivisin klo 9-15 täysin oman kuntonsa ja yhdessä tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Näin tuetaan normaalia arkirytmää. Kaikkien Kaislikon nuorten tulee myös hoitaa vuorollaan ruuanlaitto, yleisten tilojen siivous, kaupassa käynti, omat pyykki sekä viikoittainen oman huoneen siivous. Kotitöistä nuorille maksetaan kuukausirahaa. Kaislikon nuorten tulee myös opetella ja hoitaa muita arkielämän asioita kuten esimerkiksi pankkiasioita, sairausvakuutusasioita, julkisen terveydenhuollon käyttöä, raha-asioiden hallitsemista, julkisten kulkuneuvojen käyttöä sekä mahdollisen lääkityksen hoitamista. Koska Kaislikossa voi asua parhaimmillaan seitsemän nuorta, muodostuu Kaislikon nuorista ja henkilökunnasta hyvin tiivis yhteisö, joten nuorilla on hyvä tilaisuus opetella ryhmässä olemista, toisten huomioon ottamista, erilaisuuden sietämistä ja ristiriitojen selvittelyä arkielämässään. Kaislikossa onkin joka viikko asukaskokous, jossa yhdessä käsitellään juuri yhteiseloon liittyviä asioita sekä harjoitellaan vastuunottoa ja päätöksentekoa ryhmässä. Tilataideteoksen suunnittelun ja toteutuksen tiimoilta vierailimmekin Kaislikossa aina juuri maanantaisin, joko ennen asukaskokousta tai sen jälkeen. Tämä maanantain ajankohta valikoitui siksi, koska silloin nuorilla on Kaislikko-päivä, jolloin kaikki nuoret ovat paikalla talossa. (Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Tukikoti Kaislikossa pyritään luomaan nuorille mahdollisimman turvallinen ilmapiiri niin, että nuoret voivat rauhassa vain keskittyä arjen sujumiseen. Kaislikossa ei esimerkiksi kiusata toisia ja nuoria kannustetaan ja rohkaistetaan erilaisissa tilanteissa hyväksymään itsensä. Kaislikossa nuorille mahdollistetaan luottamus turvallisiin aikuisiin, koska niin monelta nuorelta on luottamus kadonnut jopa kokonaan tai sitä ei ole koskaan muodostunutkaan. Kaislikon aikuiset keskustelevat nuorten kanssa mahdollisesti mieltä painavista asioista ja laittavat tarpeen vaatiessa rajoja, silloin kun niitä haetaan, ottamatta kuitenkaan nuorelta pois vastuuta hänen omasta olostaan. Tukikoti Kaislikko Oy tarjoaa myös sosiaali- ja terveyden huollon piiristä tuleville nuorille mielenterveyskuntoutujille tukipalveluja, heidän omiin koteihinsa. Kyseiset nuoret mielenterveyskuntoutujat tarvitsevat usein tukea esimerkiksi oman hyvinvoinnin ja kodin hoidossa sekä lääkeshoidossa ja asiointissa. (Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

3.1 Nuorten mielenterveys

Koska kohderyhmämme on nuoret, joista monet ovat tulleet Kaislikkoon psykiatriselta osastolta, tulee meidän pohtia ja ottaa työskentelyssä huomioon myös mielenterveyteen liittyviä asioita ja seikkoja. Pelkästään jo senkin takia, että Tukikoti Kaislikon toiminta-ajatus on nuo-

risopsykiatrisen kuntoutuksen tuottaminen. Meidän työskentelymme kannalta ei nuorten diagnooseilla tai oirekuvilla kuitenkaan ole merkitystä, sillä toteutimme nuorille mahdollisimman mukavan ja heidän ryhmäänsä ja ryhmätoimintaansa tukevan, luovuuteen kannustavan taideprojektin. On kuitenkin hyvä hieman etukäteen kerätä tietoa ja teoriaa yleisesti nuorisopsykiatriasta. Otimme selvää nuorisopsykiatrisesta hoidosta ja kuntoutuksesta ja siitä, kuinka nämä toimivat.

Monissa tutkimuksissa mielenterveyttä lähestytään mielisairauksien pohjalta, mutta mielen-terveys on käsitteenä paljon laajempi. Mielenterveys voidaan nimittäin ymmärtää myös pro-cessiksi ja tasapainotilaksi, johon erilaiset elämän tapahtumat ja sosiaaliset tilanteet vaikut-tavat. Mielenterveys on ihmisen voimavara, joten sillä on suuri merkitys yksittäisen ihmisen elämän laatuun ja koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Eirola, Friis ja Mannonen viittaavat Ewle-siin ja Simnettiin (1992), jotka ovat jaotelleet mielenterveyden viiteen osaan: fyysiseen, psyykkiseen, emotionaaliseen ja henkiseen tyytyväisyyteen sekä sosiaalisiin taitoihin. Fyysi-nen terveys on toimintakykyä, psyykkinen terveys on kykyä ajatella selkeästi ja johdonmukai-sesti. Emotionaaliseen kuuluu taito tunnistaa tunnetiloja ja kyky ilmaista niitä sopivalla taval-la. Sosiaalisiin taitoihin kuuluu ihmisen kyky solmia ja ylläpitää ihmissuhteita. Viides osa eli ihmisen henkinen tyytyväisyys itseensä tarkoittaa muun muassa uskontoa, mielenrauhaa ja käyttäytymisperiaatteita. Mielenterveys on siis olennainen osa kansanterveyttä ja vaikuttaa suurelta osin niin elämänlaatuun kuin taloudelliseen suorituskykyyn. (ks. Eirola, Friis & Man-nonen 2004, 31-32.)

Nuoruusikä on hyvin herkkää ja haavoittuvaa aikaa, mutta on myös olemassa tiettyjä sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka haavoittavat nuorten mielenterveyttä. Sisäisiä haavoittavia tekijöi-tä ovat muun muassa synnynnäiset vaivat ja sairaudet, itsetunnon haavoittuminen, avutto-muuden tunteet, huonot ihmissuhteet, huono sosiaalinen asema, eristäytyminen ja vieraan-tuminen sekä ongelmat seksuaalisuudessa. Ulkoisia haavoittavia tekijöitä ovat esimerkiksi ko-dittomuus ja suojattomuus, erot ja menetykset, kiusaaminen ja väkivalta, haitallinen ympä-ristö ja päihteet sekä psyykkiset häiriöt perheessä. Toisaalta on olemassa myös mielenter-veyttä suojaavia tekijöitä ja näihin suojaaviin sisäisiin tekijöihin lukeutuvat fyysinen terveys ja myönteiset varhaiset ihmissuhteet, itsetunto ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset, oppi-miskyky ja ristiriitojen- ja ongelmanratkaisutaito, vuorovaikutustaidot ja kyky ihmissuhteisiin sekä toivo. Ulkoisia suojaavia tekijöitä taas ovat ruoka, suoja ja sosiaalinen tuki, työllisyys ja myönteiset mallit, koulutusmahdollisuus sekä turvallinen ympäristö. (Eirola ym. 2004, 49.)

Nuoruusiässä mielenterveydellinen hoidon tarve on yhtä suuri kuin aikuisillakin. Vaikka nuor-ten kognitiiviset kyvyt ovat aikuisten tasolla, ikäkauteen liittyvä biopsykososiaalinen kehitys erottaa heidät siinä määrin aikuisista, että nuorten mielenterveyttä ja sen ongelmia ja hoitoa pitää tarkastella täysin omana, erityisosaamista vaativana kokonaisuutena. Nuorten psykiatri-

nen hoito ei ole lastenpsykiatriaa eikä aikuispsykiatriaa, vaan se muodostaa oman nuorisopsykiatrian erikoisalan. Hoitoa vaativia häiriöitä on tutkimusten mukaan 20-30 %:lla nuorista. Usein mielenterveyden häiriöt, jotka haittaavat toimintakykyä aikuisena, ovat saaneet alkunsa jo nuoruusiässä. Mutta toisaalta nuorten paranemismahdollisuudet ovat erittäin hyvät, kun ongelmat havaitaan alussa. Tästä huolimatta suurin osa aikuisuuden mielenterveyden häiriöistä puhkeaa 15 ja 24 ikävuoden välillä. Suomalaisnuorilla jopa viidenneksellä esiintyy lieviä mielenterveyden häiriöitä ja 10 prosentilla häiriöitä, jotka vaativat vakavaa huomiota. Tähän ei kuitenkaan lasketa mukaan ohimeneviä, tavalliseen elämään kuuluvia huolia ja suruja, vaan pelkästään oireita tai niiden yhdistelmiä, jotka haittaavat nuoren toimintakykyä tai aiheuttavat kärsimystä ja joita kutsutaan mielenterveyden häiriöiksi. (Laukkanen, Marttunen, Miittinen & Pietinen 2006, 15; Karlsson, Marttunen, Pirkkola & Strandholm 2006, 5-7; Nuorena mieli on herkimmillään 2009, 10-11.)

Mielenterveyden häiriöt ovat kuitenkin sellaisten oireiden yhdistelmiä, joita on meillä aivan jokaisella. Sairauden raja kulkee kuitenkin siinä, joutuuko oireiden voimakkuuden vuoksi niin jumiin, ettei kykene toimimaan. Tämä olisi erittäin tärkeä muistaa esimerkiksi leimaantumisen ja erilaisten ennakkoluulojen vuoksi. Nuorista, joilla on mielenterveyden häiriöitä, noin puolella esiintyy ahdistusta tai pelkoja, neljännesosalla masennusta ja neljännesosalla häiriökäyttäytymistä. Nuorisopsykiatrista sairaanhoitoa tarvitsee nuorista kuitenkin vain pieni osa kaikista oireilevista nuorista. On myös erittäin positiivista, että nuorilla on myös erittäin hyvä paranemisennuste mielenterveyden sairauksista. Esimerkiksi nuorista, jotka ovat vakavasti masentuneita, 60-70 % hyötyy hoidosta. Samoin ahdistuksista kärsivistä jopa 70-80 % hyötyy hoidosta. (Laukkanen ym. 2006, 15; Karlsson ym. 2006, 5-7; Nuorena mieli on herkimmillään 2009, 10-11.)

3.2 Nuorten psykiatrisesta hoidosta

Nuorten elämään, kuten aikuistenkin, kuuluu murheita, suruja ja vastoinkäymisiä, mutta jos psyykkiset oireet alkavat haitata nuoren normaalia elämää ja toimintakykyä, hän tarvitsee hoitoa. Nuoren henkisiin ongelmiin voivat viitata esimerkiksi vetäytyminen sosiaalisesta elinpiiristä, sulkeutuneisuus, harrastusten lopettaminen, keskiarvon raju heikkeneminen ja joissain tapauksissa myös väkivaltaisuus. Jos nuorella ei ole vakavia todellisuudentajun häiriöitä, akuuttia itsemurhavaaraa tai vakavia paino-ongelmia, riittävät nuoren hoitoon perusterveydenhuollon tapaamiset, joissa selvitetään useamman tapaamisen aikana nuoren tilannetta ja samalla seurataan, riittääkö ulkopuolisen aikuisen antama tuki ja mahdollisten koulunkäyntiä tai kotitilanteeseen liittyvien ristiriitojen tai ongelmien selvittely lievittämään nuoren oireilua. (Laukkanen ym. 2006, 15, 203; Nuorena mieli on herkimmillään 2009, 10-11.)

Jos tämä toiminta ei auta ja nuoren tilanne jatkuu hankalana tai jopa vaikeutuu tai jos hänen toimintakykynsä esimerkiksi itsestä huolehtimisessa, ihmissuhteissa tai koulutyöskentelyssä heikkenee, nuori tulee lähettää tarkempaan nuorisopsykiatriseen tutkimukseen. Nuorisopsykiatrisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää mahdollisen psyykkisen häiriön luonne ja psykiatrisen avohoidon tarve. Jos tutkimuksessa ilmenee avohoitoa vaativa psyykinen häiriö, selvitetään ovatko nuori ja tämän perhe valmiita sitoutumaan avohoitoon. Jos nuoren oireet ovat vakavia ja haittaavat hänen elämäänsä jatkuvasti ja estävät toimintakykyä, nuori saa lähteen nuorisopsykiatriseen erikoissairaanhoidon. Hoito aloitetaan ei-akuuteissa tapauksissa hoitotakuun eli kolmen viikon kuluessa. Erikoissairaanhoidossa nuoren hoito perustuu yleensä erilaisiin psykoterapeuttisiin keskustelumuotoihin, joita voidaan tukea myös lääkityksellä. Yleisimmin hoitajakso käsittää noin 20-40 tapaamiskertaa vuoden kestävän jakson aikana. Nuorten psykiatrisella hoitamisella on hyvin paljon ja vahvoja sidoksia ja rajapintoja. Nuorten psykiatria on hyvin läheisessä yhteydessä perheisiin, kasvatukseen, kouluun, sosiaalitoimeen, lastenpsykiatriaan, aikuispsykiatriaan, poliisilaitokseen, päihdehuoltoon, lastentautien hoitoon, nuorisotyöhön sekä oikeustoimeen. (Laukkanen ym. 2006, 15, 203; Nuorena mieli on herkimmillään 2009, 10-11.)

Akuuttia kriisiluonteista hoitoa vaativat esimerkiksi nuoren psykoosi, itsetuhoisuus, vaikea masennus, vaikea anoreksia, kontrolloimaton väkivaltaisuus tai epäsosiaalisuus sekä päihdehäiriö, erityisesti huumeiden suonensisäinen käyttö. Jos alaikäinen sairastuu äkilliseen ja vakavaan mielenterveyden häiriöön, tulee ohjaus tahdosta riippumattomaan hoitoon todennäköisesti kyseeseen. (Laukkanen ym. 2006, 194.) Alaikäinen voidaan määrätä omasta tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon myös, jos hän on vakavan mielenterveyden häiriön tai mielisairauden vuoksi hoidon tarpeessa niin, että ilman hoitoa hänen sairautensa pahenisi tai vaarantaisi hänen omaa tai muiden terveyttä tai turvallisuutta, ja jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi (Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116, 8 §).

Vakaviksi mielenterveyden häiriöiksi luokitellaan sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen pohjalta psykoosi, depressio, kaksisuuntainen mielialahäiriö, ahdistuneisuushäiriö, syömishäiriö, vakava päihdehäiriö ja vakava käytöshäiriö. Depressio käsitetään vakavaksi mielenterveyden häiriöksi silloin, kun siihen liittyy itsetuhoisuutta ja voimakasta ahdistuneisuutta tai silloin, kun se heikentää toimintakykyä voimakkaasti. Kaksisuuntainen mielialahäiriö on vakava mielenterveydenhäiriö sellaisissa tapauksissa, kun nuori on maanisessa psykoosissa ja maanisuudesta aiheutuu voimakasta haittaa muille tai itselle. Ahdistuneisuushäiriössä tahdosta riippumatonta hoitoa tarvitaan silloin, kun häiriöön liittyy voimakasta itsetuhoisuutta tai oireet ovat niin voimakkaat, että nuoren kehitys estyy. Tästä esimerkkinä on pakko-oireinen häiriö, jossa rituaalit ja pakko-oireet voivat jopa estää koulunkäynnin ja tavallisen elämän. (Laukkanen ym. 2006, 208-209.)

Syömishäiriössä, jossa nuoren henki on vaarassa somaattisten komplikaatioiden takia, tulee tahdosta riippumaton hoito kyseeseen. Ilman somaattisten komplikaatioiden vaaraa saattaa tilanne kuitenkin psyykkisesti vastata vakavaa mielenterveyden häiriötä silloin, kun tilanne on kroonistunut eikä vapaaehtoisella hoidolla saada tilannetta korjattua. Vakava mielenterveyden häiriö on kyseessä myös silloin, kun syömishäiriöön liittyy itsemurhavaara tai vakava depressio, ahdistuneisuushäiriö tai päihdehäiriö. Nuorten päihdehäiriöt kuuluvat vakaviin mielenterveyden häiriöihin silloin, kun päihteen käyttö on pitkäaikaista ja haittaava ja siihen liittyy muu mielenterveyden häiriö, kuten depressio. Päihdehäiriöisiä nuoria ei kuitenkaan yleensä hoideta nuorisopsykiatrisella osastolla, mutta heille voidaan tehdä osastolla tutkimus, jonka perusteella voidaan nuorelle etsiä sopivin hoitopaikka. Käytöshäiriöt ovat hoidollisesti hankalia, sillä vaikeus sopeutua kulttuurin normeihin ei ole mielenterveyden häiriö. Tahdosta riippumatonta hoitoa voidaan harkita, jos käytöshäiriöön liittyy itsemurhavaara tai impulssikontrollin häiriö tai yhtäaikainen mielenterveyden häiriö. (Laukkanen ym. 2006, 209-210.)

3.3 Nuorten psykiatrisesta kuntoutuksesta

Opinnäytetyömme toimintaympäristö Tukikoti Kaislikko tarjoaa juuri nuorisopsykiatrista kuntoutusta. Kaislikon toiminta-ajatuksiin kuuluu tärkeänä osana ehkäistä syrjäytyminen sekä tukea nuoria siirtymään tulevaisuudessa takaisin kotiin tai omaan itsenäiseen elämään. Tähän pyritään arjen sujumisen opettelulla niin, että nuori oppisi itsenäisesti toimimaan normaalissa arjessa tehtävineen ja velvollisuuksineen. Yleisesti nuorten mielenterveyskuntoutuksen voi olettaa olevan aikuisten kuntoutusta tuloksellisempaa, sillä nuorten aivot ovat vielä muovautumiskykyiset ja iänmukaista normaalia kehityspotentiaalia on runsaasti. Aikuisten mielenterveyskuntoutuksessa pyritään yleisesti elvyttämään henkilön toimintakyky takaisin samalle tasolle, kuin millä se oli ennen sairastumista. Nuorten, niin oireilevien tai jo sairastuneiden, mielenterveyskuntoutus kuitenkin pyrkii uusien, yhä itsenäisempään elämään kuuluvien taitojen opetteluun turvaamiseen. Tämä on tärkeää, sillä psyykkinen sairaus tai oireilu voi syrjäyttää nuoren täysin hänen normaalista psykologisesta kehityksestään. Nuorten kuntoutus eroaa myös siinä, että nuori on vielä kiinteästi osa perhettään, joten luonnollisesti myös nuoren perhe on kuntoutuksessa tärkeä. Joskus myös nuoren ystäväpiiri on tiiviisti kuntoutuksessa tukijoina. (Laukkanen ym. 2006, 246-247; Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Nuorten mielenterveyskuntoutuksen keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa kasvu ja kehitys sekä ehkäistä normaalista elämänvirrasta syrjäytyminen ikäkautena, jolloin tämä riski on jo muutenkin selvästi suurempi. Myös nuoruusiän kehitystehtävien työstäminen on kuntoutustoi-
menpiteiden kohde. Tukikoti Kaislikossa painotetaan myös juuri näitä edellä mainittuja asioita, ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja pyritään saamaan nuoren kehitys kasvuun sekä kehittää toimintakykyä painottamalla normaaleihin arkipäivän askareisiin ja arkirytmiin. Nuorten

hoidon ja kuntoutuksen tavoitteiden on oltava yhtenevät, eikä niitä voi erottaa toisistaan. Sen vuoksi on tärkeää, että hoito ja kuntoutus tapahtuvat yhtäaikaaisesti ja laaja-alaisesti nuoren voimavarat, vahvuudet ja kehittämiskohteet sekä psykofyysis-sosiaalinen ja ammatillinen kyvykkyys huomioiden. (Laukkanen ym. 2006, 246-247; Tukikoti Kaislikko Oy 2014.)

Nuoren mielenterveyskuntoutuksen tarve vaihtelee hyvin paljon, kevyistä normaaliyhteiskunnan palveluihin ohjauksesta ja tukemisesta aina kuntoutusyksikössä tapahtuvaan tiiviiseen, vaativaan ja laaja-alaiseen kuntoutukseen. Olipa kuntoutuksen tarve kevyempi tai vaativampi, nuorisopsykiatrisen kuntoutuksen keskeisin tavoite on tukea kuntoutujaa muuttumaan toimijaksi. Keinoina tähän ovat esimerkiksi muutokseen motivointi, toimintakyvyn edistäminen, ohjaus ja sopimusten teko. Toimintakyvyn edistäminen tarkoittaa hallinnan tunteen lisäämistä ja näin ollen kuntoutuksen voi katsoa perustuvan kuntoutujan kokemukseen omasta toimintakyvystä ja sen vahvistumisesta. Nuorten mielenterveyskuntoutuksessa on erittäin tärkeää toimia asiakaslähtöisesti sekä kannustaa nuorta itsenäiseen päätöksentekoon sekä huomata ja arvostaa nuoren omia näkemyksiä. Kuntoutuksella on myös tärkeä tehtävä tukea nuoren elämänhallinta taitoja. Nuorten kuntoutuksessa työntekijöiltä työ vaatii intoa, sitkeyttä, optimistisuutta, nuoren ja perheen toivon herättelyä ja ylläpitoa, pitkäjänteisyyttä, mutta myös tavoitteellisuutta, joustavuutta sekä vahvaa ammattitaitoa havaita kehitystä ja kasvua sekä niiden solmukohtia. Moniammatillinen osaaminen varmistaa sen, että nuori tulee huomatuksi kokonaisuudessaan. (Laukkanen ym. 2006, 251.)

4 Sosiaalipedagogiikka

Niin kuin jokaisella tieteenalalla ja toimintajärjestelmällä on erilaisia tulkintoja, niin myös sosiaalipedagogiikan käsite ja itseymmärrys ovat muuttuneet eri aikakausien tulkinnoista. Näillä tulkinnoilla on yritetty hahmottaa sosiaalipedagogiikan tunnuspiirteitä ja luoda selkeää käsitettä sanalle sosiaalipedagogiikka. Koska sosiaalipedagogiikasta on ristiriitaisia tulkintoja, tämä antaa mahdollisuuden tämän alan kehittymiselle ja lisätulkintsemiselle. Sosiaalipedagogiikka ei mielly tiettyyn yhteen asiaan, mitä se tutkisi, toisin kuin muut tunnetut pedagogiikat. Sosiaalipedagogiikka on joutunut todistamaan olemassaoloaan tieteenä ja oppialana alusta lähtien, jonka seurauksena sosiaalipedagogiikka on rakentanut määrätietoisesti itseymmärrystään ja laajentunut käsitteenä. Koska sosiaalipedagogiikalle ei ole tarkkaa käsitettä, voidaan sitä tulkita myös nimensä perusteella. Sosiaalipedagogiikka voidaan purkaa kahteen sanaan, sosiaalinen ja pedagogiikka. Pedagogiikka voidaan mieltää sanaan kasvatusta ja kasvatuksen taito. Sosiaalinen voidaan taas ymmärtää solidaarisena, toisia huomioon ottavana ja auttavana. Sanalle sosiaalinen on kaksi muutakin merkitystä, kuten yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen ja ihmisten vuorovaikutusta koskeva. Onko sosiaalipedagogiikka siis yhteiskunnallista pedagogiikkaa, vai onko pääpaino muiden auttamisella? Mikään tulkinta ei voi kumota toista, joten voidaan sanoa, että sosiaalipedagogiikka on kaikkea tätä. (Hämäläinen 1999, 11-15.)

Sosiaalipedagogiikka koostuu sekä käytännöstä että teoriasta. Siinä korostuu ajatteleva ja tekeminen, teorian ja käytännön yhteenkuuluvuus ja sopusuhtaisuus. Silti teorian ja käytännön suhde ei ole ongelmaton ja sitä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Sosiaalipedagogiikan teoria ei käsittele ongelman lähdettä ja sitä milloin ongelma on syntynyt, vaan se käsittelee ongelmaa ja sitä, mitä ongelmalle voitaisiin tehdä. Siksi sosiaalipedagogiikan teoria antaa toiminnallisen ja käytännöllisen vastauksen, joten se tukee käytännön työtäkin. Sosiaalipedagogiikalle tunnusomaista toimintaa on yrittää löytää toiminnallisia ratkaisuja sosiaalipedagogiikan arvolähtökohtien mukaisesti. Sosiaalipedagoginen teoria perustuu arvoihin ja tosiasioihin, joten se vaatii myös arvojen ja tosiasioiden yhteensovittamista. (Hämäläinen 1999, 17-21.)

Jotta voitaisiin käsitellä sosiaalipedagogiikkaa tarkemmin, täytyy ottaa huomioon sosiaalipedagogiikan suhde sosiaalityön käsitteisiin. Heinrich Tuggenerin mukaan on neljä perustulkintaa, joilla voidaan käsitellä sosiaalipedagogiikan ja sosiaalityön suhdetta. Ensimmäinen on Identtisyys, jolla tarkoitetaan, että sosiaalipedagogiikalla ja sosiaalityöllä on samat päämäärät ja ne ovat menetelmiltään identtisiä ja tarkoittavat käsitteinään samaa. Toinen Tuggenerin perustulkinta on yhdistymättömyys, eli sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö eivät kuulu yhteen millään tavoilla vaan ovat eri käsitteitä ja aloja. Kolmanneksi on nostettu painotuserot, joilla tarkoitetaan, että sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö painottuvat eri asioihin, mutta liittyvät rinnakkaisesti toisiinsa. Viimeisenä perustulkintana on käytetty lähentymistä. Lähentymisellä sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö yhdistetään molemmat ihmisten vuorovaikutuksen aikaansaamiseen, minkä vuoksi ne lähentyvät aloina toisinaan, joten ne ovat lähialoja ja muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö voidaan myös irrottaa toisistaan senkin takia, että sosiaalityö on ammattialaan liittyvä käsite, kun taas sosiaalipedagogiikka voidaan määritellä sosiaalityöiden viitekehystieteeksi. (ks. Hämäläinen 1999, 24-28.)

Sosiaalipedagogiikka ei ole pelkkä metodioppi, vaan voidaan puhua myös työtavoista ja -muodoista, jotka ovat sosiaalipedagogisia ja joissa sosiaalipedagogialle tunnusomaiset ajattelutavat täyttyvät. Sosiaalipedagoginen orientaatio ei muodostu tietyistä toimintatavoista, vaan sen tarkoituksena on kehittää erilaisia työmuotoja. Sosiaalipedagogiikkaa, niin kuin muitakin tieteitä, voidaan opiskella laajemmin tai suppeammin riippuen siitä, mihin tarvitsee sosiaalipedagogisia oppeja. Kaikessa työssä, jossa ollaan kanssakäymisissä ihmisten kanssa, voidaan soveltaa sosiaalipedagogisia oppeja, millä tarkoitetaan sitä, että hahmotetaan integraatio-ongelmia ja muita sosiaalisia ongelmia sosiaalipedagogisesta näkökulmasta ja yritetään löytää niihin oppien mukaisia ratkaisuja. Sosiaalipedagoginen orientaatio yrittää ymmärtää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, mitä sosiaalisia ongelmia on ja mistä ne johtuvat, kuinka ne ilmenevät ja kuinka ne vaikuttavat. Tällä tavoin voidaan saada tietoa siitä, että nämä ongel-

mat voisivat olla toisin, jos niille olisi tehty jotain. Sosiaalipedagogiikka yrittää löytää myös ratkaisuja ongelmiin ja antaa oivaltamisen tunteen. (Hämäläinen 1999, 59-66.)

Sosiaalityötä ja sosiaalipedagogiikkaa on yritetty erottaa toisistaan sillä, että sosiaalityötä tehdään yleensä toimistoissa, kun taas sosiaalipedagoginen työ tapahtuu pääasiallisesti ihmisten arjessa. Keskeinen asia sosiaalipedagogisessa työssä on se, että se pystyisi antamaan ihmisille itseapua ja luomaan subjektiivisuutta kyseiseen tilanteeseen. Tarkoituksena on saada ihmiset näkemään omat mahdollisuutensa ja vaikuttamaan asioihin, muun muassa heidän omaan elämäänsä yksilöinä ja yhteisönä. Vahvistamalla ihmisten subjektiivisuutta uskotaan heidän parantavan tapaansa tarttua asioihin ja itseavun kautta se korostuu elämänhallintana ja subjektisuuden parantumisena. Kun ihminen on kiinni omassa elämässään, itsenäistyy ja ottaa vastuun, se parantaa myös yksilön asemaa yhteisössä ja tällä tavalla yhteiskunnassa. Osallistuvuus paranee ja toimiminen toisten kanssa helpottuu. Sosiaalipedagogiikassa haetaan vastauksia ja ratkaisuja jo syntyviin ongelmiin tai vasta syntymässä oleviin ongelmiin, jotta ne eivät pahenisi entisestään ja jotta niihin löydettäisiin jokin toimiva ratkaisu. (Hämäläinen 1999, 59-66.)

Sosiaalipedagogiset toimintamallit voivat kohdistua ihmisten auttamiseen akuuteissa tilanteissa tai sitten ne voivat olla pidemmän aikavälin ohjelmia, joilla voidaan ratkaista ja ehkäistä sosiaalisia ongelmia. Kaikkia sosiaalisia ongelmia ei voida ratkaista sosiaalipedagogisin keinoin, mutta sosiaalipedagogiikkaa voidaan hyödyntää jopa poliittisissa haasteissa, jolloin sosiaalipolitiikka ja sosiaalipedagogiikka kohtaavat. Sosiaalipedagogiikkaa voi käyttää myös hoitollisessa työssä. Sosiaalipedagoginen työote on itsessään riittämätön muun muassa mielen-terveystyön ja päihdetyön hoitona, mutta kun siihen lisätään lääketieteellistä ja farmakologista hoitoa, sosiaalipedagogiikan menetelmät täydentävät ja parantavat hoitoa. Sosiaalipedagogiset taidot auttavat hoidossa, koska sairauksien aiheuttajat eivät ole pelkästään fyysinen osa, vaan siihen kuuluu myös sosiaalinen ja kulttuurinen puoli. Pedagogisen työotteen rajoja ja mahdollisuuksia voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Esimerkiksi lastensuojelutyössä sosiaalipedagoginen ajattelu on yleistä ja tarpeellista, mutta se ei itsessään riitä, vaan lastensuojelussa täytyy ajatella myös juridista puolta. (Hämäläinen 1999, 92-96.)

Kun mietitään sosiaalipedagogiikan mahdollisuuksia, ne ovat loputtomat. Sosiaalisia ongelmia ilmenee samaa tahtia kuin elämän arki menee eteenpäin ja moniin sosiaalisiin ongelmiin ei ole vielä saatu minkäänlaisia ratkaisuja. Sosiaalipedagogiikka antaa viitekehyksen ja apuvälineet tulkita sosiaalisten ongelmien syntyä ja syitä ja kuinka ne muodostuvat. Se tarjoaa myös tavan luoda strategioita, joilla näihin ongelmiin saataisiin ratkaisu tai niitä pystyttäisiin ennalakoimaan ja lieventämään. Sosiaalipedagogiikka on historian ajansaatossa muodostunut itsesymmärrys. Sosiaalipedagogiikka ei itsessään aina pysty ratkaisemaan ongelmia, mutta se täydentää muita tieteenlajeja, jotta ratkaisu saataisiin. Sosiaalipedagogiikalla on oma paik-

kansa kaikkien ajattelu ja toimintajärjestelmien joukossa, jotka yrittävät luoda helpotusta sosiaalisiin ongelmiin, yrittävät löytää ratkaisuja niihin ja edistää hyvinvointia. Jotta sosiaalipedagogiikka voisi kehittyä, täytyy osata tunnistaa sen mahdollisuudet ja rajat. Kaikkea sosiaalista hätää voidaan tarkastella sosiaalipedagogisin keinoin, mutta se ei aina sovellu yhtä hyvin kaikkien sosiaalisten ongelmien kohtaamiseen ja tarkasteluun. (Hämäläinen 1999, 92-96.)

5 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan suuntaus, jolla on pitkä perinne niin Latinalaisessa Amerikassa kuin Keski-Euroopassakin. Se onkin aatteena ja käytäntönä levinnyt maailmalla hyvin laajalle ja saanut monia muotoja. Sosiokulttuurinen innostaminen on syntynyt niin aatteena kuin käsitteenäkin toisen maailmansodan jälkeisessä Ranskassa. Ranskalaiset halusivat elvyttää demokraattiset arvot, jotka olivat kadonneet natsimiehityksen suruun. Ranskalaiset löysivät kansansa innostamisen välineen, työväestön kouluttamiseen ja vapaa-ajan toimintaan keskittyneen, *éducation populaire* -liikkeen kautta. Varsinaisesti sosiokulttuurinen innostaminen syntyi kuitenkin vasta 1960-luvulla vapaaehtoistyön pohjalta. Suomessakin on innostamista ollut lähestulkoon aina ja ehkä vanhimpina innostamisen muotoina voidaan pitää runonlaulu- ja arkkiviisuperinnettä. Myös joitain elinkeinon liittyviä yhteistoimintoja ja sadonkorjuuseen liittyviä juhlia, tarinoita ja leikkejä voidaan liittää samaan historiaan. Esimerkiksi kansan- ja työväenopistot, raittius- ja työväenliike, herätysliikkeet, naisten herääminen sekä osuustoiminta erilaisine muotoineen ovat myöhempää suomalaista innostamisen historiaa. Nykyisin esimerkiksi monipuolinen musiikki-, urheilu- ja harrastajateatteritoiminta jatkavat tätä toimintaa. (Kurki 2000, 9-11.)

Sosiokulttuurisen innostamisen kuva on aina ollut hyvin monipuolinen ja Ranskassa innostamisella on alusta asti ollut hyvin monia määritelmiä. Sosiokulttuurisessa innostamisessa on kuitenkin aina ollut kysymys pedagogisen tiedostamisen, sosiaalisen luovuuden ja osallistumisen liikkeestä. Välillä innostamisen tehtävä on ollut vapauttaa sosiaalista kommunikaatiota ja vahvistaa lämpöä ja intimizeettiä ihmisten välisissä suhteissa, välillä taas tavoitteena on ollut tukea erityisesti oppimista ja ihmisten yhteiskunnallisen kanssakäymisen hallintaa. Varsinaisen tietoisien, ammatillisten innostamisen syntyminen oli välttämätön vastaus yhteiskuntien tarpeisiin. Yhteiskunnat teollistuivat, mikä toi mukanaan niin ihmisten vapaa-ajan lisääntymistä kuin myös työttömyyttä. Kaupungistuminen toi mukanaan juurettomuutta ja yksinäisyyttä. Sosiokulttuurinen innostaminen on siis syntynyt yhteiskuntien tarpeisiin ja muutoksen kriisiin. (Kurki 2000, 9-12.)

Kun puhutaan sosiokulttuurisesta innostamisesta, nousee kaksi käsitettä vahvasti esiin: kulttuurinen demokratisaatio ja kulttuurinen demokratia. Kulttuurisessa demokratisaatiossa in-

nostajat toimivat välittäjinä taiteen ja kansan välillä. Tavoitteena on se, että mahdollisimman suuri osa ihmisistä pääsisi nauttimaan kulttuuritoiminnan tuotteista kuten kuvataiteista, kirjallisuudesta ja musiikista. Kulttuurinen demokratia taas menee huomattavasti syvemmälle kuin demokratisaatio. Se tarkoittaa ihmisten omaa osallistumista, jonka edistäjänä sosiokulttuurinen innostaja on. Tämän toiminnan tavoitteena on sellaisen osallistumisen lisääminen, jossa ihmiset ovat todellisia toimijoita ja näin ollen arkielämänsä ja kulttuurinsa tuottajia. Kulttuurisella demokratialla on erittäin hieno periaate, jonka mukaan kulttuuri ei ole vain joidenkin harvojen etuoikeus tai elämän koristus, vaan kulttuuri on inhimillisen käyttäytymisen rakenne. Haluamme myös opinnäytetyössämme ajaa tätä periaatetta, että kulttuuri kuuluu kaikille, ja haluamme toimia kyseisen toiminnan edistäjinä. Sosiokulttuurisen innostamisen avulla tavoitellaan kulttuurista demokratiaa ja sen tavoitteena on ihmisten oman osallistumisen avulla luoda solidaarisuuden arvot tiedostava, kasvattava yhteiskunta. Sosiokulttuurinen innostaminen onkin siitä syystä juuri kasvatuksellinen toimintamuoto yhteiskunnan parantamiseksi, samalla se on myös asenne, jossa yhdistyy sitoutuminen sekä ammatillinen kutsutus. Innostamisen keskeisiä käsitteitä ovat osallistuminen, herkistyminen, yhteisöllisyys, toimintaan sitoutuminen, luovuus sekä dialogi. (Kurki 2000, 14.)

Kurki mainitsee argentiinalaisen Ezequiel Ander Eggin, jota voisi pitää vaikutusvaltaisimpana innostamisen puolestapuhujana. Ander-Egg määrittelee tarkasti sosiokulttuurista innostamista ja tämä määrittely antaa hyvän kuvan siitä, mitä innostaminen pohjimmiltaan on. Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten elämänlaadun kehittymiseen tähtääviä toimintoja, joiden lopullinen tavoite on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä. Tämä tapahtuu luomalla mahdollisuuksia ja tilanteita ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja kommunikaatiolle. (Kurki 2000, 21.) Kaikkien innostamisen määritelmien ytimessä on kuitenkin ajatus siitä, että innostaminen on ennen kaikkea ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessin elähdyttämistä. Sosiokulttuurinen innostaminen organisoii toimintaa, herättää ihmisten tietoisuutta ja saa ihmiset liikkeelle. Innostaminen suuntautuu ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen, sosiaalisen kommunikaation edistämiseen ja tasa-arvoisen suhteen kehittämiseen. Sosiokulttuurisella innostamisella myös parannetaan ihmisten elämänlaatua ja luodaan hyvinvointia. (Kurki 2000, 19.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on siis toimintaa, jolla herkistetään ja motivoidaan ihmisiä osallistumaan. Innostaminen toimii näin ollen arkipäivän sosiaalisen toiminnan välineenä. Aittoa ja syvää osallistumista ei synny ilman herkistymistä ja motivoitumista. Herkistämistä voisi kutsua puuduttavaa arkipäiväänsä elävien ihmisten herättelemiseksi sekä heidän tietoisuutensa koskettamiseksi. Herättelemisen tavoitteena on saada ihmisten huomio kiinnittymään sellaiseen toimintaan, jonka he kokevat oman elämänsä kannalta merkitykselliseksi ja arvokkaaksi. (Kurki 2000, 133.)

Innostajat työskentelevät joko ammattilaisina, alalle koulutettuina tai vapaaehtoisina vapaaehtoistyössä. Sosiokulttuurisen innostamisen juuret ovat vapaaehtoistyössä ja tämä tuokin innostamiseen oman lämpimän sävyn. Kurki kuvaa innostajaa oppaaksi, ohjaajaksi ja tien turvaajaksi sekä toiminnan ja kommunikaation edistäjäksi ja dialogiin johdattajaksi. Innostajaa myös kuvataan henkilöksi, joka saattaa ihmisiä yhteen ja omaa taidon luoda suhteita. Kurki vertaa innostajaa myös kreikkalaisen jumaltaruston Hermekseen. Hermeksen tehtävä oli nimittäin toimia välittäjänä jumalien ja ihmisten välillä. Samalla Hermes oli matkustavien, puhujien, paimenien, kauppiaiden ja jopa taskuvarkaiden suojelija ja hän antoi puhujille sujuvan esiintymiskyvyn ja kuuluvan äänen. Hänellä oli myös kyky nukuttaa kuolevaiset ja palauttaa heidän sielunsa taas takaisin elävien maailmaan. Kurki käyttää Hermestä hyvänä metaforana sosiokulttuurisen innostamisen ammatille. Hermeksen tavoin innostajan tulisi olla älykäs, hänellä tulisi olla kykyä tuottaa suhteita ja kommunikaatiota sekä kykyä kaunopuheisuuden. Hänellä tulisi myös olla kykyä toimia välittäjänä ihmisten välillä sekä kykyä neuvotella ja muuttaa tarvittaessa perspektiivejään. Myös hieman rakentavaa oveluutta tulisi innostajalla olla silloin, kun etsitään parhaita strategioita ihmisten elämän rikastamiseksi, helpottamiseksi sekä kriisien voittamiseksi. (Kurki 2000, 7-9, 12.)

6 Taidelähtöiset menetelmät

Olemme itse olleet pitkään sitä mieltä, että taide ja taidelähtöiset menetelmät ovat hyviä ilmaisun välineitä ja taiteella voi ilmaista itseään ja omia tunteitaan tavalla, joita ei voi edes pukea sanoiksi. Taide nimittäin ei tuomitse eikä määrittele, se on kaikille oma. Taide on myös jokaisessa vuorovaikutustilanteessa ainutlaatuinen ja jokaiselle ihmiselle henkilökohtainen. Olimme luonnollisesti erittäin iloisia, että pystymme toteuttamaan opinnäytetyömme juuri keskittyen taiteeseen ja taidelähtöisiin menetelmiin. Känkänen kertoo, kuinka taidelähtöinen työskentely on lähellä sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita ja kuinka se on toiminnallista sosiaalityötä, jossa auttamisen käytännöissä painottuvat osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten vahvistaminen, sekä kokemuksellisuuteen ja elämyksiin innostaminen (Känkänen 2013, 34). Tavoittemme tässä opinnäytetyössä olikin olla innostajan kaltaisia toiminnan mahdollistajia sekä edistäjiä, ja toimintamme oli taidelähtöistä.

Parhaimmillaan taidelähtöisen toiminnan avulla pystytään harjaannuttamaan ilmaisutaitoja ja näin ollen ihmisen kommunikaatio itsen ja toisten kanssa paranee ja mahdollisuudet hyvinvoinnin kokemuksiin lisääntyvät. Taidelähtöiset menetelmät ovat työmenetelmiä, joissa käytetään taidetta. Taidelähtöiset menetelmät on hyvä kuitenkin heti erottaa taideterapiasta, sillä taideterapiaa saa antaa vain tehtävään koulutettu terapeutti. Taidelähtöinen toiminta voi kuitenkin myös tuottaa välillisiä, terapeutin vaikutuksia, vaikka ei olisikaan kyse varsinaisesta terapiasta, sillä taide itsessään on terapeuttinen väline. Taiteen kokeminen tai tekeminen voi olla terapeuttista ja jopa hoitavaa, lohduttavaa ja virkistävää. Taiteen tekemi-

nen ja vastaanottaminen myös lisää runsaasti hyvinvointia sekä vapauttaa ja helpottaa. (Känkänen 2013, 33-34; Kuukasjärvi, Linnossuo & Sutinen 2011, 5-6.)

Känkänen muistelee, kuinka vielä 15 vuotta sitten Suomessa ei käytetty taiteeseen tai kulttuuriin liittyviä toimintoja ollenkaan lastensuojelun osana muutoin kun harrastus- tai terapia-toiminnan yhteydessä. Onneksi nykyisin taidelähtöisten menetelmien käyttö on vain lisääntynyt, ja taiteen hyvää tekeviin ja terapeuttisiin vaikutuksiin uskotaan ja niitä käytetään osana arkea niin lastensuojelun piirissä kuin yleisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa ja erilaisten asiakasryhmien parissa. Käsite toiminnallinen sosiaalityö on tullut jäädäkseen. Taidetta pidetään voimauttavana ja eheyttävänä voimana, joka vapauttaa vuorovaikutusta ja jolla saadaan esiin asioita, joita ei muuten saada ilmaistua. Taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävä vaikutus on todettu monissa tutkimuksissa, jopa lääketieteellisissä. Pitkittäistutkimuksissa on myös saatu tukea sille tiedolle, että vaikutuksen suunta on juuri taide ja kulttuuriharrastuksista terveyteen, ei toisin päin. (Känkänen 2013, 32, 72, 133; Myllyniemi 2009, 8.)

Känkänen myös pohtii, kuinka taidelähtöisten menetelmien juurruttaminen lastensuojeluun liittyy vahvasti meneillä olevaan paradigmanmuutokseen, jossa painottuu vahvasti lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen. Parhaimmillaan osallisuus on lastensuojelun piirissä paljon enemmän kuin vain pelkkää mukana oloa. Osallisuus ja osallisuuden rakentuminen on dialogisuuteen pyrkivää ja vastavuoroista, aktiivista mukana oloa ja toisten huomioon ottamista. Osallisuuteen tärkeänä kuuluva osa on myös saada vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Tätä mekin halusimme painottaa työskentelyssämme ja halusimme, että nuoret saavat itse päättää ja suunnitella Kaislikkoon tulevan tilataideteoksen. Taideteellinen toiminta on myös osoittautunut uutta luovan tilan avaajaksi ja osallisuuden lisääjäksi lastensuojelussa. (Känkänen 2013, 32, 72, 133.)

Känkänen kertoo myös, kuinka erityisesti juuri lastensuojelussa kaivataan ja tarvitaan monenlaisia erilaisia tapoja kommunikoida lasten ja nuorten kanssa, sillä lapset ja nuoret, jotka ovat mahdollisesti joutuneet elämään haavoittavissa oloissa, saattavat olla hyvin sulkeutuneita kaikesta häpeästä ja kivusta. Tällaista kokeneilla lapsilla ja nuorilla voi olla paljon asioita taakkanaan, joita on vaikea tai jopa mahdoton pukea sanoiksi. Taide voi tällaisissa tilanteissa toimia vuorovaikutuksen ja kommunikaation vahvistajana. (Häkämies 2005, 153; Känkänen 2013, 69.) Känkänen viittaa Janhuseen (Janhunen 1997, 28.), jonka mukaan taiteen avulla ihminen voi tutkia ja pohdiskella omaa sisintään, hän voi eritellä, purkaa ja liittää yhteen havaintoja ja kokemuksia, joita ihminen saa ja imee itseensä ympäristöstään. Taidelähtöisten menetelmien avulla voidaan saada paljon moniulotteisempi kuva niin itsestä kuin elämästä ylipäättään ja sen avulla voi saada vaihtoehtoisia ja täysin uusia tapoja olla kosketuksissa itseensä ja ympäristöönsä; taide ja taidelähtöiset menetelmät ikään kuin avaavat uusia ovia itseän ja ympäristöön. Samoin myös täysin tutusta voi taiteen keinoin tulla vierasta, ja itses-

tään selvyiksi voidaan tarkastella täysin uusista näkökulmista. (Karisto 1996; Räsänen 2000.)

Känkänen viittaa (Känkänen 2013, 74) moniin eri tutkimuksiin ja hankkeisiin ja kertoo, kuinka taide- ja kulttuuritoiminnan on tutkimuksin todettu edistävän ihmisten hyvinvointia ja terveyttä. Näitä havaintoja on saatu ja dokumentoitu niin toimintaan osallistuneiden kokemusten näkökulmasta kuin taiteentekijöidenkin kannalta. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kasvamisesta kertovat yhteisötaiteen keinoin saadut tulokset. Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana on toteutettu satoja kehittämishankkeita, jotka vahvistavat näitä tuloksia. Useista tutkimuksista on kuitenkin käynyt ilmi, että toiminnan tueksi tarvitaan lisää koulutus-, tutkimus- ja kehittämistyötä, jos taiteelle ja kulttuurille halutaan saada vakiintunut, merkittävä ja perusteltu paikka osana sosiaali- ja terveystuella. (Bardy & Känkänen 2005, 201-217; Hyyppä & Liikanen 2005, Isotalo 2012, 15-31; Liikanen 2003, Liikanen 2010; Reunanen & Suominen 2011, 11-17.) On siis monissa tutkimuksissa todettu, kuinka taide ja kulttuuri tuottavat hyvinvointia ja ovat ihmisille hyväksi, mutta kulttuurin ja taiteen merkityksen arviointi on hyvin hankalaa, sillä tähän ei ole olemassa kovinkaan hyviä mittaamisen välineitä. Esimerkiksi TaikaLappi-hankkeen raportissa pohditaan, miten pystyttäisiin mittaamaan hitaasti syntyviä ja pitkäkestoisia taiteen hyvinvointia tuottavia vaikutuksia. (Kraatari, Linjakumpu, Rantala & Wallenius-Korkalo 2010, 18.)

Yhteisölliset kokemukset, kuten juuri esimerkiksi taidetyöskentely, ovat erittäin hyviä osallisuuden ja dialogisuuden vahvistajia sekä sosiaalisten suhteiden uudistajia. Parhaimmillaan taidelähtöinen yhteisöllinen toiminta voi muuttaa yksinäisyyden kumppanuudeksi ja saattaa toisistaan tietämättömät tahot yhteen yhteisen tekemisen avulla. Yhteisölliset taideprojektit yhdistävät usein myös keskenään täysin eri-ikäisiä ihmisiä, ja näin ollen hyvin erilaisten ihmisten yhteisestä tekemisestä syntyy ”meidän juttu”, yksilöllisistä ja jaetuista tarinoista tarjoutuu kollektiivinen muisti, jaettujen kokemusten tila. (Känkänen 2013, 78.) Jos mietitään taidelähtöisten menetelmien käyttöä juuri lastensuojelun piirissä, voi taide antaa lapsille ja nuorille kokemuksen turvasta ja luottamuksesta, kuten Känkänen mainitsee, että poikkeamat arkisesta rutiinista ja uuden oppimisen ilo voi koskea mitä tahansa tilannetta, jossa lapsi tai nuori saa aikuiselta saamastaan tuesta luottamuksen tunteen, jonka turvin voi suunnata kohti uusia asioita ja kokemuksia. Aikuinen tarjoaa tilan, jossa lapsi tai nuori saa onnistua ja kokea mielihyvää oppimisestaan ja osaamisestaan. (Känkänen 2013, 83.) Onnistumisen tunne ja mahdollisuus erilaisiin ainutlaatuisiin kokemuksiin muodostuu turvallisten, taitavien ja asiansa osaavien aikuisten avustuksella, jotka kunnioittavat lapsen ainutlaatuisuutta ja joilla on taitoa ja tahtoa pitää yllä rikastuttavaa vuorovaikutuksen ilmapiiriä. (Känkänen 2013, 84.)

Taiteellinen toiminta voi antaa esimerkiksi juuri nuorille, joilla voi olla rankkoja asioita takanaan, mahdollisuuden symboliseen etäisyyteen ja metaforiseen suojaan, jolloin vaikeidenkin

asioiden käsittely epäsuorasti voi onnistua. Pienillä lapsilla leikki toimii usein juuri tässä tehtävässä, mutta leikin jäätyä lapsuuteen voi taiteen metaforinen suoja tarjota nuorelle mahdollisuuden tunteiden ja kokemusten käsittelyyn. Luova toiminta voi siis tarjota nuorille paljon hyvää, esimerkiksi tekemisen iloa, energian kanavoitinta, ja se voi antaa mahdollisuuden ja syyn leikkisyyteen ja oman mielikuvituksen käyttöön sekä tilaisuuden itsetunnon ja itseilmaisun vahvistamiseen. Tärkeää on myös muistaa, että taiteellisesta toiminnasta jää myös usein konkreettinen jälki, kuten myös meidän opinnäytetyöstäkin jäi tilataideteos. Tämä jäljen eli esimerkiksi piirroksen, valokuvan, maalauksen tai vaikkapa runon äärelle voi palata aina uudestaan ja mahdollisesti saavuttaa se sama tunnelma tai ajatus, kuin tätä taidetta tehtäessä. (Känkänen 2013, 99.)

6.1 Luovuudesta ja sen vaikeudesta

Taidelähtöisiä menetelmiä käytettäessä on myös erittäin hyvä muistaa tärkeä toteama, jonka Känkänen kertoi viitaten Ojakankaaseen. Luomista voi pakottaa yhtä vähän kuin rakkautta (Känkänen 2013, 102; Ojakangas 2007, 19-20). Meidän oli hyvä muistaa tämä lausahdus, kun ryhdyimme toteuttamaan opinnäytetyötämme. Tämä oli ehkä hieman haastavaa, sillä käytösämme oli kuitenkin aikaa vain rajallisesti, mutta uskoimme alusta asti, että luovuutta kuitenkin syntyy, kun luomme nuorille kiireettömän ja rennon tunnelman. Uskoimme myös, että kun kerromme nuorille, että he saavat ryhtyä suunnittelemaan seinää, ideat ja suunnitelmat pyörivät nuorten mielessä muulloinkin kun vain hetkinä, jolloin me olemme paikalla. Toinen tässä taideprojektissa alussa meitä mietityttänyt asia oli se, kuinka ihmiset ja erityisesti juuri nuoret vastustavat helposti luovaan ja kokeelliseen toimintaan ryhtymistä ja olimme alusta asti valmistautuneita siihen, että tämä voisi olla opinnäytetyössämme mahdollista. Itsekriittikki tai muiden arvostelun pelko eivät kannusta luovuuteen ja voivat saada henkilön kokonaan kieltäytymään toiminnasta. Kulttuurissamme on valloillaan käsitys siitä, että luovuus ja taide ovat vain lahjakkaita ja luovia ihmisiä varten. Jokaisella meistä on kuitenkin täysi synnynäinen lupa luovuuteen ja taiteisiin, minkä voi nähdä esimerkiksi lasten taiteessa. Jotta ihminen voi toimia luovasti, hänen on itse annettava itselleen lupa olla luova. Mekin painotimme monta kertaa nuorille sitä, että sillä ei ole mitään merkitystä onko esimerkiksi ”hyvä” tai ”huono” piirtämään tai kuinka ”taiteellinen” tai ”luova” henkilö on, vaan kaikkien ideat ja työskentely on aivan yhtä arvokasta. Vaikka nuoret syttyivätkin tähän seinän suunnitteluun aika hitaasti, olemme todella iloisia, että suurempia ongelmia luovuuden kanssa ei tullut, vaan nuoret suunnittelivat uskomattoman erityisiä ja luovia sekä lennokkaita ideoita. (Kuukasjärvi ym. 2011, 50-51; McNiff 1998, 1,4.)

Kuukasjärvi, Linnosuo ja Sutinen viittasivat McNiffiin ja Knilliin ja kertoivat siitä, kuinka kaikki eivät lähde heti mukaan taiteelliseen työskentelyyn. Olennaista tällaisissa tilanteissa on asenne, avoimuus ja halu osallistua. Ihmiset toimivat mielellään ja vapaasti, kun heille

antaa luvan toimia silloin, kun heistä tuntuu siltä. Itsensä ilmaisuun voi ja tulee aina ihmisiä kutsua, mutta siihen ei pidä ketään pakottaa. Vastustus taidetyöskentelyä kohtaan voi liittyä myös johonkin tiettyyn tilanteeseen. Tällaisissa tilanteissa tulisi käyttää hyväkseen herkkyyttä tunnistaa tilanteeseen liittyvät seikat ja mahdollisesti muuntaa taiteen muotoa henkilölle sopivammaksi. (Kuukasjärvi ym. 2011, 52; McNiff 1998, 54; Knill 1999, 45.) Tätä mekin halusimme korostaa tässä taideprojektissamme. Halusimme antaa nuorille aikaa pohtia ja suunnitella taideteosta ja toivoimme sytyttävämme edes jonkun nuoren kohdalla luovuuden kukoistukseen. Ymmärrämme sen, että luovuus ei syty jossakin tiettyssä hetkessä ja ideointiin voi tarvita aikaa runsaasti. Siitä syystä halusimmekin jakaa nuorille omat suunnitteluvihkot, joihin he voivat piirtää tai kirjoittaa muistiin ideoita tilataideteoksesta aina päivän mittaan tai milloin idea nyt sattuukaan tulemaan mieleen. Tällä halusimme kannustaa luovaan ajatteluun ja ideointiin. Emme myöskään halunneet pakottaa ketään toimintaan, jos hän koki sen vastenmielisenä. Painotimme kuitenkin nuorille, että he voisivat olla työssä mukana, vaikka eivät itse suunnitteluun tai maalaamiseen osallistuisikaan.

Olemme myös kuulleet tapauksesta, jossa on toteutettu vastaavanlaista taideprojektia mielenterveyskuntoutujille. Tässä projektissa oli mukana tyttö, joka ei kyennyt osallistua suunnitteluun eikä itse toteutukseenkaan, mutta oli kuitenkin ryhmän mukana katselemassa niin suunnittelua kuin toteutustakin. Projektin päätteeksi tyttö oli kokenut suuria mielihyvän kokemuksia pelkästään siitä, että oli päässyt katselemaan ja kokemaan, kun muut maalasivat ja näin ollen hän oli nauttinut maalien väristä ja koko prosessin visuaalisuudesta. Taide siis tuotti tälle kyseiselle tytölle runsaasti mielihyvää ja hyvinvointia jo pelkästään visuaalisuutensa vuoksi.

Luovuus voi siirtyä myös taiteesta toiseen, sillä yhden taiteen muodon käyttäminen kannustaa ja tukee luovuutta myös toisissa taiteen muodoissa. Myös samalla tavalla kuin luovuus siirtyy taiteen muodosta toiseen, se voi siirtyä ryhmätyöskentelyssä myös yksilöstä toiseen varsinkin, jos mukana on liikettä ja musiikkia. (Kuukasjärvi ym. 2011, 53; Rogers 1999, 115-116; McNiff 1998, 139.) Työskentelylle on aina myös hyvä asettaa tiettyjä raameja, vaikka onkin kyse luovuuteen kannustavasta, hyvin vapaasta taidetyöskentelystä. On silti hyvä suunnitella erittäin hyvin etukäteen, miten työskentely mahdollisesti tulee sujumaan ja, erittäin tärkeää on myös tehdä monia varasuunnitelmia, jos kaikki päätyykin menemään aivan täysin eri uomille, kuin mitä oli suunniteltu. Rakenne auttaa luovassa työskentelyssä paljon, ja rajat voivat olla suureksi hyödyksi improvisaation ja mielikuvituksen ylläpidossa. Rajat toimivat tässä tapauksessa ikään kuin turvaverkkona. Odottamattomista käännteistä syntyvät kuitenkin usein parhaimmat ja kaikkia eniten tyydyttävät lopputulokset, ja monenlaiset yllätykset kuuluvat mukaan prosessiin, jossa on luovuutta mukana. Jos toimintaa kontrolloidaan liikaa tai ohjeet ovat liian rajoittavia, ei luovuus pääse kukoistamaan. On annettava luomisen prosessin viedä askel askelelta eteenpäin ja luotettava prosessiin. Täytyy myös muistaa, että jotta voi löytää omat

luovat voimansa, täytyy uskoa, että itsellä on kyky tehdä jotain merkityksellistä. Parhaat tulokset syntyvät, kun on läsnä ja vastaanottavainen sille, mikä prosessissa tulee luonnostaan. (Kuukasjärvi ym. 2011, 51; McNiff 1998, 4, 13, 35, 40, 60-61.)

6.2 Nuorten suhtautuminen taiteeseen

Nuorten näkemykset taiteen merkityksestä ovat luonnollisesti hyvin tärkeitä. Siitä syystä onkin ilahduttavaa, että Nuorisobarometrin Taidekohtia-tutkimuksen mukaan enemmistö nuorisosta on sitä mieltä, että taiteesta ei tarvitse olla mitään varsinaista hyötyä, vaan se on itseisarvo. Enemmistö nuorista ei myöskään pidä taidetta erillisenä toimintana, vaan kokee sen paitsi tuottavan elämyksiä, myös kasvattavan itsetuntemusta ja voivan vaikuttaa yhteiskuntaan. Tämä kertoo jotakin siitä, että taide on mahdollisesti nuorille luonnollinen osa heidän elämänsä. Nuorisobarometrissa käy myös ilmi, että taidetta itseisarvoisen tärkeänä pitävät nuoret ovat samalla muita valmiimpia uskomaan taiteen merkityksellisyyteen niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin. (Myllyniemi 2009, 9.)

Vaikka Nuorisobarometrissä käykin ilmi, että yhä useammat nuoret suhtautuvat taiteisiin myönteisesti, pitävät monet nuoret silti taiteita tylsinä ja vanhanaikaisina. Taidekohtia-Nuorisobarometriin on liitetty Nylénin kolumni ”Taidetta ei saa opettaa”, jossa esseisti pohtii juuri taidetta ja taiteen merkitystä nuorille. Kolumnissa on osuvasti pohdittu sitä, kuinka vaikeaa nuorille on ”mainostaa” taidetta ja kuinka paljon helpommin nuoret kiinnostuvat esimerkiksi tosi-tv:stä kuin Seitsemästä veljeksestä. Nylén pohtii myös sitä, kuinka nuorille ei saisi tyrkyttää esimerkiksi juuri taidetta sanoin ”tämä on hyväksi sinulle”, sillä siinä tapauksessa nuorta ei ainakaan kiinnosta. Taide kun kuitenkin on kapinallista ja anarkistista, mutta aikuisten tyrkyttämänä se muuttuu nuorille vain tylsäksi eikä lainkaan kiinnostavaksi, radikaaliksi tai jopa pelottavaksi, millaista taide kuitenkin usein on. Nylén kertoo hyvin osuvasti Dostojevskista ja siitä kuinka esimerkiksi äidinkielenopettaja, joka suosittelee oppilailleen Dostojevskia, on kuin tunkeileva puhelinmyyjä, jota kukaan ei jaksaa kuunnella. Kuitenkin äidinkielenopettajalla olisi myynnissä maailman paras tuote, mutta hän ei vain osaa käsitellä nuorten hallitsevia asenteita, jotka todennäköisesti ovat epäluulo mutta myös uteliaisuus. Nämä ovat ristiriitaisia tunteita, mutta molemmat johtuvat kokemattomuudesta ja tietämättömyydestä. Tämä tuputtava äidinkielenopettaja tukee toiminnallaan oppilaittensa epäluuloa eikä herätä heidän uteliaisuuttaan. Tähän ratkaisuna ei ainakaan ole taiteen tekopirteä naamioiminen joksikin muuksi, joksikin mitä se ei ole. Ongelmana voi siis olla opettajien väärä käsitys taiteesta. Taide on nimittäin kapinallista ja hyökkävää. Koska viihde on vain massatuotettua taidetta, se usein matkii juuri tätä taiteen ominaisuutta ja esiintyy radikaalina, vaarallisena ja pelottavana. Mutta niin Marilyn Manson, Lordi kuin Madonnakin ovat Dostojevskiin verrattuna vaarattomia nynnyjä. (Nylén 2009, 18-20.)

Nylén puhuu taiteen puolesta ja siitä, kuinka nuoret kyllä innostuisivat taiteista, jos vain tietäisivät, mitä se todellisuudessa on. Nylén kertoo siitä, kuinka taiteen tehtävä on lietsoa epä-sopua, levottomuutta ja anarkiaa sekä rikkoa kaikkia sovittuja rajoja. Tämä pitäisi Nylénin mielestä ehdottomasti kertoa nuorille. Hän myös sanoo, että tämä kyseinen lähtökohta on vahvasti ideologinen, mutta taiteen ”opettamisessa” se saattaisi olla taktisesti mielekäs nuorille. Hänen mielestään nuorille ominainen epäluuloisuus, joka voi välillä kärjistyä jopa vihaksi ja kostonhimoksi, on positiivinen ja luova voima, jolle vanha korkeakulttuuri olisi paljon ravinteikkaampaa ja terveempää maastoa kuin köyhä ja kyyninen massakulttuuri tai Internet-yhteisöt, joista jotkut etsivät radikaalia ”vaihtoehtoa”. Hänen mielestään ei myöskään mikään kuitenkaan ole yhtä radikaalia tai vaihtoehtoista kuin esimerkiksi Seitsemän veljestä. Nylénin pohdinnoista voi päätellä, että hänen mielestään ominaisuudet, joita yleensä pidetään nuorilla juuri vähiten arvostettuina, kuten viha, olisivatkin juuri positiivisiksi käännettäviä, suuren luovuuden voimia. Nylénin tekstissä on aistittavissa, että nuorissa piilee valtavasti energiaa, luovuutta ja voimaa, joka tulisi vain vapauttaa valloilleen. (Nylén 2009, 19.)

7 Nuoruus

Aina ei ole määritelty nuoruutta tai sitä mitä nuoruus on. Joskus puhuttiin siitä, että Jean-Jacques Rousseau olisi keksinyt nuoruuskäsitteen, mutta näin ei ollut. Nuoruudesta ei vain puhuttu, ja Rousseau vain otti asian ilmi ja puhui jokaisen ihmisen ikävaiheesta, jolloin ihminen ei ole enää lapsi, muttei myöskään aikuinen. Rousseau puhui usein siitä, että ihmisellä on elämän vaihe, jolloin lapsi alkaa omaksua aikuisten moraaliset ja seksuaaliset velvollisuudet (Kaplain 1964, 51-53). Tästä alkoi ajattelu, onko lapsuuden ja aikuisuuden välissä ajanjakso, jonka voi erottaa ihmisen elämänkaaresta.

Nuorisoikä yleensä määritellään ikävuosiin 10-21. Nuorisoian puhkeaminen on kuitenkin yksilökohtaista ja sukupuolikin voi vaikuttaa nuoriso- ja murrosiän puhkeamiseen. On huomattu, että tytöillä murrosiässä alkava kehitys alkaa aikaisemmin kuin pojilla. Murrosikää sanotaan elämän ensimmäiseksi kolmannekseksi, jota seuraavaksi seuraa varhaisaikuisuus ja sen jälkeen aikuisuus. Murrosikä tarkoittaa sukukypsyttä, jonka ihminen saavuttaa näinä ikävuosina, ja silloin henkilö pystyy jatkamaan sukua. Murrosiässä on paljon sosiaalisia, fyysisiä ja henkisiä muutoksia. Nuoren elintoiminnot ja ulkonäkö muuttuvat, mikä voi aiheuttaa nuoressa hämmennystä hänen omassa kehonkuvassaan. (Turunen 2005, 113-114.)

7.1 Nuoren käyttäytymisen muutokset

Nuorilla tulevat tunteet esille ja ne voimistuvat, mikä voi aiheuttaa nuorilla kuohuntaa ja tunteiden ja mielialojen heittäilyä. Tämä tunteiden esiintulo ja voimistuminen voi aiheuttaa nuorelle myös hämmennystä siitä mitä tapahtuu. Murrosikä on yksi vaihe elämänkaaressa,

jolloin henkilölle voi tulla kriisi. Kaikki murrosiässä tapahtuvat muutokset ajattelussa, tuntemisessa ja kehonkuvassa voivat tehdä nuoresta aran. Tällöin nuoren epävarmuus voi heijastua omaan kuoreensa vetäytymisenä ja nuori saattaa alkaa välttelemään sosiaalista kanssakäymistä. Monesti murrosikä voi myös vaikuttaa päinvastaisesti, nuori voi villiintyä ja niin sanotusti herätä elämään. Nuorilla tällöin ei ole kriisiä, mutta monesti vanhemmat tuntevat nuoren villiintymisen ja rajojen testaamisen uhkaavana ja vaikeana asiana. Esimerkiksi tässä iässä nuoret voivat alkaa kyseenalaistamaan sääntöjä ja ovat enemmän kavereidensa kanssa; nuori voi siis lopettaa noudattamasta kotiintuloaikoja, mikä aiheuttaa vanhemmille huolta ja murhetta. (Turunen 2005, 114-115.)

Nuoret ovat murrosiässä haavoittuvaisia ja kulkevat yleensä ryhmissä. Kodin merkitys muuttuu, ja koti ei ole enää koko maailma. Kaverit alkavat mennä perheenjäsenten edelle ja vanhemmista voi tuntua, että nuori alkaa erkaantua vanhemmistaan. Nuorille on tärkeää löytää hyväksyntää ja yleensä he toimivat kavereita ja ryhmää miellyttäen. Nuorille tärkeää on muiden hyväksyntä, ja koska nuoruudessa ja murrosiässä nuoren ajattelu ja sisäinen työskentely ovat vasta muodostumassa lopulliseen muotoonsa, on nuori helposti johdateltavissa ja siksi nuorisokulttuuriin ja nuorien käytökseen yleensä liittyvät erilaiset virtaukset ja roolimallit. Nuori viettää murrosiässä paljon aikaa kavereidensa kanssa, mikä voi olla vanhemmista huolestuttavaa, mutta tällä sosiaalisella ilmiöllä voi olla positiivinen vaikutus nuoreen tulevaisuudessa. Kuulumalla kaveriporukkaan tai muuhun ryhmään, nuori on osallisena, jolloin hänen on helpompi kuulua myöhemmin sosiaaliseen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Ryhmäilmiön ja kavereiden avulla nuoren on myös helpompi itsenäistyä muun muassa vanhemmistaan. Toisinkuin nuoruuden ja murrosiän alussa, kun nuori on virran vietävänä ja kaikki on uutta ja ihmeellistä, nuoruuden ja murrosiän loppuvaiheessa nuoren sisäinen työskentely ja ajattelu kehittyvät, jolloin nuori on kurinalaisempi ja tekee itsenäisempiä ja viisaampia päätöksiä. Nuori löytää ajattelustaan ja käyttäytymisestään kontrollin. (Turunen 2005, 115-120.)

Nuoret voivat myös tuntea häpeää ja tuntea painetta hyväksytyksi tulemisesta. Ympäristö ja yhteiskunnan paineet voivat vaikuttaa nuoreen, he voivat tuntea, että on muotti, johon heidän kuuluisi sopia. Yhteiskunnassa, lähipiirissä ja vertaisryhmissä voi nuori kokea vaatimuksia, jotka hänen kuuluisi täyttää. Yhteiskunnassa vallitsee tietyt normit ja säännöt ja jos näistä säännöistä ja normeista ei välitä, voi se aiheuttaa pahennusta muissa. Esimerkiksi liikennesäännöt, jos jättää noudattamatta niitä, saa yleensä ihmisten paheksunnan osakseen. Nuorille kaveripiiriin hyväksyntä on tärkeää ja he eivät halua häpeää osakseen, niin nuoret voivat tehdä hyväksynnän saamiseksi itseään vaarantavia asioita. Esimerkiksi nuorien päihteiden käyttö, toiset nuoret voivat ajatella, että on itselle häpeää, jos eivät vaikka käytä alkoholia tai tupakkaa. Nuori voi tuntea tämän häpeäksi, varsinkin, jos muut kaveripiiristä päihteitä käyttävät. (Turunen 2005, 115-120.)

7.2 Nuoruuden kehitysvaiheet lyhyesti

Vaikka nuoruusikä ja siihen liittyvät muutokset ja kehitys ovat yksilöllisiä, voidaan nuoruusikä jakaa neljään yhtenäiseen jaksoon. Nämä jaksot ovat esinuoruus, varhaisuoruus, varsinainen nuoruus ja myöhäisnuoruus. Jokainen ihminen kuitenkin kokee nämä nuoruusiän vaiheet eri tavoin ja hieman eri aikoihin (Vuorinen 1998, 201.) Esinuoruus sijoittuu ikävuosiin 10-12 ja puberteetin alkaminen käynnistää tämän. Esinuoruudessa nuoren kehitys alkaa ja nuori joutuu muuttamaan omaa minuuttaan. Nuoren keho alkaa muuttaa muotoaan ja nuorelle tulee fysiologisia ja anatomisia muutoksia. Mielikuvat omasta itsestään saattavat muuttua muuttuvan kehon mukana ja nuori joutuu hyväksymään itsestään riippumattomat muutokset. (Vuorinen 1998, 202.)

Varhaisuoruus mielletään ikävuosiin 12-14, jolloin nuoren psyykinen kehitys alkaa näkyä. Varhaisuoruudessa nuori yleensä viettää enemmän aikaa kavereidensa kanssa ja yrittää etäännyttää omista vanhemmistaan. Tässä iässä nuori voi myös arvostella kaikkea omaksumaan- sa, kuten vanhempiaan ja nuori saattaa kyseenalaistaa omia oppejaan. Myös roolit ovat varhaisuoruudessa tärkeitä, nuori saattaa kokeilla eri rooleja omien kavereiden ja ikätoveriensä seurassa. (Vuorinen 1998, 202.)

Varsinainen nuoruus taas kattaa ikävuodet 14-16. Varsinaisessa nuoruudessa nuori yrittää yhä enemmän pyrkiä irti vanhemmistaan tunteidenkin tasolla. Nuoruudessa tapahtuvat tunneasioiden muutokset saattavat luoda nuoressa havaittavaa negatiivisuutta ja itsekeskeisyyttä. Nuori saattaa myös olla aikaisempaa ärtynyt. Itsenäistyminen näkyy tässä kehitysvaiheessa yhä enemmän kavereiden kanssa vietettynä aikana ja nuori saa tässä vaiheessa ystäviltään vertaistukea ja intensiiviset kaverisuhteet tukevat entistä enemmän nuoren irtautumista vanhemmistaan. Ajattelun ja ymmärtämisen kehitys vaikuttaa myös nuorien maailman katsomukseen, mikä saattaa lisätä kyseenalaistusta. (Vuorinen 1998, 202.)

Myöhäisnuoruus on viimeinen nuoruuden vaiheista ja sitä eletään 16-21 vuoden iässä. Tässä nuoruusiän loppuvaiheessa nuori alkaa tasaantumaan ja hyväksymään nuoruusiän muutokset ja osaa elää niiden kanssa. Nuoren tunne-elämä vakiintuu tässä nuoruusiän vaiheessa ja nuoren minäkuva kehittyy ja itsearvostus kasvaa. Seksuaalisuus, joka saattaa hämmentää nuorta nuoruusiässä, on tässä kehitysvaiheessa selventynyt pohtimalla ja omien kokemusten perusteella. Nuoren identiteetti on muodostunut sen verran eheäksi, että nuori on valmis aikuisuuteen ja sen uusiin haasteisiin. (Vuorinen 1998, 202.)

Opinnäytetyömme toteutusvaiheessa osallisuus-käsite nousi yhdeksi tärkeimmäksi teoriakäsitteeksi koko projektissamme. Pohdimme lähestulkoon kaikilla käyntikerroilla osallisuuden teemoja ja sitä, miten saamme nuoret osallistumaan toimintaamme. Toiminnallamme pyrimme vahvistamaan nuorten osallisuutta ryhmässä. Mielestämme osallisuuden vahvistaminen tukee ryhmän kehitystä ja näin ollen parantaa nuorten toimimista yhdessä. Toivomme, että ryhmän yhtenäistyminen edesauttaa myös tulevaisuudessa nuorten osallistumista yhteisiin toimintoihin ennakkoluulottomammin. Emme kuitenkaan toiminnallamme pyrkineet pelkkään nuorten osallistumiseen, vaan merkityksellisempänä pidettyyn nuorten osallisuuteen. Osallisuutta pidetään nimittäin huomattavasti laaja-alaisempana käsitteenä kuin pelkkää osallistumista. Osallisuus tarkoittaa kiinnittymistä yhteiskuntaan, mahdollisuutta osallistua, toimia ja vaikuttaa yhteiskunnassa sekä yhteisöissä ja kokemusta jäsenyydestä. Nämä kaikki asiat nousivat hyvin vahvasti esiin opinnäytetyömme aikana ja pyrimme omalla ohjauksellamme ja toiminnallamme juuri siihen, että nuorten osallisuus kasvaisi ja he mahdollisesti kokisivat kuuluvansa yhteisöön. Halusimme mahdollistaa myös sen, että nuoret kokisivat mahdolliseksi vaikuttaa ja osallistua oman elämänsä asioihin. (Laitila 2010, 8-9; Sirviö 2010.)

Laitila viittaa Peckiin, Gulliveriin ja Toweliin, joiden mukaan osallisuus toteutuu neljällä eri tasolla. Ensimmäisenä tasona on vuorovaikutus palvelun käyttäjien, kuten meidän projektissamme nuorten, kesken. Tällä voidaan tarkoittoa muun muassa vertaistukea. Toisena tasona on vuorovaikutus palveluiden käyttäjien ja ammattilaisten kesken. Vuorovaikutus ei kuitenkaan aina ole ammattilaisten ja kaikkien palveluiden käyttäjien välillä samanlaista, vaikka jokainen saakin oikeudenmukaista palvelua. Tämä johtuu siitä, että ammattilainen joutuu arvioimaan jokaisen vuorovaikutussuhteen omana kokonaisuutenaan ja tekemään sen perusteella ratkaisuja oman intuiotensa pohjalta. Kolmantena tasona on vuorovaikutus paikallisten palveluiden tuottajien ja johtajien kanssa ja neljäs, eli laajin taso, on osallistumista yleisemmin palveluiden suunnitteluun. (Laitila 2010, 16; Laitinen & Niskala 2013, 229; Gulliver, Peck & Towel 2002, 441-451.)

Osallisuutta vahvistamalla pyritään lisäämään myös yksilön toimijuutta. Toimijuutta on yhteisö- sekä yksilötasolla. Yksilön toimijuus voidaan määritellä toimintavalmiutena ja kykynä omata aktiivisuutta ja uskallusta osallistumiseen. Yksilön käsitykseen toimijana vaikuttaa myös ilmapiiri. Jos ilmapiiri on kanssakäymisessä positiivinen, silloin yksilön voimavarat korostuvat ja se vaikuttaa myönteisesti hänen kykyihinsä ymmärtää, käsitellä, suunnitella ja hallita elämäänsä. Jaettu toimijuus käsittää toimijuuden yhteisötasolla. Sosiaalityössä yhteistoimijuus on muun muassa organisaatioiden, asiantuntijoiden ja asiakkaiden yhteistyötä ja yhdessä toimimista. Yhteistoimijuuden muita lähikäsitteitä ovat esimerkiksi yhteistyö, verkostoituminen, rinnakkaiselo sekä vuorovaikutus. Palvelun käyttäjän toimijuuteen vaikuttaa myös se, mihin asemaan asiantuntija hänet sijoittaa ja kuinka hänen ongelmansa ymmärretään ja kuinka niitä lähdetään ratkaisemaan. Osallisuuden perustana voidaan pitää asiakkaiden ja asian-

tuntijoiden halua kuunnella, neuvotella sekä kommunikoida toistensa kanssa avoimesti ja kunnioittavasti. Se, että asiantuntija antaa aikaa asiakkaalle, mahdollisuuden kysymyksiin sekä turvallisuuden tunteen, edesauttavat osallisuuden lisääntymistä asiakkaalle. (Laitila 2010, 21; Laitinen & Niskala 2013, 407-410, 421-422.)

9 Ryhmäilmiö

Koska Tukikoti Kaislikossa nuorten muodostama ryhmä on hyvin tärkeässä roolissa tässä taideprojektissa, on mielekästä hieman kertoa ryhmästä ja sen synnystä sekä toiminnasta. Ryhmäilmiö muodostuu riippuvuussuhteista, yksilöllisestä toiminnasta, ympäristövaikutuksista ja ryhmädynamiikasta. Jotta ryhmää tai ryhmän toimintaa voitaisiin ymmärtää, täytyy ryhmän tarkastelun lisäksi ymmärtää myös nämä ryhmään vaikuttavat tekijät. (Eskola & Jauhiainen 1994, 12-13.) Yksilöt muodostavat ryhmän, joten yksilöllinen toiminta vaikuttaa ryhmän muodostumiseen sekä käyttäytymiseen. Mikään ryhmä ei ole samanlainen, mikä johtuu yksilöistä, jotka ovat osallisina ryhmässä. Yksilöt muodostavat ryhmästä persoonallisen, erilaisen kuin muut ja subjektiivisen. Ryhmä on myös yksilöiden yksi reflektion väline. Ryhmä antaa yksilölle valmiudet itsetutkiskeluun ja ryhmän kautta voidaan pystyä näkemään, kuinka suurin osa käyttäytyy ja miten se vaikuttaa omaan käytökseen. Ryhmän on tutkittu antavan yksilölle positiivista hallintaa, jota voidaan esimerkiksi vuorovaikutuksella pitää yllä ja sekä toimintakyvyn laajentumista. Ryhmä voi antaa myös yksilölle kokemuksen osallistumisesta. (Eskola & Jauhiainen 1994, 14-20.)

Ryhmät ovat myös yhteydessä ympäristövaikutuksiin ja ryhmällä on myös tiukka liitos ympäristöön. Ryhmä on aina järjestetty tekemään jotain, joten ryhmän tarkoituksena on kohdistaa toimintansa johonkin. Ryhmällä on aina toimintaympäristö, jossa ryhmä toimii, mikä voi vaikuttaa ryhmän pyrkimykseen ja toimintaan. Ympäristöön liittyy ensinnäkin oleellisesti ryhmän fyysinen ympäristö. Missä ryhmän toiminta tapahtuu? Se voi olla koulun luokka tai liikuntasali ja fyysisen paikan olemus voi vaikuttaa ryhmän toimivuuteen. Toinen ryhmään vaikuttava ympäristötekijä on sosiaalinen lähiympäristö. Sosiaaliseen lähiympäristöön voivat vaikka kuulua ryhmäläisten vanhemmat ja lähipiiri. Vaikka he eivät olekaan ryhmän jäseniä, heillä on vaikutusta ryhmään, ryhmän kuuluvien yksilöiden kautta. Muun muassa arvoja ja yksilölle ominaisia toimintatapoja voi tulla ryhmäläisten sosiaalisesta lähipiiristä. Kolmantena ryhmään vaikuttavana tekijänä ovat yhteiskunnan taloudelliset, kulttuuriset ehdot ja toimintaedellytykset. Yhteiskunnan taloudellinen tilanne vaikuttaa ryhmiin ja niiden toimintaan, koska taloudellisen tilanteen ollessa huono ryhmiä voidaan lopettaa tai lakkauttaa, koska ryhmien toiminnan yksi edellytys voi olla taloudellinen tukeminen. Yhteiskunnan kulttuuriset ehdot luovat ryhmille toimintaedellytyksiä. Erilaiset arvot ja normit tulevat kulttuurillisista ehdoista ja siitä, minkä on totuttu olevan oikein ja millä tavalla odotetaan, että ryhmien ja yksilöiden oletetaan toimivan. (Eskola & Jauhiainen 1994, 21-28.)

Ryhmän psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö vaikuttaa myös ryhmän käyttäytymiseen ja dynamiikkaan. Ryhmän yksilöillä on omat elämäntilansa, joiden vaikutusta ryhmään ei voida vähätellä. Jokainen yksilö tuo ympäristönsä lisäksi ryhmään oman elämäntilansa ja sosiaaliset suhteensa, mistä tulee mukaan yksilöiden omat arvot ja normit. Ryhmään tulee psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön mukana vaikutteita yksilöiden omasta elämästä. Jotta ryhmä voisi toimia, näiden kaikkien osa-alueiden pitäisi yhdistyä jokaiselle yksilölle mieluisaksi ryhmäkoonpanoksi. Kun ryhmä toimii ympäristölle ja yksilölle tasapainoisena kokonaisuutena, ryhmädynamiikka muodostuu ryhmän jäsenten välille ja ryhmä toimii laadukkaana kokonaisuutena. (Eskola & Jauhiainen 1994, 29-36.)

Vuorovaikutus on ensimmäinen merkki ryhmästä. Vuorovaikutus ei ole koskaan samanlaista, vaan vuorovaikutus on tilannesidonnaista ja se muuttaa muotoaan. Jotta vuorovaikutus voisi toimia, se vaatii yksilöiden panoksen. Vuorovaikutus ei ole aina sanallista, vaan vuorovaikutus voi olla sanatonta. Yksilöiden eleet ja ilmeet voivat olla sanatonta vuorovaikutusta, mistä voi ymmärtää yhtä paljon kuin sanallisesta vuorovaikutuksesta (Eskola & Jauhiainen 1994, 69-70). Vuorovaikutuksen tarkoituksena on vaikuttaa ja luoda yksilölle vaikuttavuutta. Jotta vuorovaikutus voisi toimia, täytyy henkilöiden, jotka ovat vuorovaikutuksessa, ymmärtää siihen vaikuttavat tekijät. Vuorovaikutukseen eivät ainoastaan kuulu sanallinen ja sanaton viestintä, vaan siihen kuuluu myös halu ymmärtää, kuunteleminen ja havainnointi. (Kopakkala 2008, 21-24.)

9.1 Ryhmäytymisen vaiheet

Ennen kuin ryhmä edes syntyy, on jokaisella siihen liittyvällä yksilöllä tietyt ennakkoluulot ja käsitykset tulevasta ryhmästä. Jos ryhmässä on ennestään toisilleen tuttuja henkilöitä, joille on muodostunut liitos, saattaa henkilöiden olla vaikeampi irrottautua tutusta roolistaan ja antaa panoksensa kokonaiselle ryhmälle eikä pelkästään jo muodostuneelle ”kuppikunnalle”. Kaikki ryhmät eivät ehdi edes muodostua alkavaksi ryhmäksi, johon voi olla muun muassa syytä se, että ryhmänohjaaja ei ole onnistunut saamaan ryhmäläisten luottamusta, mikä aiheuttaa sen, että ryhmälle ei synny selkeää tavoitetta tai rajoja. Jotta ryhmä voisi muodostua alkavaksi ryhmäksi, ryhmän osallistujien täytyy olla osallistunut ryhmään vapaaehtoisesti, jotta tavoite, johon ryhmä tähtää, voisi onnistua, koska ristiriidat aiheuttavat negatiivista energiaa ja pakotettuna osallistujat eivät yleensä motivoitu ryhmästä, eikä sen tavoitteista tai säännöistä. Ryhmän muodostumisen alussa jokainen osallistuja jännittää, mitä ryhmässä on, ja arvioi ryhmäläisiä ja omaa asemaansa. Ennen kuin ryhmäläiset ehtivät tutustumaan toisiinsa, ovat osallistujat tehneet jo arviointia ja johtopäätöksiä toisistaan. Ryhmään liittymisen dilemmana on liittymishalun ja itsenäisyyden ristiriita. Halutaan tuoda esiin oma itsensä persoonana, mutta toisaalta halutaan kuulua johonkin suurempaan. Alussa, jos ryhmäläiset ovat

toisilleen tuntemattomia, on ryhmän kommunikointi ja ryhmän toiminta ryhmänohjaajan vastuulla. Ryhmänohjaaja yrittää saada ryhmästä hyvin vuorovaikuttavan ja jokaiselle miellyttävän ryhmän. (Koppala 2008, 59-66.)

Kun ryhmä alkaa muotoutua ryhmänohjaajan pääpaino alkaa hiipumaan, koska silloin ryhmä jo itsekin alkaa ottaa kontaktia ja vuorovaikuttamaan toistensa kanssa. Jokainen henkilö tutustuu yhteen ihmiseen kerrallaan, ja jos ihminen tutustuu toiseen, hänen turvallisuudentunteensa kasvaa. Jos ryhmäläiset tuntevat edes yhden toisen ryhmäläisen turvaihmiseen, heillä on jo turvallisempi ja kotoisampi olo ryhmässä. Tässä vaiheessa ryhmälle muodostuvat omat rajat, normit ja kulttuurit ja ryhmäläiset tietävät kuuluvansa kyseenomaiseen ryhmään ja tietävät senkin, ketkä eivät siihen kuulu. (Koppala 2008, 67-69.)

Kolmantena vaiheena ryhmän muodostumisessa on tiivis ryhmä. Tällöin ryhmää ei katsella enää alaluokkina tai kuppikuntina, vaan ryhmä on tiivis yhteisö. Ryhmän jäsenet kommunikoiivat toisilleen ja he haluavat viettää aikaa ryhmän ulkopuolellakin. Psykologi Irving Janis loi 1970-luvulla käsitteen ryhmäajattelu (groupthinking). Ryhmäajattelu tarkoittaa sitä, että tiivis ryhmä tekee esimerkiksi tärkeitä päätöksiä, niin ryhmäläiset muuttavat omia mielipiteitään siihen malliin, minkä ajatellaan olevan sellainen, mikä on ryhmän yhteinen malli. Tällä tavoin ryhmä voi luoda päätöksiä, jotka ovat kaikkien mielestä huonoja. Jos ryhmä ei ajattele päätöksensä seurauksia ja ajattelee vain päätöstään tukevia argumentteja, silloin päätös ei ole järkevä. Janiksen mielestä tällainen ryhmäajattelu voi olla jopa vaarallista. Tiivis ryhmä on ryhmänä hyvä, jos ryhmän tehtävänä ei ole muuta kuin mekaanista tekemistä, koska tiivis ryhmä pitää toistensa puolia, ja vikoja etsittäessä vika ja uhka löytyvät aina ryhmän ulkopuolelta. Jotta ryhmä voisi kehittyä edelleen, ryhmän täytyisi olla luova ryhmä (Koppala 2008, 70-80). Luova ryhmä eroaa tiiviistä ryhmästä sillä, että tiiviissä ryhmässä yksilö yrittää muuttaa ajattelunsa ryhmän mukaiseksi. Luovassa ryhmässä ryhmä on jo niin tuttu, että ryhmäläiset uskaltavat sanoa mielipiteensä ääneen ja olla erimieltä asioista.

9.2 Ryhmänohjaus

Ryhmissä on yleensä ohjaaja, jonka tarkoituksena on kannustaa ja säädellä ryhmää pääsemään omiin luomiinsa tavoitteisiinsa (Innanen 2012, 1). Ryhmänohjauksen yhtenä tavoitteena on saada ryhmähenki paranemaan ja se onnistuu, jos ryhmänohjaaja on tasapuolinen jokaiselle ja luo positiivisen ilmapiirin. Jännittyneessä ilmapiirissä on enemmän negatiivista energiaa ja se voi saada ryhmän hajoamaan kuppikuntiin. Tärkeää ryhmähengen parantamisessa on saada erilaiset persoonalliset yksilöt kohtaamaan toisensa toiminnan merkeissä (Innanen 2012, 22-23). Jotta ryhmänohjaaja onnistuu vetämään ryhmää tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti, täytyy ryhmässä luoda säännöt, joita jokainen ryhmään kuuluva noudattaa. Ryhmäläiset ovat yhdessä me, eikä kukaan ole toista arvokkaampi. Vaikka ryhmänohjaajalla on oma vastuu

ryhmän vetämisestä ja auktoriteetti, ryhmänohjaaja ei saisi tuoda itseään esille ylempiarvoisena, vaan osana ryhmää. (Innanen 2012,10-16.)

Jotta ryhmänohjaaja saisi ryhmän toimimaan ja luotua positiivisen ilmapiirin, ryhmänohjaajan täytyisi ohjauksessaan ottaa huomioon ajoissa paikalla oleminen, mikä luo ryhmänohjaajasta vastuullisen henkilön. Ryhmän avaukseen keskittyminen, millainen se on ja mitä siinä tehdään, jos tapaamisen avaus ei ole selkeä, ryhmänohjaaja voi menettää otteensa ryhmästä. Ryhmänohjaajan täytyy luoda ryhmäänsä yhteys ja olla läsnä ja kuunnella. Se että ryhmänohjaaja on paikalla, ei riitä. Ryhmänohjaajalle kuuluu myös tietyt velvollisuudet ja oikeudet, vaikka ryhmänohjaaja onkin osa ryhmää, hänen pitää osata ohjata ryhmä omiin tavoitteisiinsa ja pitää yllä pelisääntöjä, jotka on voitu yhdessä laatia. (Innanen 2012,10-16.)

10 Toteutus

Aloitimme toteuttamisvalmistelut täyttämällä hakemukset rikostaustaotteista, koska nuorten kanssa työskentelevien rikostausta pitää tarkistaa. Otimme selvää myös materiaaleista, joita tarvitsemme tilataideteoksessamme. Tukikoti Kaislikosta sanottiin, että tukikoti voi osallistua kustannuksiin, joita maaleista tai muista tilataideteokseen tulevista kustannuksista tulee. Olimme kuitenkin myös itse valmiita laittamaan opinnäytetyöhömme rahaa, jos koemme sen tarpeelliseksi opinnäytetyömme kannalta. Ennen kuin lähdimme Kaislikkoon nuorten kanssa suunnittelemaan seinää, olimme ajatelleet, että hankimme värikarttoja maaliliikkeistä, jotta jo suunnitteluvaiheessa nuoret saisivat vaikuttaa värivalintoihin. Olimme myös suunnitelleet, että hankimme jokaiselle nuorelle jonkinlaisen suunnitteluvihon, johon he voivat suunnitella ja mallintaa omia ideoitaan. Tarkoituksena oli, että maalaustarvikkeet ostetaan, tai käytetään hyväksi siveltimiä ja teloja, joita meillä tai Kaislikolla saattaa olla jo valmiina. Päädyimme kuitenkin ostamaan kaikki tarvikkeet uusina, sillä kaikki entiset maalaustarvikkeet olivat joko hävinneet tai niin huonossa kunnossa, että niillä olisi ollut haastavaa maalata. Tukikoti Kaislikko kustansi kaikki maalit ja muut tarvikkeet, joita tilataideteoksen toteuttamiseen tarvitsimme.

Olimme jo aiemmin alustavasti sopineet Kaislikon aikuisten kanssa, että tulemme suunnittelemaan projektia nuorten kanssa aina maanantaisin, sillä silloin heillä on Kaislikko-päivä ja asukaskokous, eli nuoret ovat paikalla talossa. Tässä ideassa pitäydyimmekin ja suunnittelu- sekä toteutuskerrat pidimme aina maanantaisin. Maanantai osoittautui hyväksi päiväksi, sillä silloin nuoret olivat paikalla talossa, emmekä häirinneet heidän mahdollisia harrastuksiaan tai muita vapaa-ajan ohjelmiaan. Oli myös hyvä, että suunnittelukertojen välissä oli aina vähintään yksi viikko, jolloin nuoret pystyivät sulattelemaan ideaa ja suunnitelmaa. Ennen kuin aloitimme nuorten kanssa suunnittelun, emme vielä yhtään tienneet, kuinka monta suunnittelukertaa tulemme tarvitsemaan ennen varsinaista seinän maalaamista. Tämä riippui mieles-

tämme niin paljon siitä, kuinka nuoret ottavat idean ja meidät vastaan. Loppujen lopuksi meillä meni kolme varsinaista suunnittelukertaa, ennen kuin ryhdyimme itse seinän maalaamiseen. Pidimme koko tämän projektin ajan päiväkirjaa, johon jokaisen käyntikerran jälkeen kirjoitimme omia mietteitämme ja tuntemuksiamme kyseisestä käyntikerrasta. Näin oli myös helppo kirjoittaa jokaisesta käyntikerrasta, kun mietteet ja tuntemukset olivat jo ylhäällä ja muistissa. Oli myös hyvä, että me molemmat kirjoitimme aina omat mielipiteemme ylös, sillä vaikka ne usein olivatkin hyvin samansuuntaisia, tuli välillä toiselta sellaisia mietteitä käynnistä, jota itse ei osannut ajatellakaan. Yhteensä varsinaisia käyntikertoja kertyi kuusi; kolme suunnittelukertaa ja kolme maalauskertaa.

Seinän tultua valmiiksi keräsimme suunnitellusti sekä projektissa mukana olleilta nuorilta että Kaislikon aikuisilta palautetta ja arviointia projektistamme sekä meidän työskentelystämme siinä. Samalla viikolla kun seinä saatiin maalattua, menimme projektissa mukana olleiden nuorten kanssa syömään ravintolaan. Tämän ravintolakäynnin tarkoituksena oli olla pienimuotoiset projektin lopettajaiset sekä myös palkinto nuorille hienosta työstä. Samalla me kysyimme nuorilta palautetta projektista. Kaislikon aikuisilta kysyimme palautteen teemahaastattelulla, jonka toteutimme kahden viikon kuluttua siitä, kun seinä oli valmistunut.

Tiesimme, että meidän opinnäytetyöhömmme liittyivät tietyt riskit, koska teimme tätä muille ihmisille. Emme pystyneet vaikuttamaan kaikkeen ja toisaalta me emme halunneetkaan suunnitella kaikkea valmiiksi, sillä halusimme, että tässä projektissa pääosassa ovat nuoret ja heidän ideansa ja toiveensa seinän suhteen. Lähtöoletus tämän projektin tiimoilta oli tietysti positiivinen ja se, että nuoret haluavat osallistua tilataideteokseemme. Olimme kuitenkin jo ihan alusta saakka valmistautuneet myös siihen, että nuoret eivät millään haluakaan osallistua tähän työhön. Onneksi näin ei käynyt, vaan nuoret kuitenkin lähtivät projektiin mukaan hyvin hitaasta alusta huolimatta. Olimme myös täysin valmistautuneet siihen, että suunnitellamme projektin kulusta voi vaihtua hyvin voimakkaastikin. Joiltain osin vaihtuvuutta tapahtuikin, mutta perusidea pysyi kuitenkin samana, eikä mitään suuria muutoksia tapahtunut.

Ensimmäisestä nuorten tapaamisesta aikuisten haastatteluun kului yhteensä noin kymmenen viikkoa, joista itse toteutukseen kului seitsemän viikkoa. Näistä seitsemästä viikosta kolme kului seinän suunnitteluun ja kolme itse maalaamiseen. Kävimme Kaislikossa kerran viikossa, aina maanantaisin. Kerran käyntikertojen välissä oli kahden viikon tauko, joka johtui nuorten syyslomasta. Yhteensä käytimme toteutukseen aikaa noin 12,5 tuntia. Tunnit jakautuivat epätasaisesti ja ensimmäiset suunnittelukerrat olivat huomattavasti lyhyempiä kuin seinän maalaamiseen käytetyt kerrat. Yhteensä projektissa oli mukana viisi nuorta. Heistä kolme oli mukana alusta asti ja kaksi tuli uusina mukaan muutettuaan Kaislikkoon projektin aikana.

10.1 Muutokset alkuperäisestä suunnitelmasta

Mietimme suunnittelun alkuvaiheessa, että voisimme nuoret seinän suunnitteluvaiheessa taidemuseoon tai taidenäyttelyyn, josta nuoret olisivat voineet saada inspiraatiota heidän omaan tilataideteokseensa. Tätä ideaa emme kuitenkaan toteuttaneet, sillä suunnittelu alkoi nuorten kanssa aika hitaasti ja oikeastaan vasta ihan ideoinnin loppuvaiheessa he alkoivat suunnitella aktiivisesti. Luulemme myös, että taidenäyttelyssä käynti olisi ollut tälle ryhmälle epämieluisaa ja liikaa aikaa vievää. Niinpä jätimme taidenäyttelyssä käynnin pois. Olimme aluksi myös suunnitelleet ja miettineet, että itse seinän maalaamisen voisi toteuttaa jonakin viikonloppuna, johon kuuluisi muutakin mukavaa ohjelmaa, esimerkiksi voisimme yhdessä tilata pitsaa tai muuta mukavaa. Tämäkin idea muuttui, kun nuoret itse kertoivat, että haluavat toteuttaa koko projektin aina maanantaisin. Totta kai halusimme kuunnella nuorten toiveita, joten itse seinän maalausajankohta muuttui kolmeksi maanantaiksi.

Olimme suunnitelleet, että sitten kun seinä on maalattu ja valmis, ottaisimme seinästä ja nuorista yhteiskuvan, jonka jokainen projektissa mukana ollut nuori saisi itselleen. Näin jokaiselle nuorelle jäisi pysyvä muisto yhdessä tekemisestä. Koska nuorten tilanne elää koko ajan ja Kaislikossa asuminen on väliaikaista ja nuoret muuttavat sieltä pois, niin ainakin valokuva jäisi muistuttamaan heitä siitä, että he ovat tehneet Kaislikossa jotain pysyvää. He olisivat jättäneet jäljen maailmaan. Tätä emme kuitenkaan toteuttaneet, sillä seinää oli erittäin hankala kuvata, sillä se sijaitsi käytävällä. Tästä syystä kuvat seinästä tuli aina ottaa käytävän päästä, ja kuvaa, jossa seinä näkyisi kokonaan, ei valitettavasti pystynyt ottamaan. Olisi siis ollut todella vaikea kuvata seinä ja nuoret yhdessä. Luulemme myös, että nuoret eivät olisi suostuneet kuvattaviksi. Tämä on toki vain meidän oletuksemme, emmekä tiedä asiasta tarkkaan. Olimme myös suunnitelleet, että sitten kun seinä on valmis, pitäisimme pienimuotoiset ”taidenäyttelyn avajaiset”, jolloin paljastaisimme Kaislikon henkilökunnalla taideteoksen. Tätä emme myöskään päätyneet toteuttamaan. Syynä tähän oli eniten kiire ja toteuttamisen hankaluus. Maanantaisin maalaukset jälkeen Kaislikossa alkoi aina asukaskokous ja erityisesti viimeisimmällä maalaukserällä, jolloin saimme seinän valmiiksi, aikaa ei jäänyt, vaan nuorten piti kiirehtiä asukaskokoukseen. Emme myöskään halunneet viedä enempää nuorten emmekä henkilökunnan aikaa tärkeästä asukaskokouksesta. Uskoimme myös siihen, että nuoret kyllä itse esittelevät varmasti seinän henkilökunnalle.

10.2 Käynnit Kaislikossa

Sen jälkeen, kun ohjaava opettaja oli hyväksynyt toteutussuunnitelmamme ja saimme Tukikoti Kaislikolta tutkimusluvan, pääsimme aloittamaan toteutusvaiheen. Aloitimme toimintamme käymällä Tukikoti Kaislikossa maanantaina 8.9.2014 hieman juttelemassa henkilökunnan kanssa projektimme etenemisestä ja päivämääristä. Samalla annoimme heille toimintasuunnitel-

mamme luettavaksi. Sovimme tällä kerralla, että aloittaisimme nuorten kanssa tilataideteoksen suunnittelun kahden viikon päästä maanantaina 22.9.2014. ja että tästä seuraava vierailumme olisi seuraava maanantai 29.9.2014. Sovimme alustavasti, että tulisimme muutamana maanantaina suunnittelun merkeissä käymään ja sitten riippuen siitä, miten suunnittelu lähtee etenemään, ryhtyisimme mahdollisesti jonakin maanantaina myös maalaamaan seinää. Vaikka alustavasti olimme pohtineet, että seinän maalaaminen voisi tapahtua jonakin viikonloppuna, voisivat ajallisesti maanantait olla parempia, etteivät nuorten omat vapaa-ajan suunnitelmat kärsisi.

Tällä kerralla kävimme hieman esittäytymässä nuorille ja kertomassa, että tulemme yhdessä heidän kanssaan suunnittelemaan ja toteuttamaan käytävän seinälle taideteoksen. Kerroimme myös, että tulemme kahden viikon päästä käymään ja tällöin kerromme tarkemmin tästä taideprojektista ja siitä, mitä seinälle tullaan tekemään. Tämä ensimmäinen vastaanotto nuorilta ei ollut kovin hyvä, vaan enemmänkin nuorista oli luettavissa epäluuloisuutta ja ehkä jopa hieman kapinaa ja vastustusta meitä ja taideprojektia kohtaan. Ymmärsimme kuitenkin tämän vastustuksen ja olimme osanneet varautua siihen, että nuoret eivät välttämättä ole heti innokkaasti mukana. Uskoimme kuitenkin, että vaikka nuoret eivät ole heti innokkaana mukana, he vielä lämpenevät ajatukselle. Kun annamme heille tarpeeksi aikaa ja tunteen, että projekti on tarkoitus olla mukava yhteinen tekeminen, nuoret kyllä lähtevät siihen mukaan.

Kaislikon nuoret ovat 14-18-vuotiaita ja elävät siis varsinaisen- ja myöhäisnuoruuden ajanjaksoa. Näissä nuoruusiän kehitysvaiheissa on luonnollista auktoriteettien vastustaminen, havaittava negatiivisuus ja ärtyneisyys. Nuori saattaa myös kyseenalaistaa normeja. Nuori alkaa myös itsenäistyä ja kommunikoida mieluummin ikäistensä kaverien kuin aikuisten kanssa. Kaislikon nuorista nämä kehitysvaiheet huomasi suurena vastustamisena, kommunikoinnin puutteena sekä koko projektin kyseenalaistamisena. (Vuorinen 1998, 202.)

Emme myöskään ottaneet nuorten vastustusta mitenkään henkilökohtaisesti, sillä ymmärrämme hyvin, että nuoruuteen kuuluu omalta osaltaan pieni kapinointi ja anarkia. Kaislikon nuoret myös saattavat ottaa monet yhteiset mukaviksikin tarkoitetut toiminnot ikään kuin rangaistuksina, jos toiminta vie pienen palasenkaan heidän vapaa-ajastaan. Tämä on kuitenkin täysin ymmärrettävää. Ajattelimme myös, että jo se riittäisi, että edes yksi Kaislikon nuorista lähtisi taideprojektiin mukaan, sillä jo yhden nuoren osallistuminen projektiin olisi erittäin onnistunut suoritus. Päätimme siis, että etenemme suunnittelukerroilla rauhallisesti ja pikkuhiljaa samalla pyrkien innostamaan nuoria ideointiin ja suunnitteluun. Oli mielestämme hyvä, että kävimme ensin esittelemässä itsemme nuorille ja kertomassa, että tulemme kahden viikon päästä uudelleen, sillä näin nuoret saivat kaksi viikkoa aikaa hieman pohtia ja ehkä varautua tähän taideprojektiin.

10.2.1 Ensimmäinen suunnittelukerta

Ensimmäisen varsinaisen suunnittelukerran toteutimme siis maanantaina 22.9. niin kuin olimme Kaislikon henkilökunnan kanssa sopineet. Olimme hankkineet tätä ensimmäistä suunnittelukertaa varten kaikille Kaislikon nuorille suunnitteluvihkot ja puuvärikyniä. Kävimme myös hakemassa sisätiloihin tarkoitettujen maalien värikarttoja sekä pienen värikarttavihkon spraymaaleille. Tällä suunnittelukerralla paikalla oli vain kolme Kaislikon nuorta kuudesta sekä kaksi Kaislikon aikuista. Ensimmäisenä esittelimme itsemme vähän tarkemmin ja kerroimme tämän taideprojektin tarkoituksesta ja siitä, että se on meidän opinnäytetyömme ja sen tarkoituksena on luoda heille, Kaislikon nuorille, mukava yhteinen projekti. Kerroimme, että tyhjälle käytävän seinälle on tarkoitus saada maalaamalla tai mahdollisesti vaikkapa spraymaaleilla aikaiseksi yhteinen taideteos. Se millainen se tulisi olemaan, lähtisi täysin nuorista.

Painotimme heille myös sitä, että haluaisimme, että ideat ja suunnitelmat lähtisivät heistä ja että taideteoksesta tulisi heidän näköisensä ja myös Kaislikoon sopiva ja tietenkin yhteisten pelisääntöjen mukainen. Kerroimme tarkemmin, että taideteokseen voi käyttää lähestulkoon mitä vain tekniikoita ja tyylejä ja että niitä voi sekoittaa keskenään tai tehdä puolestaan täysin yhtenäisen teoksen. Teos voi siis muodostua erillisistä ja keskenään hyvinkin erilaisista paloista tai olla yksi yhtenäinen työ. Painotimme myös nuorille, että työn ei tarvitse olla ”täydellinen” tai ”hieno”, vaan riittää, että se on heidän ja Kaislikon näköinen. Kenenkään nuoren piirustustaidoilla ei ole myöskään mitään merkitystä eikä sillä, onko joku taiteellinen vai ei. Tämän projektin tarkoituksena olisi yrittää kaivaa jokaisesta hieman luovuutta ja monipuolisia ideoita ulos ja päästä toteuttamaan niitä jokainen omalla tavallaan ja tyylillään. Kerroimme myös nuorille, että emme voi pakottaa ketään mukaan tähän projektiin, mutta toivomme syvästi, että he lähtisivät mukaan ja kokeilisivat tätä luovaa toimintaa.

Olimme ostaneet nuorille vähän karkkia tähän ensimmäiseen suunnittelukertaan ja annoimme pussin heille, samalla esittelimme pienet suunnitteluvihkot, jotka olimme hankkineet heille. Kerroimme, että vihkon tarkoituksena on kirjata tai piirtää ylös kaikki ideat, joita nuorilla tulee mieleen projektia varten. Nämä ideat he voivat sitten mahdollisesti ensi kerralla tai muilla suunnittelukerroilla näyttää meille sekä muille nuorille. Painotimme myös, että vihkot ovat henkilökohtaiset ja jäävät nuorille, joten he voivat piirtää ja kirjoittaa sinne myös hyvin henkilökohtaisia asioita, joita ei tietenkään tarvitse ikinä näyttää kellekään, eikä vihkoja tarvitse palauttaa. Laitoimme esille myös puuvärit, jotka olimme ostaneet nuorille yhteiseen käyttöön. Samalla esittelimme värikartat ja kerroimme, kuinka inspiraatio tai jokin idea saattaa pulpahtaa mieleen jostain tietystä väristä tai väriyhdistelmästä. Niinpä kehoitimme nuoria selailemaan värikarttoja ja miettimään, mitä värejä he mahdollisesti haluaisivat käyttää. Tässä kohtaa kerroimme myös, että väreissäkin teoksessa voi olla suuria eroja. Nimittäin taideteoksessa voi käyttää niin hempeitä pastellivärejä kuin synkkiä ja tummia sävyjä. Mainitsimme

jo nuorille, että ensi maanantaina tulemme taas uudelleen ja että silloin tarkastelemme hieman enemmän sitä, mikä kaikki voikaan olla taidetta ja mitä kaikkea erilaista taidetta voi käyttää tässäkin projektissa inspiraation kohteena. Kyselimme nuorilta myös hieman sitä, että haluaisivatko he, että Kaislikon aikuiset olisivat toiminnassa mukana vai vaan pelkästään me ja nuoret. Nuoret eivät kuitenkaan osanneet vielä vastata tähän kysymykseen ja sanoimme, että he voivat rauhassa miettiä tätä asiaa.

Kaislikon paikalla olleet aikuiset olivat kuitenkin hyvin innostuneita projektista, joten meidän puolestamme he olivat erittäin tervetulleita projektiin mukaan. Meistä oli muutenkin mukavaa, että Kaislikon aikuiset olivat niin innostuneita kyseisestä projektista, sillä usein innostuneisuus tarttuu, joten aikuisten innostuneisuus voi myös helposti tarttua nuoriin. Olemme itsekin tästä taideprojektista hyvin innostuneita ja toivomme, että niin oma kuin Kaislikon aikuisten innostunut asenne tarttuu nuoriin. Nuoret vaikuttivat kuitenkin, erityisesti aluksi, meitä kohtaan edelleen varautuneilta, mikä on täysin ymmärrettävää, sillä olimme käyneet Kaislikossa vasta kaksi kertaa, niin että nuoret ovat nähneet meidän ja yhtäkkiä heidän pitäisi alkaa työstään meidän kanssa taideprojektia. Tällä kerralla nuoret tosin olivat mielestämme huomattavasti vastaanottavaisempia kuin edellisellä kerralla, kun kävimme vain esittäytymässä. Huomasimme selkeän eron siinä, kuinka nuoret kuuntelivat meitä aivan eri tavalla kuin edellisellä kerralla ja saimme tunteen, että he kyllä lähtevät tähän juttuun mukaan. Olimme iloisesti yllättyneitä siitä, että vaikka painotimme nuorille projektin vapaaehtoisuutta, silti kaikki nuoret kuuntelivat kuitenkin loppuun, eikä kukaan näyttänyt siltä, että aikosi heti lopettaa koko projektin. Tämä ensimmäinen suunnittelukertamme Kaislikossa kesti noin tunnin verran.

Luulemme, että tämä kaksi viikkoa oli hyvä aika sulatella tätä projektia ja valmistautua siihen. Uskomme myös, että Kaislikon aikuiset ovat saaneet luotua nuoriin enemmän positiivisia ajatuksia tähän projektiin. Tällä kertaa nuorista oli huomattavissa jopa pientä innostusta ja muutama ideakin jo heitettiin ilmoille. Yksi nuorista myös jo kertoi, että maanantait olisivat hyviä päiviä tähän taideprojektiin, sillä silloin hän on paikalla Kaislikossa. Ilmeisesti myös muille nuorille maanantaipäivät sopivat parhaiten, joten luultavasti tulemme etenemään projektin osalta aina maanantaisin. Toisaalta tällä kertaa saavuimme Kaislikkoon klo 19.30 eli aika myöhään, ja jäimme miettimään, onko tämä aika hieman huono jo senkin takia, että nuorilla on ollut takanaan jo pitkä päivä. Illalla väsyneenä luovuuskaan ei enää kuki kovin pirteästi. Päätimme yhdessä nuorten ja aikuisten kanssa, että vierailimme vastaisuudessa Kaislikossa maanantaisin hieman aiemmin.

Perehdyimme teoriaosuudessamme ryhmän ohjauksen sekä ryhmän muodostumisen vaiheisiin. Otimme omassa toiminnassamme huomioon sen, että ryhmä on vasta muodostumisvaiheessa. Yritimme ryhmänohjaajina olla kannustavia ja innostavia, jotta ryhmä pääsisi tavoitteeseen-

sa, joka tässä tapauksessa oli tilataideteoksen valmistuminen. Ohjauksellamme loimme toiminnalle raamit ja rajat, joiden puitteissa nuoret saivat vapauden toteuttaa itseään. Rajoitimme ainoastaan päihteiden ja säädyttömyyksien toteuttamista tilataideteokseen, koska kyseiset aiheet voivat olla toisia kohtaan loukkaavia. Nämä teemat ovat myös Kaislikossa kiellettyjä.

Meitä jäivät hieman mietityttämään seuraavat kerrat, jolloin paikalla ovat mahdollisesti kaikki Kaislikon nuoret tai täysin eri nuoret kuin tällä kertaa. Jäimme pohtimaan, lähtevätkö he mukaan projektiin tai tuleeko heiltä ideoita. Mietimme myös sitä, saammeko nuoret ideoidaan ja suunnittelemaan seinää ja alkavatko he kertomaan suunnitelmistaan meille. Tämän ensimmäisen suunnittelukerran jälkeen olo oli kaiken kaikkiaan kuitenkin paljon positiivisempi ja varmempi. Tämän kerran jälkeen uskoimme, että nuoret lähtevät projektiin kyllä mukaan, kunhan saavat rauhassa sulatella asiaa ja myös tottuvat meihin. Toivoimme myös, että nuoret ottaisivat mahdollisesti suoraan kontaktia meihin eikä pelkästään aikuisten kautta. Meillä jäi myös sellainen olo, että meidän oma toimintamme sujui myös hyvin, olimme omia itseämme, vaikka hieman jännittikin, ja ainakin omasta mielestämme saimme selitettyä projektin selkeästi.

10.2.2 Toinen suunnittelukerta

Toisen suunnittelukerran pidimme 29.9.2014. Tällä kertaa paikalla oli neljä nuorta. Näistä kolme nuorta oli samoja kuin viime kerralla ja mukaan oli tullut myös yksi aiemmalta kerralta poissa ollut nuori. Mukana oli alussa myös kaksi Kaislikon aikuista ja yksi lähihoitajaopiskelija, joka oli työharjoittelussa Kaislikossa. Tapaamisemme alkoi hieman nihkeästi, nuoret näpräisivät puhelimiaan ja olivat melko innottoman oloisia. Kaislikon aikuiset poistuivat tilasta tässä vaiheessa ja antoivat meille rauhan kommunikoida nuorien kanssa ilman muita työntekijöitä. Lähihoitajaopiskelija jäi seuraamaan suunnittelukertaa. Aloitimme toisen suunnittelukerran kyselemällä nuorilta, onko heille tullut mitään kysymyksiä ensimmäisen käyntikerran jälkeen ja kysyimme nuorelta, joka oli poissa edellisellä kerralla, onko hän kuullut meidän projektistamme ja onko hänellä mitään kysyttävää. Kysyimme nuorilta myös tunnelmia, joita tilataideteoksen tekeminen on herättänyt ja painotimme taas, että emme voi pakottaa heitä osallistumaan. Vastaukset kysymyksiimme oli kaikilla nuorilta sama, eikä heillä ollut kysymyksiä tilataideteoksesta ja he eivät tieneet, mitä tuntisivat tilataideteoksen tekoa kohtaan.

Halusimme toiselle suunnittelukerralla avata nuorille käsitystä taide, joten olimme keränneet kuvia, jotka mielestämme kuvaavat taidetta. Näytimme ja selitimme kyseiset kuvat nuorille ja toivoimme, että nuoret saisivat lisää perspektiiviä siihen, mitä taide voi olla. Osa kuvista, joita näytimme, olivat erilaisia tilataideteoksia, joita muut ovat tehneet. Toinen osa kuvista, joita näytimme, oli niin sanottuja inspiraatio-kuvia, joilla yritimme näyttää, ettei taide rajoi-

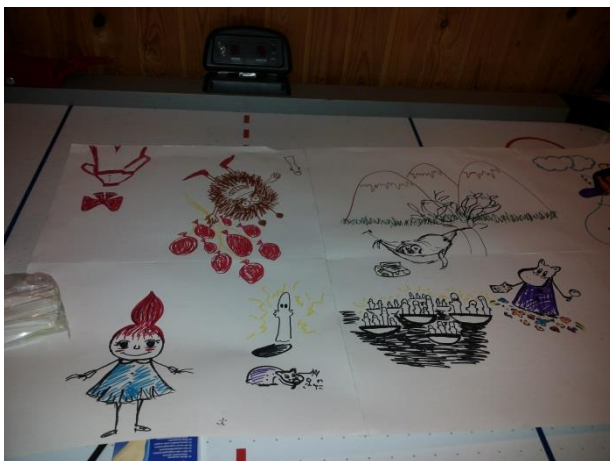
tu ainoastaan yhdenlaiseen visioon. Inspiraatiokuvissa oli muun muassa erilaisia tatuointeja, katutaideita, Salvador Dalin näkemys taiteesta, sekä meillä oli jopa kuva tikku-ukosta. Ta-voitteenamme oli saada nuoret ymmärtämään, ettemme hae täydellisyyttä ja että kaikenlai-nen luovuus on taidetta.

Nuoret kuuntelivat selityksemme kuvista ja katselivat kuvia ja kännykänkin tuijottelemisen jäi heillä vähemmälle. He oikeasti keskittyivät asiaamme. Kuvien näytön jälkeen kävimme läpi heidän ideoitaan ja kysyimme, olivatko he vielä miettineet värejä. Emme saaneet tähän kysymykseen oikeastaan minkäänlaista vastausta. Ensimmäisellä suunnittelukerralla kaksi nuorista kysyi, voisiko teokseen tehdä muumeja, joten varmistimme nuorilta, ovatko he edel-leen samaa mieltä aiheesta ja tunsivatko he aiheen vieläkin kiinnostavaksi. Koska nuoret oli-vat edelleen muumi-aiheen kannalla, lähdimme työstämään tätä ideaa paperille.

Olimme valmiiksi teipanneet yhteen kuusi A3- paperia, jotta saisimme suuren yhtenäisen pa-perin, jolle mahtuisimme kaikki yhtä aikaa piirtämään. Piirtämisen alussa nuoret eivät oikein uskaltaneet aloittaa piirtämistä, joten me aloitimme. Mutta sitten kun nuoret pääsivät alku-jännityksestä, niin piirtämisestä ei meinannut tulla edes loppua! Yksi nuorista seurasi piirtä-mistä jonkin aikaa, mutta ei halunnut itse piirtää, minkä jälkeen lähti omiin hommiinsa. Kol-me nuorta piirsi ahkerasti jokainen oman taitonsa mukaan, ja tuloksena oli erittäin luova pii-rustus. Vaikka aiheena olivat muumit, ei piirustus ollut perinteisten mummien näköisiä, vaan nuoret olivat käyttäneet luovuuttaan ja muuttaneet mummimaailman hahmojen ulkonäköä erittäin värikkäästi. Piirroksen tultua valmiiksi, nuoret halusivat vielä käydä teippaamassa sen seinälle, minne tulemme tekemään lopullisen tilataideteoksen.

Kuva 1: Ensimmäinen suunnitelma

Kuva 2: Ensimmäinen suunnitelma 2

Tämä ensimmäinen suunnitelmapiirros ei ole lopullinen versio siitä, mitä seinällä tulee olemaan, mutta halusimme tällä käyntikerralla saada nuoret työn touhuun ja käyttämään omaa luovuuttaan ja innostumaan aiheesta. Mielestämme onnistuimme siinä. Nuorilla meni aika nopeasti, kun he piirsivät, eivätkä huomanneet miten nopeasti aika oli kulunut. He osallistuivat ja heillä vaikutti olevan hauskaa. Huomasimme myös, että nuoret ryhtyivät piirtämisen ohella juttelemaan kanssamme ja he kertoivat esimerkiksi omasta arjestaan Kaislikossa. Huomasimme, kuinka tämä yhteinen toiminta sai nuoret vapautumaan ja he ottivat suoraan kontaktia meihin; yhteisen piirustuksen tekemisen lomassa itse vuorovaikutuskin oli välittömämpää ja vapaampaa. Tämä nuorten jopa yllättävä käytöksen vapautuminen todensi taidelähtöisten menetelmien positiivisen vaikutuksen. Viittaamme tässä teoriaosuudessa käsitellyyn toteamukseen siitä, että taiteen tekeminen ja vastaanottaminen lisää runsaasti hyvinvointia, vapauttaa, helpottaa ja voi olla hoitavaa, lohduttavaa ja virkistävää.

Mielestämme entistä mielenkiintoisemman kulman muumiaiheeseen toi se, että yksi käyntikerrallamme paikalla oleva työntekijä kysyi meiltä, ovatko nuoret kertoneet, miksi muumit ovat niin tärkeät Kaislikolle. Koska emme tienneet muumien tarinaa Kaislikossa, työntekijä kertoi, että jokaisella pitkäaikaisella työntekijällä on Kaislikossa erilainen muumimuki, joka symbolisoi sitä työntekijää. Mielestämme tämä muumimukien ja muumien merkitys Kaislikossa teki aiheemme vielä enemmän merkityksellisemmäksi, ja olimme positiivisesti yllättyneitä, että nuoret itse halusivat tämän aiheeksi ja sillä tavoin antaa arvostusta Kaislikon työntekijöille.

Meille molemmilla jäi toisesta suunnittelukerrasta erittäin hyvä olo, vaikka nuoret lähtivät mukaan toimintaamme hitaasti, niin silti he tekivät paljon eivätkä enää vierastaneet meitä. Olimme myös iloisia siitä tavasta, millä nuoret käyttivät luovuuttaan ja taitojaan ja saivat aikaan ainutlaatuiset piirustuksen, joka kuvasi tietyllä tapaa heitä. Mielestämme se, että

työntekijät lähtivät toiseen huoneeseen, kun aloitimme suunnittelukertaa, oli myös sinällään hyvä ratkaisu, koska nuoret kommunikoivat silloin suoraan meille ja esittivät kysymykset meille eivätkä työntekijöille. Toinen suunnittelukerta oli kaiken kaikkiaan erittäin onnistunut, koska nuoret kuuntelivat kaiken, mitä meillä oli sanottavaa, mutta he myös osallistuivat ja heillä näytti olevan mukavaa. Tavoitteenamme oli ollut koko ajan se, että nuoret haluavat osallistua ja se että tilataideteoksen teko ei olisi pakkopullaa vaan se tulisi nuorten omasta halusta, joten kaikki nämä kriteerit täyttyivät täysin tällä kerralla. Koska taidelähtöinen työskentely painottuu osallisuuteen, yhteisöllisyyden kokemusten vahvistamiseen, kokemuksellisuuteen ja elämyksiin innostamiseen, nämä olivat myös osa meidän toimintamme tavoitteita. (Känkänen 2013, 34). Halusimme taidetyöskentelyn avulla vahvistaa nuorten osallisuuden kokemuksia, vapauttaa nuorten vuorovaikutusta toisiaan kohtaan sekä kannustaa heitä rikkomaan omia rajojaan.

Koska ajankohtamme suunnittelukerralla oli myöhäinen, menimme sinne klo 19.30, nuoret ehdottivat, voisimmeko ensi kerralla tulla aikaisemmin, joten sovimme nuorten ja työntekijöiden kanssa, että seuraava suunnittelukerta toteutetaan 6.10.2014 klo. 16. Sovimme nuorten kanssa myös seuraavasta käyntikerrasta sen, että aloittaisimme suunnittelun tilataideteoksen lopullisesta versiosta ensimmäiseksi samanlaiselle isolle paperille. Tämä toinen suunnittelukerta kesti kokonaisuudessaan noin 1,5 tuntia.

10.2.3 Kolmas suunnittelukerta

Kolmas suunnittelukerta Kaislikossa oli maanantaina 6.10 klo 16 alkaen. Tämän kolmannen suunnittelukerran tarkoitus oli saada aikaan varsinainen valmis suunnitelma, jonka maalaisimme seinälle. Edellisellä kerralla nuoret pääsivät toteuttamaan alustavan ja hyvin lennokkaankin luonnoksen maalauksesta. Tämä oli kuitenkin ainoastaan hyvä asia ja oli mahtavaa nähdä, kuinka nuoret käyttivät luovuuttaan ja piirsivät alustavaan suunnitelmaan mitä lennokkaampiakin ajatuksia. Vaikka edellisen kerran suunnitelma olikin erittäin luova, oli tämän kolmannen suunnittelukerran tarkoituksena kuitenkin saada aikaan tarkemmin mietitty ja suunniteltu valmis suunnitelma, jota voisimme jo tämän kolmannen suunnittelukerran jälkeen lähteä nuorten kanssa maalaamaan seinälle. Tarkoituksena oli siis lähinnä päättää ne tietyt muumi-hahmot, jotka seinälle pääsevät, samoin tausta ja rakennukset ja se, missä rakennukset ja hahmot sijaitsevat. Halusimme myös päättää, kuka maalaa mitäkin.

Kun tulimme Kaislikkoon, kaksi edelliselläkin kerralla mukana ollutta nuorta oli jo keittiön pöydän läheisyydessä. Kolmaskin nuori, joka oli viime kerralla mukana, oli myös tulossa mukaan heti kun pääsisi koulusta. Oli mukava huomata, että tämä sama kolmikko oli edelleen mukana projektissa ja heistä näkyi, että tämä projekti on heistä ihan mukava juttu. Kaislikon aikuiset lähtivät taas pois ja jättivät meidät nuorten kanssa omaan rauhaan suunnittelemaan.

Aloitimme tämän suunnittelukerran suoraan luonnostelemalla ensin A3-kokoiselle paperille, missä mitään voisi olla. Luonnostelimme karkeasti, missä esimerkiksi muumi-talo sijaitsee ja missä kukakin hahmo lymyää. Olimme taas teippailleet isoja papereita yhteen ja näin saimme yhden ison paperin, jolle ryhdyimme nuorten kanssa luonnostelevaan A3-paperille luonnostelemaan taideteosta. Oli mahtava huomata, että nämä kaksi nuorta alkoivat lähestulkoon heti piirtää paperilla karkean luonnoksen mukaista muumimaailmaa. Hetken päästä tästä kolmaskin nuori saapui paikalle ja meistä oli aivan todella mahtava huomata, että juuri koulusta tultuaan nuori tuli saman tien pöydän ääreen ja alkoi piirtää kahden muun nuoren kaverina suunnitelmaa.

Vaikka viime kerran erittäin lennokka ja luova piirtäminen olikin ilahduttavaa ja sitä oli ilo seurata, oli kuitenkin hyvä huomata, että nuoret itsekin olivat ymmärtäneet, että ehkä sellainen suunnitelma ei olisi kovin hyväksyttävä seinälle. Tällä kerralla nimittäin nuorten piirtämä varsinaisen, tarkka suunnitelma oli paljon asiallisempi eikä läheskään niin lennokka kuin viimeksi. Nuoret saivat kuitenkin aikaan aivan todella hienon luonnoksen muumimaailmasta hahmoineen. Oli äärimmäisen mielenkiintoista huomata, että nuoret halusivat tähän muumimaailmaan paljon hyvin erilaisia hahmoja aina mörköperheestä ja Haisulista hattivatteihin, mutta yhtään varsinaista mumiä he eivät taideteokseen halunneet. Mielestämme tämä oli todella hyvä juttu, sillä tästä muumimaailmasta ei ollut tarkoituskaan tulla sellainen tavallinen ja tyypillinen, mitä on totuttu näkemään, vaan siellä voi olla paljon kaikkea hieman tavallisesta poikkeavaa, mikä on ainoastaan hyvä juttu. Oli myös todella mukava huomata, kuinka nuoret olivat aktiivisesti mukana. Nimittäin tämän kerran alussa nuoret sanoivat, että eivät ole luovalla tuulella ja että he eivät millään jaksaisi ryhtyä piirtämään, he kuitenkin rupesivat työstämään ja piirtämään suunnitelmaa todella aktiivisesti. Aika myös kului todella nopeasti, kuin siivillä. Meille jäi olo, että nuoret olisivat jopa halunneet jatkaa piirtämistä, mutta meidän oli pakko sanoa, että nyt pitää lopettaa, sillä heillä oli alkamassa Kaislikossa asukaskokous.

Tämä nuorten mainitsema luovuuden puute ei tullut yllätyksenä, sillä kuten luovuudesta ja sen vaikeudesta teoriaosuudessa kerromme, luovuus ei tule pakottamalla. Tärkeää tällaisissa luovuutta vaativissa tilanteissa on kuitenkin se, että antaa ihmisille tilaa ja vapautta toimia. Jotta ihminen kuitenkin voi toimia luovasti, hänen on annettava itselleen lupa olla luova. Vaikka nuoret sanoivat, että eivät ole luovalla tuulella, pyysimme heitä kuitenkin kertomaan ideoitaan painostamatta heitä piirtämään. He rupesivat kuitenkin itse heti toteuttamaan suunnitelmiaan piirroksin. Tämä tilanne, jossa emme pakottaneet nuorten luovuutta, vaan annoimme sille mahdollisuuden, saikin nuoret innostumaan ja luomaan valmiin suunnitelman.

Lopuksi kävimme taas teippaamassa valmiin suunnitelman seinälle ja sovimme, että alamme seuraavalla kerralla sitten maalaamaan kyseistä suunnitelmaa itse seinälle. Sovimme, että

aloitamme seinän maalaamisen maanantaina 20.10. klo 16.30. Nuoret päätyivät siihen tulokseen, että haluavat tehdä seinämaalauksen pelkästään tavallisilla maaleilla eivätkä halua käyttää spray-maaleja. Sovimme, että hankimme seuraavalle kerralle maalit, joissa on ainakin päävärit sekä musta ja valkoinen, mahdollisesti myös vaaleanpunainen. Kaiken kaikkiaan tämä kolmas suunnittelukerta meni aivan todella hyvin. Oli mahtava huomata, kuinka nämä kolme nuorta osallistuivat suunnitteluun ja piirtämiseen omien taitojensa ja uskalluksensa mukaan, mutta tärkeintä kuitenkin on se, että nämä nuoret ovat mukana projektissa ja heistä näkee, että he myös ihan pitävät siitä. Oli myös taas ilo huomata, kuinka nuoret juttelivat meille laajasti kaikesta, aika paljon elämästä ja arjesta Kaislikossa ja juttelimme me heidän kanssaan ihan televisio-ohjelmistakin. Vaikka meille olisi tietenkin sopinut hyvin sekin, että Kaislikon aikuiset olisivat myös projektissa mukana. Näiden kahden suunnittelukerran aikana oli kuitenkin tullut sellainen olo, että olikin ehkä parempi, että olimme vain me ja nuoret. Sillä näinä kertoina, kun olimme suunnitelleet nuorten kanssa, he olivat jutelleet meille huomattavasti enemmän kuin silloin, kun aikuisetkin ovat paikalla. Hyvillä mielillä lähdimme toteuttamaan itse seinän maalaamista, kun suunnittelu oli sujunut näin hyvin! Tähän suunnittelukertaan osallistui kolme nuorta ja kerta kesti yhteensä noin 2,5 tuntia.

Kuva 3: Valmis suunnitelma

Kuva 4: Valmis suunnitelma 2

10.2.4 Neljäs käyntikerta

20.10.2014 oli meidän neljäs käyntikertamme Tukikoti Kaislikossa. Saavuimme aikaisemmin paikalle, koska olimme suunnitelleet, että laitamme sanomalehdet lattialle suojaksi, ennen kuin toiminta alkaisi. Koska valmis suunnitelma oli valmis, aloimme heti käyntikerran alussa töihin. Olimme käyneet edellisen viikon perjantaina 17.10. teippaamassa ja puhdistamassa seinän valmiiksi, niin pääsisimme nopeammin aloittamaan käyntikerralla. Samalla kertaa, kun kävimme teippaamassa ja puhdistamassa seinän, kävimme myös ostamassa maalit ja siveltimet. Ostimme mahdollisimman pieniä siveltimiä, jotta maalaaminen olisi mahdollisimman mielekästä ja helppoa. Isoimmilla siveltimillä maalasimme isoja pintoja kuten nurmikkoja. Olimme päättäneet nuorten kanssa, että ostamme maaleista vain päävärit sekä mustan ja valkoisen. Ostimme siis sinisen, punaisen, keltaisen, mustan ja valkoisen maalin. Olimme etukäteen jo tarkistaneet, että maalien sekoittaminen onnistuisi ja saisimme päävärejä yhdistelemällä esimerkiksi vihreää ja oranssia. Hankimme ensimmäistä maalauskertaa varten myös suojakäsineitä, värin sekoitteluun kertakäyttölusikoita ja -lautasia. Ensimmäisellä maalauskerralla nuoria osallistui neljä, kolme samaa, jotka olivat olleet alusta asti mukana sekä yksi uusi nuori. Kaislikkoon oli viikon aikana saapunut tämä uusi asukas ja oli erittäin positiivista, että uusi nuori oli innoissaan tilataideteoksesta ja halusi osallistua siihen, vaikka ei ollut paikalla aikaisimmilla kerroilla. Aloimme nuorien kanssa hahmotella lyijykynällä valmiin paperille piirretyn suunnitelman mukaisesti muumimaailmaa, jotta maalaaminen olisi helpompaa, kun seinällä olisi lyijykynällä hahmoteltu kuva.

Kuva 5: Hahmotelma seinälle

Kun lyijykynällä olimme hahmotelleet seinän kokonaisuudessaan, aloitimme maalaamisen. Nuoret maalasivat innokkaasti, mutta koska maalit olivat melko voimakkaan hajuisia, kaksi nuorta lähti pois maalinkärystä, ettei se aiheuttaisi päänsärkyä. Painotimme myös nuorille, että pitäisivät välillä taukoja ja kävisivät vaikka pihalla, ettei maalien haju kävisi liian voimakkaaksi. Olimme myös avanneet ikkunoita, jotta ilma vaihtuisi. Kaksi nuorta, jotka jäi maalaamaan, maalasi koko loppuajankin. Aika meni todella nopeasti ja nuoretkaan eivät huomanneet, että taideteoksen maalaamiseen varattu aika oli loppunut. He olisivat vielä halunneet jäädä maalaamaan.

Kuva valmistui hyvää vauhtia ja nuorista huomasi, että työ on mieleinen. Huonona puolena oli maalin voimakas haju, jonka vuoksi kaksi nuorta joutui lopettamaan kesken. Hienoa oli huomata, että vaikka yksi nuorista ei halunnut maalata aktiivisesti, hän halusi kuitenkin olla läsnä ja katsoa kun muut maalasivat ja heitteli ideoita maalaukseen. Hän oli ollut koko projektin ajan aktiivisesti mukana ja läsnä, vaikka piirtämisessä ja maalaamisessa hän on ollut mukana hyvin vähän. Hänen läsnäolonsa on tuonut mukavan tunteen, että vaikka hän ei välitäkään piirtämisestä tai maalaamisesta, hän on tykännyt silti olla tässä projektissa mukana. Jokainen nuorista on oma yksilönsä ja jokaisella on oma paikkansa ryhmässä ja näin ollen tämäkin nuori, joka ei ole aktiivinen maalaaja, on kuitenkin tasavertainen ja tärkeä ryhmän jäsen. Mikään ryhmä ei ole koskaan samanlainen, sillä ryhmä muodostuu erilaisista yksilöistä ja juuri nämä yksilöt muodostavat ryhmästä persoonallisen. Ryhmässä yksilöt pystyvät näkemään muiden ryhmäläisten käyttäytymistä ja saattavat alkaa jäljitellä sitä, mikä on ryhmän enemmistön malli. Uskomme siihen, että kun jokaisella maalauskerralla ryhmän enemmistö lähti omatoimisesti maalaamaan, loput ryhmäläiset omaksuivat tämän toimintatavan ja liittyivät mukaan. (Eskola & Jauhiainen 1994, 14-20.)

Käynnistä jäi erittäin positiivinen kuva, ja nuoret juttelivat kanssamme jo vieläkin rennommin ja kertoilivat omia asioitaan. Toinen onnistunut asia tilataideteoksessa on ollut se, että nuoret ovat olleet kuvasta yksimielisiä ja koska muumi-teemalla on sekä heille että myös Kaislikon aikuisille oma merkityksensä, se kuvastaa heitä. Koska nuorille tuli ajantajun hukkaamisen vuoksi kiire Kaislikon joka maanantaiseen asukaskokoukseen, annoimme nuorille vapautuksen siivoamisesta. Juttelimme myös toisen Kaislikon esimiehen kanssa ja hän ehdotti, että jos haluamme, voisimme viedä nuoret syömään projektin päätyttyä. Mielestämme idea oli hyvä, koska nuoret ovat olleet todella ahkeria ja ansaitsevat kiitoksen. Ajattelimme, että keskustelemme seuraavalla kerralla, maanantaina 27.10 nuorten kanssa asiasta ja annamme heidän päättää ravintolan, jonne menemme syömään, ja lisäksi ajankohdan, jolloin heille parhaiten sopisi. Jatkamme ensi kerralla maalausta ja maalauskerroja saattaa riittää enää yksi tai kaksi. Käyntikertamme oli kaiken kaikkiaan hyvin onnistunut ja oli ilo huomata, että nuorilla riittää edelleen motivaatiota toteuttaa tilataideteosta. Tämä ensimmäinen maalauskerro kesti yhteensä 2,5 tuntia.

10.2.5 Viides käyntikerta

Toinen maalauskerro maanantaina 27.10. alkoi samoilla tehtävillä kun edellinenkin, sanomalehtien levittelyllä lattialle suojaksi. Laitoimme myös kaikki tavarat ja tarvikkeet valmiiksi ja availimme ikkunoita ja kun nuoret olivat syöneet, he tulivat aloittamaan maalaamista. Tällä kerralla mukaan tulivat maalaamaan kaksi alusta asti mukana ollutta nuorta, mutta edellisellä kerralla uutena mukaan tullut nuori ei osallistunut tällä kerralla maalaamiseen, sillä hänellä oli jalka paketissa ja hän myös koki, että maalien haju oli liian voimakas hänelle. Kyseinen nuori kävi kuitenkin välillä ihastelemassa työtä. Tällä kerralla mukaan maalaamaan tuli kuitenkin jälleen uusi nuori, joka oli juuri saapunut Kaislikkoon. Oli jälleen mukava huomata, että tämäkin uusi nuori tuli projektiin mielellään ja innoissaan mukaan ja tämän lisäksi alkoi heti maalata seinää muiden tekemän suunnitelman mukaisesti. Nuoria oli tällä kerralla siis mukana kolme.

Maalauskerro oli jälleen erittäin onnistunut ja nuoret maalasivat innoissaan. Parasta tässä projektissa on ollut kuitenkin huomata, että haastavasta alusta huolimatta nuoret ovat alkaneet puhua meille kerta kerran jälkeen hieman enemmän ja tälläkin kerralla juttelimme nuorien kanssa myös paljon kaikista tämän projektin ulkopuolisista asioista. Kysyimme nuorilta siitä, haluaisivatko he mennä kanssamme syömään seinän valmistuttua, kuten viime kerralla Kaislikon esimiehen kanssa oli puhetta. Oli mukava huomata, että nuoret olivat ideasta todella innoissaan ja ehdottomasti haluavat mennä kanssamme syömään. Pyysimme heitä miettimään yhdessä sopivaa ruokapaikkaa sekä ajankohtaa, jolloin kaikille sopisi ulkona syöminen. Sovimme seuraavalla kerralla keskustelevamme tästä enemmän ja päättävämme myös päivän.

Tämän maalauskerän aikana tuli myös tunne, että nuoret ovat aidosti odottaneet seinän maalaamista ja tekevät sitä innoissaan. Ainut huono puoli oli, että maalit haisivat pahalle ja voimakkaalle, mistä johtuen kaikki nuoret eivät nauttineet maalaamisesta niin paljoa. Mutta nämäkin nuoret, joita maalien haju häiritsi pahasti, olivat kuitenkin ainakin aluksi maalanneet ja sitten menneet haukkaamaan hieman raikasta ulkoilmaa. Kaksi nuorista lopetti maalaamisen tällä kerralla aiemmin, mutta yksi nuori jatkoi jälleen ihan loppuun asti, kunnes hänen piti kiiruhtaa asukaskokoukseen. Tämä toiseksi viimeinen maalauskerä kesti noin 3 tuntia. Seinä edistyi erittäin hyvin, mutta huomasimme, että tarvitsemme vielä yhden maalauskerän, jolloin seinä tulee valmiiksi. Huomasimme myös, että meidän täytyy käydä ostamassa lisää maaleja, sillä sininen, keltainen ja valkoinen väri loppuivat. Sovimme, että jatkamme maalaamista jälleen ensi maanantaina 3.11.2014 ja tällöin tavoittemme on saada seinä valmiiksi.

Seinä näyttää jo tässä vaiheessa keskeneräisenäkin upealta. Voimme vain kuvitella, kuinka upealta seinä näyttää valmiina. On mahtava huomata, kuinka kaikki nuoret tuovat työhön oman kädenjälkensä ja jatkavat maalaamista siitä, mihin toinen on jäänyt ja näin ollen tiettyä kohtaa on saattanut maalata monta nuorta ja samalla tehdä oman ja yhteisen kädenjälkensä näkyväksi. Tätä projektin kulkua on ollut mahtava seurata ja olemme nuorista todella ylpeitä, sillä nekin nuoret, jotka eivät pidä itseään taiteellisina tai hyvinä piirtäjinä, ovat aktiivisesti piirtäneet ja maalanneet ja saaneet aikaiseksi upeaa jälkeä. Nuoret ovat osallistuneet projektiin eri tavoin; toiset ovat olleet aktiivisemmin mukana maalaamisessa, toiset taas ovat enimmäkseen osallistuneet omalla läsnäolollaan ja ideoinnillaan. Osallisuutta on eritasoisista ja jokaisella yksilöllä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa osallisuutensa tasoon ja tapan. Osallistumisen tulisi myös olla vapaaehtoista ja yksilön kyvyt huomioon ottavaa. Jotta yksilö löytäisi ja kehittäisi omia voimavarojaan ja kokisi osallisuutta, tarvitaan joustavia osallistumisen muotoja ja tukirakenteita. Ilman vaihtoehtoisia osallistumisen muotoja yksilö pystyy hyödyntämään vain pientä osaa omasta kapasiteetistaan. (Laitila 2010, 23.)

10.2.6 Kuudes käyntikerta

Kuudes ja viimeinen käyntimme maalaamassa oli 3.11.2014. Kävimme ennen Kaislikkoon menoa ostamassa lisää maaleja, koska aikaisemalla kerralla tietyt maalit loppuivat. Menimme Kaislikkoon taas aikaisemmin, jotta pystyisimme tekemään esivalmisteluja, kuten sanomalehtien levittelyn lattialle suojaksi. Laitoimme myös maalit valmiiksi nuoria varten. Tällä kertaa nuoret tulivat rutiininomaisesti käytävälle ja laittoivat kehotuksetta hanskat käteen ja määrätietoisesti aloittivat siitä, mihin viimeksi jäivät. Tällä kertaa viisi nuorta osallistui maalaamiseen, eli kolme, jotka olivat olleet ihan alusta asti, sekä kaksi uutta nuorta, jotka olivat ehtineet olla seinän maalaamisessa parina kertana mukana. Oli mukava, että tänä viimeisenä kertana mukana oli kaikki viisi nuorta, jotka olivat osallistuneet maalaamiseen. Maalaus valmistui

nopeasti ja lopetimme vasta, kun nuoret itse sanoivat tilataideteoksen olevan valmis. Nuoret itse ehdottivat hienoa ideaa, että jokainen maalaisi seinään myös oman kädenjälkensä ja kirjoittaisi oman nimensä, ikään kuin merkiksi siitä, ketkä ovat vastuussa tästä hienosta seinästä. Ajattelimme ensin, että vain nuoret maalaisivat kädenjälkensä seinään, mutta nuoret vaativat, että myös me tekisimme niin, koska olemme siihen osallistuneet. Tämä oli todella mukava ele ja totta kai innossamme laitoimme myös oman kädenjälkemme seinään. Viimeinen maalauskesto kesti 2 tuntia.

Kuva 6: Maalajien kädenjäljet

Nuoret olivat tämän viimeisen käynnin aikana rentoja ja keskustelivat meidän kanssamme omasta elämästään, koulun käynnistä ja siitä, mitä mieltä he ovat olleet tilataideteoksen tekemisestä. Mielestämme onnistuimme positiivisen ilmapiirin luomisessa, jota nuoret edesauttoivat. Osallisuus teoriaosuudessamme käsittelimme toimijuuteen vaikuttavia asioita, ja huomasimme tällä käyntikerralla, että positiivinen ilmapiiri sai nuoret toimimaan aktiivisemmin ja itsenäisemmin kuin aikaisemmillä kerroilla. Keskustelimme myös lisää nuorten kanssa siitä ideasta, että menisimme heidän kanssaan syömään, niin kuin olimme viime kerralla nuorille ehdottaneet. Nuoret olivat yhdessä miettineet, että heille sopivin päivä olisi torstaina 6.11.2014. klo 17.15. Ruokapaikkaa mietittäessä he ehdottivat, että menisimme Raxiin syömään. Päivä ja aika sopivat, joten sovimme, että tapaamme nuoret torstaina Raxin edessä. Olimme päättäneet, että kysymme nuorilta palautteen tästä projektista samalla, kun menemme syömään nuorten kanssa. Samalla ravintolakäynnillä ajattelimme kysellä heiltä muitakin tuntemuksia koko projektista, tilataideteoksesta sekä meidän toiminnastamme ja ohjauksestamme. Sovimme myös Kaislikon toisen esimiehen ja erään työntekijän kanssa, että menemme haastattelemaan heitä projektimme onnistumisesta 19.11.2014 klo. 16.30. Päätimme haastatella juuri näitä työntekijöitä siitä syystä, että he olivat alusta asti olleet tiiviimmin

mukana projektissamme sekä he olivat luultavasti eniten nähneet ohjaustamme. Toinen Kaislikon esimiehistä oli toiminut myös projektimme ajan kontaktihenkilönämme.

Mielestämme käyntikerta onnistui täydellisesti: tilataideteos valmistui ja siitä tuli erittäin hieno ja nuoret käyttäytyivät meitä kohtaan todella sosiaalisesti; nuoret kyselivät meiltä asioita, mutta samalla kertoivat itsestään avoimesti. Tuntui kuin olisimme viimein saaneet nuorten luottamuksen. Tilataideteoksesta tuli juuri sellainen kuin halusimme: se käsitteli muumeja, mutta jokaisessa osassa ja maalauksessa näkyi nuorten oma persoona ja kädenjälki. Muumit eivät olleet suora kopio alkuperäisistä, vaan nuoret toivat tilataideteokseen jotain omaakin. Tuntui jopa hieman uskomattomalta, että kauan suunnittelemaamme ja työstämämme seinä on vihdoinkin valmis. Se on upea ja värikäs, mutta siinä on myös tummempi ja synkempi puoli. Päätimme viimeisen maalauskerän valmiin seinän äärellä ylpeinä ja onnellisina. Projekti oli täyttänyt kaikki odotuksemme ja lähdimme hyvillä mielin odottamaan torstaita 6.11., jolloin menisimme nuorten kanssa syömään ja sanomaan viimeiset sanat projektista.

Kuva 7: Valmis seinä

Kuva 8: Valmis seinä 2

Kuva 9: Valmis seinä 3

Kuva 10: Valmis seinä 4

Kuva 11: Valmis seinä 5

Kuva 12: Valmis seinä 6

Kuva 13: Valmis seinä 7

Kuva 14: Valmis seinä 8

Kuva 15: Valmis seinä 9

Kuva 16: Valmis seinä 10

Kuva 17: Valmis seinä 11

11 Palaute Kaislikon nuorilta

Kävimme nuorten kanssa syömässä 6.11.2014, niin kuin olimme edellisellä käyntikerralla sopineet. Tarkoituksemme ei ollut varsinainen haastattelu, vaan halusimme, että nuoret kertoisivat omin sanoin mielipiteitään projektistamme sekä ohjauksestamme. Emme ole kyselleet koko projektin aikana nuorten ikiä tai muita opinnäytetyömme kannalta epäolennaisia tietoja, koska halusimme kohdata nuoret ilman ennako-oletuksia. Olimme päättäneet ennen tilataideteoksen aloittamista, että nuoret saavat itse kertoa meille sen mitä haluavat. Nuoria oli syömässä kanssamme kaikki viisi, jotka olivat projektissa mukana. Nuoret ovat 14-18-vuotiaita ja he kaikki ovat naispuolisia.

Nuoret näyttivät nauttivan ajanvietosta kanssamme ravintolassa ja puhuivat omasta arjestaan. Kysyttäessä, mitä he pitivät koko tilataideteos projektista, saimme ainoastaan positiivista palautetta. Nuoret sanoivat, että tilataideteoksen tekeminen oli hauskaa ja se onnistui heidän mielestään hyvin. Seinä on nuorten mielestä ihanan pirteä ja värikäs. Meidän ohjaamisesta kysyttäessä nuoret painottivat sitä, että me kuuntelimme heitä ja heidän mielipiteitään sekä annoimme nuorten itse päättää, mitä seinälle tulee. Tämä oli ollut nuorille iso asia ja sai meidät tuntemaan, että olimme oikeasti onnistuneet tavoitteessamme. Oli todella ihanaa kuulla erään nuoren jopa sanovan, että olimme olleet ”ihania”. Nuoret sanoivat myös, että koska maaleja jäi yli, voisimme tulla heidän kanssaan maalaamaan myös toisen seinän. He sanoivat, että pitivät maalaamisesta ja ajan viettämisestä kanssamme. Nuoret kertoivat myös, että olivat askarrelleet meille muumiaiheisen kortin, joka oli kuitenkin valitettavasti jäänyt Kaislikkoon. He sanoivat, että saisimme kortin, kun menisimme juttelemaan Kaislikon aikuisten kanssa.

Ruokailu onnistui hienosti ja niin nuoret kuin mekin nautimme tästä yhteisestä ravintolakerasta täysin. Kaikki viisi projektissa mukana ollutta nuorta olivat ravintolassa paljon rennompia ja vapautuneempia, kuin yhtenäkkään aiemmista kerroista. Kaikki nuoret myös juttelivat meille, jopa sellaiset, jotka yleensä eivät jutelleet. Luulemme, että tämä ravintolakerta oli mahtava päätös tälle seinäprojektille ja koemme, että tällä kerralla näimme nuorista aivan uuden ja tuttavallisemman puolen. He kertoivat asioistaan ja koulunkäynnistään meille ihan kuin olisimme vanhoja tuttuja. Oli myös upeaa kuulla, että nuoret aidosti pitivät tästä projektista, vaikka alku vaikutti haastavalta. Syötyämme juttelimme vielä hetken, tämän jälkeen hyvästelimme nuoret ja sanoimme, että tulemme vielä keskiviikkona 19.11. käymään Kaislikossa, jolloin haastattelemme Kaislikon aikuisia projektista ja toiminnastamme.

Kuva 18: Kortti nuorilta

12 Palaute Kaislikon aikuisilta

Keräsimme Tukikoti Kaislikon aikuisilta palautteen teemahaastattelulla. Haastattelu kuuluu kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiin. Haastattelu jaetaan puolistrukturoituun ja strukturoituun menetelmään ja ne erottavat toisistaan tapa, kuinka kysymykset ovat suunniteltu. Strukturoidussa menetelmässä on selkeät kysymykset sekä vaihtoehdot, joista haastateltava valitsee, kun taas puolistrukturoidussa haastattelussa tutkijalla on tutkimusteemoilla johdatetut kysymykset. Strukturoidulla haastattelulla pystytään siis tilastollisesti yleistämään ja puolistrukturoidulla taas pystytään yleistämään analyttisesti. Teemahaastattelu kuuluu siis puolistrukturoituun haastatteluun. Siinä on avoimet teemat ja tällaista haastattelua käytetään yleensä silloin kun tutkitaan näkyvää käyttäytymistä ja tuntemista tai jos halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita esimerkiksi arvostuksia, ihanteita ja perusteluja. Puolistrukturoidussa haastattelussa on tärkeää, että haastattelija johdattaa kysymyksillään haastateltavaa aiheeseen, vie keskustelua eteenpäin ja on vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Puolistrukturoitu haastattelu tuo uusia näkökantoja ja haastattelija pystyy myös

kysymään lisäkysymyksiä tarvittaessa, mitä mahdollisuutta strukturoitu haastattelu ei anna. (Järvinen & Järvinen 2011, 145; Metsämuuronen 2001, 42.)

Keskiviikkona 19.11.2014. menimme Tukikoti Kaislikkoon tekemään teemahaastattelun kahdelle Kaislikon aikuiselle, jotka olivat Kaislikon henkilökunnasta eniten olleet kanssamme tekemisissä. He myös luultavasti olivat eniten nähneet toimintaamme ja ohjaustamme. Tästä syystä haastattelimme heitä. Olimme miettineet listan kysymyksiä, mutta halusimme antaa aikuisille vapauden kertoa myös vapaasti omia mietteitään projektistamme. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 1. Aikuisille meillä oli huomattavasti enemmän kysymyksiä, kuin mitä nuorilta olimme kysyneet. Aikuisille kohdistetut kysymykset olivat myös huomattavasti tarkempia. Nuorilta kysyimme tarkoituksellisesti yleisesti projektista ja meistä emmekä mukavana ravintolakertana halunneet laittaa nuoria liian tiukkojen kysymysten äärelle. Uskomme myös, että nuoret kokivat mielekkäämmäksi juuri kertoa hyvin vapaasti vain itse siitä, että mitä pitivät projektista ja meidän toiminnasta. Emme kokeneet, että tarkempiin kysymyksiin olisi ollut tarvetta. (Liite 1.)

Palautteena toiminnastamme aikuiset mainitsivat, että me saimme nuoret hyvin mukaan toimintaan ja että toimintamme oli nuoret huomioon ottavaa ja rentoa. Ohjauksesta he mainitsivat, että toiminnastamme kertoo paljon juuri se, että tämä ydinporukka oli alusta asti joka maanantai toiminnassamme mukana. Ohjauksemme onnistumisesta työntekijöiden mielestä kertoo paljon myös se, että itse seinä on valmis ja lisäsivät vielä, että olemme luultavasti itse osallistuneet seinän työstämiseen juuri sopivasti: niin, että olemme laittaneet nuoria tekemään, mutta kuitenkin myös itse osallistuneet ja vieneet projektia joka kerta eteenpäin. Aikuiset myös kertoivat, kuinka tärkeänä asiana näkevät sen, että juuri tämä ydinporukka odotti maanantaita ja sitä, että jatkaisimme taas projektia. He lisäsivät vielä, että ohjaava otteemme on ollut nuoria kunnioittavaa, huomioon ottavaa, pakotonta ja helppoa. Sellaista, että emme pakottaneet nuoria projektiin, vaan toimimme selvästi ilmi, että projekti on vapaaehtoinen. Aikuiset kertoivat myös yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi sen, että vaikka alussa projektia kohtaan ilmeni vastustusta nuorilta, me emme kuitenkaan antaneet sen vaikuttaa. Se, että emme antaneet vastustuksen vaikuttaa meihin, luultavasti aiheuttikin sen, että nuoret halusivat ryhtyä tähän projektiin. Annoimme tavallaan nuorille heidän vastustuksestaan huolimatta mahdollisuuden, johon he saivat tarttua. Meillä oli myös työntekijöiden mielestä erittäin hyvä ote nuoriin.

Toinen aikuisista kertoi meille, että hänen mielestään valmis seinä on aivan äärimmäisen ihana! Hän myös jatkoi, että odottaa sellaista tilannetta tai hetkeä, jolloin nuoret kertoisivat ja selittäisivät seinästä vielä enemmän. Aikuiset kertoivat myös, kuinka yhtenä päivänä Kaislikossa oli ollut paljon ihmisiä palaverien vuoksi ja tällöin seinän eteen oli muodostunut oikein rykelmä nuoria, aikuisia ja vieraita katsomaan ja ihastelemaan seinää. Tällöin nuoret olivat

esitelleet seinää ja vaikuttaneet ylpeältä siitä. Seinän äärelle kuulemma pysähdytään usein ja ne nuoret, jotka ovat olleet tekemässä sitä, tulevat mielellään vieraillekin kertomaan siitä.

Aikuiset olivat yllättyneitä siitä, että nuoret valitsivat muumiaiheen ja mainitsivat, että siitä tuli heille lämmin olo. Muumiaihe on Kaislikossa hyvin tärkeä aikuisille ja kaikilla pitkäaikaisilla työntekijöillä onkin siellä oma muumimuki, jossa on itseä kuvastava muumihahmo. Aikuiset kertoivat, että eivät olisi koskaan uskoneet, että nuoret valitsisivat muumiteeman ja ajattelivat, että se olisi ollut juuri viimeinen aihe, mitä nämä nuoret olisivat halunneet tehdä. Itse seinää aikuiset pitivät ihanana, mutta toisen aikuisen mielestä seinän toinen puolikas, jossa esimerkiksi Mörkö lymyää, on vähän liian synkkä ja olisi toivonut sinne puolelle jotain värikkäämpää valopilkkuja. Pohdimme myös aikuisten kanssa, että tulikohan nuorilla lopuksi maalamiseen vähän kyllästymistä ja siitä syystä seinän synkkään päähän ei enää haluttukaan maalata muuta. Alkuperäisessä suunnitelmassa synkässä päässä on hieman enemmän värejä ja muumihahmoja kuin valmiissa lopputuloksessa. Emme itsekään osanneet sanoa, johtuiko tämä nuorten kyllästymisestä, keskittymisen puutteesta vai jostain ihan muusta. Huomautimme aikuisille, että jos joskus seinään halutaan lisätä jotain, esimerkiksi tälle synkälle puolelle lisää väriä, se on totta kai mahdollista ja projektista ylijääneet maalit ovat Kaislikon käytävissä. Nuoret saavat päättää haluavatko lisätä seinään vielä jotain vai ei. Mutta kaiken kaikkiaan aikuiset pitävät lopputulosta ihanana ja söpönä ja erityisesti he pitävät siitä, että näkymätön lapsi on siinä mukana.

Projektimme sujui aikuisten mielestä johdonmukaisesti ja mainitsivat, että projekti oli meidän ja nuorten välinen ja siksi aikuiset eivät halunneet puuttua aikataulutukseen. Aikuiset mainitsivat, että nuoret tiesivät koko ajan, miten projekti eteni ja millaiset olivat sen aikataulut. Tämä kertoo aikuisten mielestä juuri siitä, että projekti oli nuorille tärkeä ja sovitusta ajoista pidettiin kiinni. Aikuiset kokivat, että heitä ei tavallaan tarvittu projektissa lainkaan ja heidän ei tarvinnut huolehtia asioista, vaan he pystyivät luottamaan meidän hoitavan kaikki järjestelyt ja asioiden sekä aikataulutuksien sopimiset nuorten kanssa.

Positiivisena asiana aikuiset pitivät sitä, että projekti oli juuri meidän ja nuorten välinen, eivätkä aikuiset olleet siinä mukana. Tällä tavoin projekti oli nuorten oma ja nuoria varten ja näin ollen nuoret saivat projektista varmasti paljon enemmän irti, kun aikuiset eivät osallistuneet siihen. Ensimmäisellä käyntikerralla aikuiset jäivät seuraamaan tapaamista, koska olivat huomanneet nuorten negatiivisen suhtautumisen alkavaan projektiin ja halusivat omalla innostuneisuudellaan saada myös nuoret mukaan. Aikuisten mielestä oli ihana antaa tämä koko projekti meidän käsiimme. He olivat vaikuttuneita siitä, kuinka me saimme nuoret innostumaan projektista itse. He hieman pelkäsivät, että jos joutuisivat itse alkamaan motivoimaan nuoria tähän projektiin, sillä nuorilla on usein hyvin vastustava suhtautuminen Kaislikon aikuisiin; he vastustavat kaikkea ihan vastustamisen vuoksi. Tämähän on ihan ymmärrettävää,

kun ajatellaan, että Kaislikko on nuorten koti ja aikuiset aina paikalla talossa. Kaislikon nuorten ja aikuisten suhdetta voisi verrata vanhempien ja nuorien suhteeseen; yleensä juuri omia vanhempia vastaan kapinoidaan eniten.

Haastattelussa aikuiset kertoivat, kuinka alussa nuoret vastustivat projektia, mutta kuitenkin toimintaan osallistuttuaan nuorten välille syntyi uusia ihmissuhteita, joita aikuiset eivät osanneet odottaa. Esimerkiksi kaksi sellaista nuorta, jotka eivät aiemmin olleet paljon tekemisissä, rupesivat heti ensimmäisen käyntikerran jälkeen juttelemaan ja suunnittelemaan projektia yhdessä. Näiden kahden nuoren välit ovat lähentyneet projektin aikana paljonkin. Eräässä mukana olleessa nuoressa ei aikuisten mukana näy päällepäin suurta muutosta, mutta hänen käytöksestään huomasi, miten tärkeä taideprojekti oli hänelle. Tämä sama nuori oli erittäin taiteellinen ja uskomattoman lahjakas piirtäjä, joten on helppo uskoa, että hän sai projektista paljon irti. Aikuiset olivat myös projektin päätyttyä kysyneet nuorilta, mitä he pitivät siitä. Tähän nuoret olivat aidosti vastanneet, että oli kivaa. Aikuiset myös painottivat kuinka juuri tästä ”seinäporukasta” huomaa, että he ovat ylpeitä seinästä ja tämä samainen ryhmä tulee mielellään esittelemään tilataideteosta muille. Aikuiset sanoivat, että uskovat myös, että projektilla oli vaikutusta näihin kahteen uuteen nuoreen, jotka ehtivät vielä lopussa projektiin mukaan. Aikuiset uskovat, että projekti edesauttoi sitä, että he pääsivät helpommin Kaislikon porukkaan mukaan.

Aikuiset eivät keksineet mitään muutettavaa projektin kulussa, vaan olivat sitä mieltä, että toimimme hyvin nuorten kanssa keskenämme, eivätkä he olisi toivoneet mitään muuta. Aikuiset kysyivät meiltä, olisimmeko me toivoneet aikuisilta jotain muuta. Me emme toivoneet mitään muutosta, vaan olimme erittäin tyytyväisiä juuri siihen, että saimme toimia tiiviissä yhteistyössä ja päättää asiat nuorten kanssa keskenämme. Opinnäytetyömme yksi tärkeimmistä tavoitteista oli, että nuoret saivat päättää tilataideteoksen aikataulutuksesta ja sisällöstä. Kerroimme myös, kuinka tyytyväisiä me olemme koko projektiin ja nuorten suhtautumiseen siihen vaikeasta alusta huolimatta. Kerroimme myös, kuinka osasimme varautua siihenkin, että kaikki suunnitelmat olisivat saattaneet muuttua, jos nuoret eivät olisi lähteneet mukaan projektiin.

Aikuiset myös pohtivat, kuinka tämä projekti vahvistaa sitä, että heidän kannattaa ottaa ulkopuolisia ihmisiä toimimaan nuorten kanssa, sillä Kaislikon aikuisilla on erilaiset välit nuoriin, koska ovat nuorten arjessa kokoajan mukana. Aikuiset pitivät tärkeänä asiana myös sitä, että olemme melko nuoria ja näin ollen lähellä nuorten ikää, jolloin nuoret saavat myös mallia ja esimerkkiä erilaisesta nuoresta ihmisestä sellaisesta, josta voi katsoa hieman esimerkkiä ja joka on tullut erilaisesta ympäristöstä kuin Kaislikko. Aikuiset mainitsivat, että nuoret ovat Kaislikossa koko ajan keskenään ja jokaisella on omat ongelmansa, ja siksi on hyvin tärkeää, että nuoret saavat välillä seuraa toisista nuorista ihmisistä, jotka edustavat eri maailmaa, kun

missä nuoret elävät. Tällainen voi myös aiheuttaa kateutta nuorissa, mutta aikuiset uskovat vahvasti, että meihin ei kohdistunut kateutta, sillä se olisi kyllä varmasti huomattu nuorten käytöksestä ja nuoret olisivat saattaneet tästä syystä laittaa meidät erittäin koville. Kuitenkin, jos projekti olisi jatkunut pitempään, kateutta olisi saattanut ilmaantua.

Aikuisista oli mukava kuulla, että nuoret sanoivat myös meille, kuinka kivaa oli ja kuinka mukavia olimme. Aikuiset uskovat, että tämä projekti on aidosti vaikuttanut nuoriin ja he ovat saaneet tästä paljon itselleen. Aikuiset pitivät positiivisena sitä, että heidän ei tarvinnut motivoida nuoria yhtään, vaan me saavutimme nuorten innostuksen täysin omalla toiminnallamme ja omalla tavallamme toimia. Suurimpana syynä projektin onnistumiselle ja sille, että nuoret olivat jopa innokkaina mukana ja suhtautuivat meihin positiivisesti, aikuiset pitivät sitä miten me suhtauduimme nuoriin, kuinka toimimme heidän kanssaan ja kuinka suhtauduimme koko projektiin. He myös mainitsivat, että innostus ja luova ilmapiiri ei synny itsessään, vaan olemme omalla toiminnalla ja asenteellamme saaneet sen aikaan.

13 Pohdinta

Viitekehyksemme sosiaalipedagogiikka on liittynyt kaikkeen tekemäämme tämän toiminnallisen opinnäytetyömme aikana ja muut käyttämämme teoriat kytkeytyvät vahvasti sosiaalipedagogiikan ympärille. Jo ennen opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden alkamista, käsitelimme ja arvioimme mahdollisia tulevia vaikeuksia ja ongelmia ja yritimme ennalta löytää niihin ratkaisuja. Sosiaalipedagogiikan ydin on tiivistetysti sanottuna ongelman ratkaisua. Se ei tutki ongelman syitä, vaan näistä syistä huolimatta pyrkii löytämään ratkaisuja. Sosiaalipedagogiikka yrittää ennalta ehkäistä ongelmia etsimällä niihin ratkaisuja muuttaakseen olosuhteita, ettei ongelmaa pystyisi edes syntymään. (Hämäläinen 1999, 17-21.)

Lähdimme toteuttamaan opinnäytetyöhömmme perustuvaa tilataideteosta siis varautuen siihen, että projektimme tulee mahdollisesti muovautumaan aivan toisenlaiseksi ja se ei välttämättä vastaa alkuperäistä visiotamme. Tämä olikin väistämätöntä, sillä me juuri halusimme, että nuoret saisivat itse päättää mahdollisimman paljon tilataideteokseen liittyvistä asioista. Opinnäytetyöhömmme liittyi alussa myös paljon epävarmuutta, sillä emme voineet olla varmoja, haluaisivatko nuoret osallistua ollenkaan toimintaamme. Varauduimme myös siihen mahdollisuuteen, että nuoret eivät haluaisi ollenkaan osallistua toimintaamme. Tähän pohdimme ratkaisuksi sitä, että nuorten kieltäytyessä voisimme mahdollisesti toteuttaa tilataideteoksen Kaislikon aikuisten kanssa. Tässä tapauksessa toiminta olisi voinut olla Kaislikon aikuisten työhyvinvointiin liittyvä virkistysprojekti. Koska olimme varautuneet mahdollisiin muutoksiin ja etsineet niihin vaihtoehtoisia toimintamalleja, meidän oli helpompi ryhtyä toteuttamaan projektia. Vaikka alkuperäinen suunnitelmamme ei toteutuisikaan, pystyisimme soveltamaan konseptia Kaislikon aikuisiin.

Projektin jälkeen voimme todeta, että omat odotuksemme ja tavoitteemme ylittyivät täysin. Projektimme alkoi haastavasti, koska nuoret vaikuttivat siltä, etteivät halunneet osallistua tilataideteoksen luomiseen eivätkä he myöskään kommunikoinneet kanssamme. Vaikka alku ei vaikuttanut lupaavalta, emme antaneet sen vaikuttaa toimintaamme vaan ryhdyimme ohjaamaan suunnittelukertoja niin, että ne olisivat innostavia. Koska käyntikerrat olivat noin viikon välein, suunnittelukertojen alussa johdatimme nuoret takaisin tilataideteoksen pariin ja tavoittelimme sitä, että nuoret saisivat inspiraation ja ryhtyisivät luomaan omaa visiotaan seinästä. Ensimmäisillä kerroilla ryhmänohjaus oli erittäin tärkeää, koska ryhmäytymisen ensimmäisessä vaiheessa, ryhmäläisillä saattaa olla ennakkoluuloja ryhmäläisiään sekä ohjaajiaan kohtaan. Emme halunneet, että ryhmä hajoaisi kuppikuntiin, jolloin osa saattaisi kokea olevansa ulkopuolinen ryhmässä (Innanen 2012, 10-16). Ensimmäiset suunnittelukerrat olivat projektimme kannalta tärkeitä myös siksi, sillä näillä kerroilla loimme nuorille mahdollisuuden luovaan ja ryhmää tukevaan toimintaan.

Jos ryhmän jäsenet ovat entuudestaan keskenään tuttuja ja siihen liittyy ulkopuolinen ryhmänohjaaja, on ohjaus haastavaa, koska ryhmä on ehtinyt muotoutua jo ennen ohjaajan tuloa. Tällaisessa tilanteessa voi käydä niin, että ryhmä ei hyväksy ohjaajaa vaan ryhmä saattaa käydä ohjaajaa vastaan. (Innanen 2012, 10-16.) Meidän projektissamme tämä oli vaarana, koska alkuasetelma oli juuri tällainen. Onneksi näin ei kuitenkaan käynyt, vaan saimme pikkuhiljaa luotua luottamusta nuoriin ja he hyväksyivät meidät ryhmän ohjaajiksi. Vaikka nuoret olivat ryhmänä toisilleen tuttuja, silti tilataideteokseen osallistuneiden nuorten välille myös syntyi uusia ihmissuhteita, joita ei ollut aiemmin ilmennyt.

Ensimmäisten suunnittelukertojen aikana nuoret olivat jo tiiviissä yhteistyössä toistensa kanssa ja tämän jälkeen nuoret alkoivat ottaa kontaktia myös meihin. Joka kerralla nuoret alkoivat jutella meille enemmän ja olivat kerta kerran jälkeen vapautuneempia ja rennompia seurassamme ja alkoivat luottaa meihin. Meidän ja nuorten välinen vuorovaikutus mahdollisti ryhmän toimivuuden, sillä vuorovaikutus on ensimmäinen merkki ryhmästä (Eskola & Jauhainen 1994, 69-70). Hyvin tärkeä asia projektimme onnistumisen kannalta oli varmasti se, että käyntikertoja oli monta, jolloin nuoret pystyvät pikkuhiljaa tutustumaan ja luottamaan meihin. Uskomme myös, että käyntikertojemme säännöllisyys, se, että tulimme aina samana viikonpäivänä ja lähes aina samaan aikaan edesauttoi projektin sujuvuutta. Näin nuoret saivat projektista myös rutiinin.

Ensimmäisen maalauskerroksen jälkeen tunsimme, kuinka ryhmä on muuttunut. Sekä uudet että vanhat ryhmäläiset osallistuivat maalauskerroksina aktiivisemmin, tekivät yhteistyötä ja olivat omatoimisempia. Erityisesti viimeisellä maalauskerroksella meidän ei tarvinnut tehdä tai sanoa oikein mitään; nuoret itse menivät päättäväisesti sekoittamaan maaleja ja maalaamaan sei-

nää täysin itsenäisesti ja tiesivät hyvin tarkkaan mitä tekevät. Mielestämme onnistuimme vahvistamaan nuorten osallisuutta ryhmässä. Kun ryhmä muodostui tiiviiksi ja jokainen löysi oman paikkansa siinä, myös ryhmäläisten osallisuus ja sitoutuminen projektiin näkyi. Uskomme, että tämä sai myös uudet nuoret liittymään tilataideteoksen tekoon. Laitinen ja Niskala kirjoittavatkin: kun osallisuus vahvistuu, myös toimijuus lisääntyy (Laitinen & Niskala 2013, 407-410). Tämän toimijuuden lisääntymisen huomasimme nuorissa heidän sosiaalisen käytöksensä ja omatoimisuutensa muutoksena. Mielestämme onnistuimme luomaan ilmapiirin, jolla oli myönteinen vaikutus ryhmäytymiseen ja osallisuuteen.

Kun pohdimme, mitä olemme oppineet opinnäytetyömme aikana, ensimmäisenä mieleemme tulee se, kuinka ennakkotiedoilla on suuri merkitys ihmisten kohtaamiseen. Tunnumme, että oli erittäin positiivinen asia, ettemme tienneet nuorten taustoista tai diagnooseista mitään, mikä olisi voinut vaikuttaa toimintaamme tai käytökseemme. Oli hyvä, että kohtasimme nuoret pelkästään nuorina, ilman tietoa heidän menneisyydestään. Kaislikon nuorista huomasi, kuinka he tarkkailivat ja arvioivat tekemisiämme erityisesti ensimmäisillä käyntikerroilla. Nuorien kohtaamisessa tärkeää onkin, että heille antaa aikaa tarkkailuun. Nuoret saivat aikaa tutustua meihin, emmekä painostaneet heitä vuorovaikutukseen. Uskomme, että tämä sai aikaan sen, että lopulta he näyttivät, kuinka olemme heidän luottamuksensa arvoisia. Koemme myös, että tämä on yksi syy siihen, että vuorovaikutus välillämme oli aitoa. Ymmärsimme projektin aikana myös tärkeän asian vuorovaikutuksesta, kuinka se ei ole itsestäänselvyys vaan välillä se vaatii paljon aikaa syntyä ja kehittyä.

Opimme opinnäytetyön kirjoittamisesta sen, että kun tekee selkeän ja yksityiskohtaisen suunnitelman, on toiminnan toteuttaminen paljon helpompaa. Pystyimme alustavan suunnitelman avulla seuraamaan projektin kehittymistä sekä muuttumista. Teoriapohjastamme pystyimme ammentamaan tietoa toimintamme tueksi ja näin refleктоimme viitekehiksemme käytännön työhön. Oppimispäiväkirjan kirjoittamisesta oli meille suuri hyöty, koska sen avulla pystyimme analysoimaan sekä meidän että nuorten käytöstä ja arvioimaan tilataideteoksen etenemistä.

Ryhmän ohjaamisesta saimme runsaasti kokemusta ja molemmat kehityimme siinä. Opimme huomaamaan ryhmän eri vaiheita ja onnistuimme soveltamaan teoriatietomme ryhmän ohjaamisesta käytäntöön. Ennen tilataideteoksen aloittamista pohdimme, tuleeko iästämme ongelma ryhmän ohjauksessa, koska emme ole Kaislikon nuoria huomattavasti vanhempia. Mielestämme näytimme ammatillista osaamista siinä, että nuoret pitivät meitä ohjaajina ja saimme pidettyä tämän roolin.

Lähteet

Painetut lähteet

Airaksinen, T. & Vilkkala, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Almqvist, F., Kumpulainen, K., Moilanen, I., Piha, J., Räsänen, E. & Tamminen, T. (toim.) 2004. Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim.

Bardy, M. & Känkänen, P. 2005. Tarinat yksilön ja yhteisön suhteissa. Teoksessa Satka, M., Karvinen-Niinikoski, S., Nylund, M. & Hoikkala, S. (toim.) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-Kustannus.

Eirola, R., Friis, L. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.

Eskola, M. & Jauhiainen, R. 1994. Ryhmäilmiö. Perustietoa ryhmänkäytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Juva: Werner Söderström osakeyhtiö.

Ewless, I. & Simnett, I. 1992. Terveystieteen edistämisen opas. Sairaanhoidtajien koulutussäätiö. Helsinki: Otava.

Gulliver, P., Peck, E. & Towel, D. 2002. Information, consultation or control: user involvement in mental health services in England at the turn of the century. *Journal of mental health*. Teoksessa Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta.

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli - koulu mielen-terveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Hyyppä, M. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita.

Häkämies, A. 2005. Tunteet - portti arvomaailmaamme draamatyöskentelyssä. Teoksessa Ventola, M-R. & Renlund, M. (toim.) Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Sarja B. Oppimateriaalit 5. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus Sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.

Innanen, J. 2012. Ryhmänohjaus estämään nuorten syrjäytymistä. 2.painos. Tampereen ammattioipisto

Isotalo, M. 2012. Taide hyvinvointia edistämässä. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing. Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. *Interdisciplinary Studies Journal* Vol 1, number 4, 2012. Laurea university of applied sciences.

Janhunen, T. 1997. Taide ja lastensuojelu: Sosiaali-, nuoriso- ja kriminaalityötä Legionateaterin keinoin. Aiheita 22/1997. Helsinki: Stakes.

Järvinen, A. & Järvinen, P. 2011. Tutkimustyön metodeista. Opinpajan kirja. Tampere.

Kaplain, L. 1984. Nuoruus, hyvästijättö lapsuudelle. Helsinki: Otava.

Karisto, A. 1996. Invisible social policy: empowerment through cultural participation. *Kvartti* 3B/1996. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Knill, P. 1999. Soul nourishment, or the intermodal language of imagination. Teoksessa Levine, S. & Levine, E. (toim.) Foundations of expressive arts therapy. Theoretical and clinical perspectives. 2. painos. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers.

- Kopakkala, A. 2008. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.
- Kraatari, E., Linjakumpu, A., Rantala, P. & Wallenius-Korkalo, S. 2010. Ihmisen kokoinen kehitys. Taide ja kulttuuri hyvinvoinnin katalysaattoreina Lapissa. TaikaLappi -hankkeen raportti. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 59. Rovaniemi.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Kuukasjärvi, A., Linnossuo, O. & Sutinen, J. (toim.) 2011. Taidetyöskentely arjen näyttämöillä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Oppimateriaaleja 53. Turun Ammattikorkeakoulu.
- Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa - kohti tilaa ja kokemuksia. Tutkimus 109. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta.
- Laitinen, M. & Niskala, A. 2013. Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino.
- Laukkanen, E., Marttunen, M., Miettinen, S. & Pietinen, M. (toim.) 2006. Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen. Helsinki: Duodecim.
- Liikanen, H-L. 2003. Taide kohtaa elämän. Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaistenhoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010: 1. Helsinki.
- McNiff, S. 1998. Trust the process: an artist's guide to letting go. Boston: Shambhala.
- Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 2. painos. Helsinki.
- Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116.
- Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisosaian Neuvottelukunta, julkaisuja 41. Helsinki.
- Nylén, A. 2009. Taidetta ei saa opettaa. Teoksessa Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisosaian Neuvottelukunta, julkaisuja 41. Helsinki.
- Ojakangas, M. 2007. Passiivisuus - hyvinvointiyhteiskunnan vihollinen? Teoksessa Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Taide keskellä elämää. Nykyaikaisen taiteen muotoja. Helsinki: Like.
- Reunanen, L. & Suominen, A. 2012. Hyvinvointia kulttuurista ja taiteesta. Teoksessa Reunanen, L. (toim.) Tiedosta terveys. Vuoropuhelua kulttuurisesta hyvinvoinnista. Turun yliopisto. Tieteen ja kulttuurin Turku. Hyvinvoiva kaupunki -hanke.
- Rogers, N. 1999. The creative connection: a holistic expressive arts process. Teoksessa Levine, S. & Levine, E. (toim.) Foundations of expressive arts therapy. Theoretical and clinical perspectives. 2. painos. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers.

Räsänen, M. 2000. Sillanrakentajat. Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisuja A 28. Helsinki.

Sirviö, K. 2010. Lapsiperheiden terveyden edistäminen - osallistamista ja ennakointia. Teoksessa Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta.

Turunen, K. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Juva: Atena Kustannus Oy.

Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. Helsinki: WSOY.

Sähköiset lähteet

Karlsson, L., Marttunen, M., Pirkola, T. & Stronholm, T. 2006. Nuorten depressio. Tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Helsinki: Kansanterveyslaitos. Mielenterveyden ja alkoholi-tutkimuksen osasto. Nuorten mielenterveysyksikkö. Viitattu 10.7. 2014. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/78211/2007b10.pdf?sequence=1>

Nuorena mieli on herkimmillään. 2009. Teoksessa Terve Pirkanmaa. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tiedotuslehti. 2/2009, 10-11. Viitattu 10.7.2014. <http://www.pshp.fi/default.aspx?contentid=4852>

Tukikoti Kaislikko Oy. Verkkosivut. Viitattu 29.7.2014. http://www.tukikotikaislikko.fi/tukikoti_kaislikko.asp

Kuvat

Kuva 1: Ensimmäinen suunnitelma.....	40
Kuva 2: Ensimmäinen suunnitelma 2	41
Kuva 3: Valmis suunnitelma	44
Kuva 4: Valmis suunnitelma 2	45
Kuva 5: Hahmotelma seinälle	46
Kuva 6: Maalajien kädenjäljet	49
Kuva 7: Valmis seinä.....	50
Kuva 8: Valmis seinä 2	51
Kuva 9: Valmis seinä 3	51
Kuva 10: Valmis seinä 4.....	51
Kuva 11: Valmis seinä 5	52
Kuva 12: Valmis seinä 6	52
Kuva 13: Valmis seinä 7	52
Kuva 14: Valmis seinä 8	53
Kuva 15: Valmis seinä 9	53
Kuva 16: Valmis seinä 10	54
Kuva 17: Valmis seinä 11	54
Kuva 18: Kortti nuorilta	55

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset Kaislikon aikuisille	67
Liite 2 Tutkimuslupa.....	68

Liite 1 Haastattelukysymykset Kaislikon aikuisille

1. Mitä mieltä olette toiminnastamme yleisesti?
2. Mitä mieltä olette meidän ohjaavasta otteestamme?
3. Mitä mieltä olette meidän toimimisesta nuorten kanssa?
4. Mitä pidätte lopputuloksesta?
5. Miten projekti mielestänne sujui? (Etenikö projekti sujuvasti/selkeästi? Onko projektin organisoinnissa kehitettävää? Onko projektin aikatauluttamisesta huomautettavaa?)
6. Kuinka nuoret mielestänne suhtautuivat projektiin?
7. Huomasitteko nuorissa mitään muutosta projektin aikana/jälkeen?
8. Onko projekti vaikuttanut nuorten ryhmäytymiseen? (Onko syntynyt uusia kontakteja nuorten välillä? Onko vaikuttanut uusien nuorten sopeutumiseen?)
9. Onko jotain, mitä olisitte halunneet, että olisimme tehneet toisin?
10. Onko tilataideteoksella edelleen merkitystä nuorille? (Nyt kun toteutuksesta on kulu-
nut jo noin kaksi viikkoa?)

Liite 2 Tutkimuslupa

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolta lupaa haetaan

Riitta Uimonen
Riitta UIMONEN
Ohjaaja, hallituksen pj.
Rukikos Käsitöte Oy

Opinnäytetyön tekijä/tekijät

Joanna Mutanen &
Marja Rittala

Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden yhteystiedot

Marja Rittala p.044 5363425, marjarittala@laurea.fi
Joanna Mutanen p.044 8326320, joanna.mutanen@laurea.fi
Marja Rittala, Gustafinkatu 4 B 17, 00560 Helsinki
Joanna Mutanen, Selsäntie 25, 05210 Hyvinkää

Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden osoite/osoitteet

Laurea Ammattikorkeakoulu, Hyvinkää
Uudestamantintie 12, 05800 Hyvinkää

Organisaatio/yksikkö

Organisaation/yksikön yhteystiedot

Sosiaalialan Ammattikorkeakoulututkimus, sosiaalinen amk

Koulutusohjelma

Opinnäytetyön ohjaaja

Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot

Marjo Rittala
p.030 6234276, marjo.rittala@laurea.fi

Opinnäytetyön nimi

Ilotaideteos Rukikos Käsitöte
nuorten käsillä

Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusongelmat

Ilotaideteos opinnäytetyönä, joka toteutetaan
ilotaideteosena Rukikos Käsitöte
nuorten käsillä

Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut;
menetelmä, aineiston keruu ja analyysi,
luotettavuus ja eettisyys

Ilotaideteos opinnäytetyönä, jossa
toteutetaan ilotaideteos

Hyvinkää 3.9.2014

Paikka ja aika

Marja Rittala *Joanna Mutanen*
Opinnäytetyön tekijän/tekijöiden allekirjoitus/allekirjoitukset ja nimen selvennys

Hyvinkää 3.9.2014

Paikka ja aika

Marjo Rittala MARJO RITMALA
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Opiskelijalla on opinnäytetyötä tehdessään samanlainen vaitiolovelvollisuus kuin sosiaali- ja terveysalan virkasuhteisella työntekijällä. Hän on velvollinen ehdottomasti turvaamaan opinnäytetyössään tarkastelemiensa henkilöiden nimitykset ja anonyymiteetit.